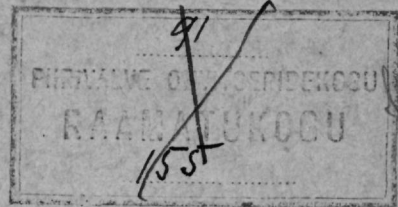

B 13326.

EESTI POLITSEI

POLITSEIASJANDUSE JA
ADMINISTRATIIV-ÕIGUSE AJAKIRI

Sisu: E. Klumberg, Uuendusi spordi- ja kehalise kasvatusel alal politseis. (Lk. 1.) — Joh. Tohvert, Peakartoteek kriminaalpolitsei registratuuris. (Lk. 3.) — L. Puusild, Uuendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest. (Lk. 10.) — P. Kasemets, Petiseist kindlustuse aladel. (Lk. 18.) — Oskar Angelus, Perekonnanimede kaitseregistrist. (Lk. 24.) — A. Loorits, Omavalitsuste maksumäärade ja eelarvete kinnitamisest. (Lk. 31.) — V. Veiher, Saksa omavalitsuste majanduselu ümberkorraldusest. (Lk. 36.) — E. Karjahärm, Valla varade arvestamisest. (Lk. 40.) — Kohtuotsuseid. (Lk. 44.) — Ametlik osa. (Lk. 44.) — Küsimusi ja vastuseid. (Lk. 50.) — Kuulutusi. (Lk. 53.)

1936

Nr. 1

1936

Toimetuse ja talituse: Siseministeerium
Tallinn

UNITED BALTIC CORPORATION, LTD.

158. Fenchurch Street, London, E. C.

Owners of **Anglo-Baltic Line**

maintaining a regular Mail, Passenger & Cargo Service
between

London

and

Danzig, Gdynia, Klaipeda, Riga and Tallinn.

All steamers fitted with refrigerating Machinery of Lloyd's
highest class.

Tallinn to Hull and London every Wednesday.

Through-cargo with prompt transhipment in London to:

Newcastle-on-Tyne, Leith and Glasgow

and to the main Provincial Inland towns, also to:

Antwerp, Brussels, Dunkirk

and to

**U. S. A., Gulf Ports, Pacific Coast, Siam,
India, Australia, New Zealand, South Africa,
Palestine, etc.**

For particulars regarding freight-rates etc. apply to:

UNITED BALTIC CORPORATION

(Estonian Agency - R. Kinghorn)

Tallinn. Jaani 6.

Tel. 444-34.

„EESTI POLITSEI“ RAAMATUKOGU

sisu 1936. a.

Lk.

A.	
Ametlik osa	44, 130, 214, 304, 394, 480
D.	
Detektiivtehnilisi märkmeid — A. Raudalu	250
F.	
Fototeek — Joh. Tohvert	253
G.	
Gaasimaskide tarvitamisest — J. Oras	429
K.	
Kartoteek kriminaalpolitsei registratuuris — Joh. Tohvert	3
Territoriaal-abikartoteek — Joh. Tohvert	95
Daktyloskoobiline kartoteek — Joh. Tohvert	192
Kihutus Krim.-seadustiku konstruktsioonis — P. Margna	461
Kinoseadus ja politsei — O. Angelus	421
Kirjanduse alalt	394
Kodanliku õhukaitse seadusest — R. Vaharo	168
„ „ korraldus elu- ja tööstuskeskuses — R. Vaharo	243, 356
Kohtuotsused	44, 127
Küsimisi ja kostmisi	50, 134, 220, 309, 400, 484
L.	
Leedu kriminaal- ja poliitiline politsei — A. Povilaitis	165
Leedu politsei — K. Svilas	71
Leedu siseminister J. Čaplikas	70
Liiklemisala korraldamisest ja 1935/36. a. tegevusandmestiku- kust Tartu-Valga prefektuuris	449
Liiklemisõnnetusist Tall.-Harju prefektuuri piirkonnas 1935/36. a.	364
Looduskaitse seaduse alusel kaitstavaid taimi — G. Vilbaste	276
Loomad varastena — V. Tammik	383
M.	
Maalide võltsimise kindlakstegemisest — K. Sirel	96
Siseministri abi E. Maddisoo 50-aastane	478
Maksude sissenõudmisest — E. Dolf	290
Museumivarastest — S. Rein	197
N.	
Nõukogude Liidu kriminaalkoodeksist — L. Kahkra	386, 475
O.	
Omavalitsuste majanduslikust seisukorrast — V. Velner	117

	Lk.
Omavalitsuste maksumäärade ja eelarvete kinnitamisest —	
A. Loorits	31
„ tuludest — A. Loorits	204
P.	
Perekonnanimede ja nimede muutmise põhjustist — Oskar	
Angelus	108
„ kaitseregistrist — O. Angelus	24
Perekonnaseisuseaduse muutmisest — O. Angelus	294
Petiseist kindlustusaladel — P. Kasemets	18
Petiskosilasist — S. Valge	286
Politseiametnike aukraadidest ja politseiaumärkidest — O.	
Angelus	155
Politseiametnike puhkekodu avamine Narva-Jõesuus	389
Politsei ja Keeleseadus — O. Angelus	333
Politsei ja liiklemise õnnetused — T. Mitt	91
Politsei organisatsioon rahvussots. Saksamaal — K. Daluege .	260
Politseiteenistuse eeskirjadest — L. Pruunmaa	75
Politsei tegevusest olümpiamängudel — K. Käär	454
Politsei tuletõrje teenistuses — A. Mänd	188
Politsei varustamisest gaasipüstolitega — R. Vaharo	78
Poola politseist — P. Org	339
Poola krim.-pol. organisatsioonist — A. Liiv	469
R.	
Rahvusvahel. kriminaalpol. komisjoni XII koosolek — A. Kits	372
Roimarite sugukondadest — S. Prii	102
S.	
Saksa omavalits. majanduselu ümberkorraldusest — V. Velner	36
Spordi- ja kehalise kasvatuse alalt politseis — E. Klumberg .	1
T.	
Tallinna Politseiametnikkude Kogu asutamiskoosolek —	
P. Samalo	284
„ Politsei Spordiringi meistervõistl. käsipallimäng. —	
P. Samalo	106
„ Politsei Spordiringi tegevusest — P. Samalo	201
U.	
Ungari politseist — P. Kurg	256
V.	
Valla varade arvestamisest — E. Karjahärm	40
Vastuhakkamine, sundimine või kvalifitseeritud vägivald? —	
Br. Pärli	459
Vere- ja teistest plekkidest sündmuskohal — A. Raudalu	367, 466
Välisriikide politseidest ja viimaste tegevusest —	
L. Puusild	10, 82, 175, 264, 350, 434

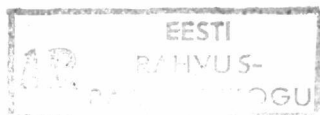
1936. a.

„Eesti Politsei“ sisu.

Autorite järgi.

	Lk.
Angelus, Oskar — Perekonnanimede kaitseregistrist	24
„ „ — „ ja nimede muutmise põhjusist	108
„ „ — Politseiametnike aukraadidest ja politsei- aumärkidest	155
„ „ — Perekonnaseisuseaduse muutmisest	294
„ „ — Politsei ja Keeleseadus	333
„ „ — Kinoseadus ja politsei	421
Daluege, K. — Politsei organisatsioon rahvussots. Saksa- maal	260
Dolf, E. — Avalike maksude sissenõudmisest	290
Kahkra, L. — Nõukogude Liidu kriminaalkoodeksist 386,	475
Karjahärm, E. — Valla varade arvestamisest	40
Kasemets, P. — Petiseist kindlustusaladel	18
Kits, A. — Rahvusvah. kriminaalpolits. komisjoni XII koosolek	372
Klumberg, E. — Uuendusi spordi- ja kehalise kasvatuse alal pol.	1
Kurg, P. — Ungari politseist	256
Käär, K. — Politsei tegevusest olümpiamängudel	454
Liiv, A. — Poola kriminaalpolitsei organisatsioonist	469
Loorits, A. — Omavalitsuste maksumäärade ja eelarvete kinnit.	31
„ — Omavalitsuste tuludest	204
Margna, P. — Kihutus Krim.-seadustiku konstruktsioonist	461
Mitt, T. — Politsei ja liiklemise õnnetused	91
Mänd, A. — Politsei tuletõrje teenistuses	188
Oras, J. — Gaasimaskide tarvitamisest	429
Org, P. — Poola politseist	339
Povilaitis, A. — Kriminaal- ja poliitiline politsei Leedus	165
Prii, S. — Roimarite sugukondadest	102
Pruunmaa, L. — Politseiteenistuse eeskirjast	75
Puusild, L. — Uuendusist välisriikide polits. ja viimaste tegevusest 10, 82, 175, 264, 350,	434
Pärli, Br. — Kas vastuhakkamine, sundimine või kvali- fitseeritud vägivald	459
Raudalu, A. — Detektiivtehnilisi märkmeid	250
„ — Vere- ja teistest plekkidest sündmuskohal 367,	466
Rein, S. — Muuseumivarastest	197

	Lk.	
Samalo, P.	— Tallinna Politsei Spordiringi meistervõistl. käsipallis	106
„	— Tallinna Politsei Spordiringi tegevusest	201
„	— Tallinna Politseiametnikkude Kogu asutamiskoosolek	284
Sirel, K.	— Maalide võltsimise kindlakstegemisest	96
Svilas, K.	— Leedu politsei	71
Tammik, V.	— Loomad varastena	383
Tohver, Joh.	— Peakartoteek kriminaalpol. registratuuris	3
„	— Territoriaal-abikartoteek	95
„	— Daktyloskoobiline kartoteek	192
„	— Fototeek	253
Vaharo, R.	— Politsei varustamisest gaasipüstolitega	78
„	— Kodaniku õhukaitse seadusest	168
„	— „ „ korraldus elu- ja tööstuskesk.	243, 356
Valge, S.	— Petiskosilasist	286
Velner, V.	— Saksa omavalitsuste majanduselu ümberkorraldusest	36
„	— Omavalitsuste majanduslikust seisukorrast	117
Vilbaste, G.	— Looduskaitse seaduse alusel kaitstavaid taimeid	276

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.
Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis.

Telefon 431-71.

Address kirjade jaoks: Tallinn, postkast 2838
Jooksev arve Eesti Pangas nr. 543.

0509
SP, 510
ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu
XV aasta

Nr. 1 (473)

20. jaanuaril 1936. a.

Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/2 "	" 22.50
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/4 "	" 11.25
		1/8 "	" 5.—	1/8 "	" 5.65
		1/16 "	" 2.50	1/8 "	" 5.65

Ühendusi spordi- ja kehalise kasvatusel alal politseis.

E. Klumberg

Mõte tugevdada end kehalise kasvatusel ja sportliku tegevusega on rõõmustaval viisil eriti viimasel ajal haaranud kogu meie rahva. Ka politsei on selle liikumisega püüdnud sammu pidada ja on mõistnud alati hinnata kehakultuuri tähtsust. Tegutsemine kehakultuuri aladel politseis on kannud seni enamvähem juhuslikkuse ilmet, on tegeletud peamiselt võistlusspordiga, millest võtnud osa kitsam ringkond, vastavate eeldustega politsei sportlasi, laiemad ringid on jäänud sellest tegevusest eemale vastavate kehaliste omaduste ja huvi puudusel. Politsei kehalise kasvatusel eesmärk ei ole ega tohigi olla kasvatada ainuüksi üksikutel spordialadel tippsaavutusmehi, vaid arendada ja edendada kogu politseipere kehalisi võimeid kehalise kasvatusel ja sportliku tegevusega. Tippsaavutusmehed võrsugu ja arenegu politsei kehalise kasvatusel üldisest tegevusest.

Kehakultuuri arendamis- ja edendamistöö politseis on lasunud seni peamiselt politsei spordiorganisatsioonil, kes seda ülesannet täitsid oma majandusliku jõu, oskuse ja ettevõtlikkuse kohaselt. Suurteks pidurdajateks kehakultuuri arendamistöös politseis on olnud ja on praegugi aineiline kitsikus, mistõttu puuduvad kohtadel sageli kõige minimaalsemad võimalused vastavate ruumide, abinõude j. m. soetamiseks, instruktorite palkamiseks jne. Peamiseks tuluallikaiks politsei spordiorganisatsioonile on olnud pidude, loteriide, korjanduste korraldamisega ja seltskonnalt toetusena laekunud summad.

Kui võrrelda politsei kehalise kasvatusel väljaõppe võimalusi teiste kaitseorganisatsioonide vastavate võimaluste ja tingimuste-

ga, siis näeme, et politseis seni need võimalused peaaegu täielikult puuduvad. Puudub vastav krediit Politseivalitsuse eelarves ja sellest sõltuvalt on see jäetud kohtadel suuremalt osalt politseiametnike eneste hooleks.

Politseikoolis omandab politseiametnik küll vastavaid teadmisi ja ettevalmistusi kehakultuuri aladel, kuid koolist väljudes ja tegevusse teenistusse astudes unustab ta need peatselt, eriti endakaitse võtted, kumminuia käsitamise oskuse. Ametniku keheline kasvatus on tegevas teenistuses jäetud peamiselt tema enese hooleks.

See olukord ühes ajakohases politseis ei ole normaalne, sest keheline kasvatus ja sport on politseile ülitähtsad kasvatuslikud ja endaarendamise tegurid. Kehalisele kasvatusle ja spordile politseis tuleks pöörata senisest suuremat tähelepanu, eriti neil aladel, mis tihedalt seotud teenistusülesannete täitmisega, nagu rakendusvõimlemine, endakaitse võtete tundmine ja kumminuia käsitamise oskus, sest politseiametnik, olgugi et ta politseikoolis omandanud vastavaid teadmisi ja oskuse, vajab pärast koolist väljumist ja tegevusse teenistusse asumist, eriti aga pärast pikemat aega teenistuses olles, vastavate teadmiste ja oskuse värskendamist, täiendamist ja süvendamist, sest vastasel korral ei suudaks tema täiel määral seista oma ülesannete kõrgusel.

Politseivalitsuse direktor, kaaludes kehalise kasvatusle ja sportliku tegevuse senist olukorda politseis, leidis, et see tegevus vajab ümberkorraldamist ja koordineerimist, mispärast otsustas olude ja võimaluste kohaselt järk-järgult reorganiseerida selle ala korraldamist. Direktori ettepanekul on Siseministri poolt määratud Politseivalitsuse juurde ametisse pol.-assistent spordi- ja kehalise kasvatusle alal, kelle ülesandeks on töötada välja pol. kehalise kasvatusle ja spordialade korraldamiseks vastavad kavad, eeskirjad ja õppekavad; instruktorete ettevalmistamine, juhtimine ja kontroll; koostöö korraldamine ja koordineerimine politsei spordiorganisatsioones; üleriiklike politsei spordivõistluste korraldamine ja muud.

Politsei kehalise kasvatusle ala korraldamiseks on Politseivalitsuse poolt töötatud välja ja Politseivalitsuse direktori poolt pandud kehtima ajutine juhatuskiri selle ala korraldamiseks 1935./36. a. talveperioodil ja politsei kehalise kasvatusle üldkava ühes vastavate õppekavadega. Nimetatud juhatuskiri jaotab kehalise kasvatusle õppealad kahte ossa: kohuslikeks ja vabatahtlikeks. Esimesse ossa, s. o. kohuslikku ossa, on paigutatud õppealad, mis tihedalt seotud teenistusülesannete täitmisega, nagu endakaitse võtted, kumminuia käsitsemine ja rakendusvõimlemine. Kohuslikest õppealadest on kohustatud võtma osa kõik politseiametnikud vanuses kuni 45 a., arvatud välja mõned erandid. Väljaõpet nimetatud kohuslikel õppealadel teostatakse kohtadel teenistusõppuste korras talvisel hooajal. Talvine hooaeg algab 1. nov. ja lõpeb 30. aprillil. Talvise hooaja lõppedes on kavatsusel korraldada ametnikele kohuslikel õppealadel vastavad katsed Politseivalitsuselt väljatöötatud katsete määruste kohaselt. Harjutusi vabatahtlikel õppealadel korraldatakse

üksikuis, esialgu ainult neis kohtades, kus selleks vastavad võimalused ja soovijad olemas, s. o. tegutsemine vabatahtlikel kehakultuuri aladel on jäetud politsei spordiorganisatsioonide ülesandeks.

Eelpoolnimetatud juhatuskiri näeb ette ka vastava õppe-instruktorite kaadri loomise üle riigi. Instruktorid tegutseksid kohtadel õpetajatena, eriti kohuslikel õppealadel. Nad saaksid oma ettevalmistuse politseikooli juures korraldatavail erikursusil.

Politseivalitsuse direktori poolt kinnitatud üldkava näeb ette vabatahtlikel spordialadel: üleriiklikud politsei esivõistlused suusatamises veebruarikuus Võrus, üleriiklikud politsei esivõistlused raskejõustikus (poks, maadlus ja tõstmine) ja võrk- ning korvpallimängudes. Üleriiklikel politsei suusavõistlusil on kavas 10 ja 30 km suusatamine ja prefektuuride vaheline patrull-suusatamine 10 km ühes laskmisega.

Edaspidiseist politsei kehalise kasvatuses ja spordialade korraldamise kavatsusist oleks mainida järgmist: 1) Politseivalitsusel on väljatöötamisel politsei kehalise kasvatuses ja spordialade korraldamise üldine eeskiri, mis normeerib politsei kehalise kasvatuses ja sportliku tegevuse ulatuse, kohuslikel ja vabatahtlikel õppealadel nii talvise kui suvise hooaja kohta. 2) On väljatöötamisel: a) politsei kehalise kasvatuses katsete korraldamise määrused, b) politsei spordimärgi määrused, d) üldkava ja vastavad õppekavad õppuste korraldamiseks 1936. a. suviseks tegevuse hooajaks. Üldkava näeb ette ka politsei esivõistluste korraldamise kergejõustikus, ujumises, jalgrattasõidus ja laskmises augustikuus 1936. a. ja kursuste korraldamise politsei spordiinstruktoreile. 3) On koostamisel vastavad eelarved ja kalkulatsioonid ja kavatsus neid läbi viia riigi eelarve korras.

Tehes kokkuvõtte, julgen mainida, et kehakultuuriline liikumine politseis on võitmas täit tunnustust, tänu politsei kõrgemate juhtide, eesotsas Politseivalitsuse direktori hr. R. Veermaa energilisele juhtimisele. Jääb ainult loota, et politseiametnikud heatahtlikult ja teadlikult asuksid oma kehaliste võimete arendamisele.

Peakartoteek kriminaalpolitsei registratuuris.

Joh. Tohvert

Eeskiri, mis käsitab peakartoteegi korraldamist, on pärit 1926. a lõpust. Selle eeskirja järgi on peakartoteek kogu registratuuri tuum. Juba kartoteegi nimi näitab, et see kartoteek peab olema kogu registratuuri juhtijaks; ta peab juhutama meile kätte kõik, mis on registratuuris. Kui see nii on, siis on loomulik, et see kartoteek peab meile näitama, kas on ühes või teises kartoteegis meid huvitava isiku kohta teateid. Näiteks, kui leidub päevapiltide kogus päevapilt, elukutseliste kurjategijate teatelehtede kogus vastav teateleht, siis peab ka peakartoteegis olema kaart vastava isiku kohta.

Eeskirja järgi peavad peakartoteegi kaardil olema järgmised teated: ees-, isa- ja perekonnanimi, daktüloskoobilise kaardi vormel, elukutselise kurjategija teatelehe olemasolu, kahtlaste isikute kartoteegi kaardi olemasolu ja juurdluse kokkuvõtete numbrid. Tähendab, peakartoteegi kaart peab isiklike teadetenä sisaldama ainult ees-, isa- ja perekonnanime. Kui näiteks on tarvis kindlaks teha, kas mõni isik seisab kohtu või eeluurimise all, siis saame peakartoteegist andmeid ainult selle kohta, kas vastava nimega isiku kohta on registratuuris mingisuguseid teateid. Peakartoteek ei näita meile seda, kas on tegu just meid huvitava isikuga või ainult mõne samanimelisega, ja seepärast kindlate teadete saamiseks tuleb ikkagi otsida andmeid teistest vastavatest kartoteekidest.

Teiseks, kui märgime kaardile juurdluse kokkuvõtete numbrid, siis ei näe meie, kas see kaart on selle isiku kohta, kelle vastu praegu süüdistus läheb kohtusse, või on ta mõne teise samanimelise isiku kohta; nüüd ei ole aega vastavat selgitust ostida ja kaardile võivad sattuda mitme samanimelise isiku teated. Kui nüüd mõni samanimeline isik tahab saada karistamatuse või mõne muu tunnistuse, kus tähtis on teada, kas ta seisab eeluurimise või kohtu all, siis ei ole teist teed, kui tuleb üles otsida kõik juurdluse kokkuvõtted, mille numbrid on märgitud kaardile, ja nende järgi kontrollida, kas mõni süüdistus on tõstetud meid huvitava isiku vastu. Kui kaardil leidub palju numbreid, siis võtab teadete kontrollimine kaunis palju aega ja tulemus võib kergesti olla null.

Eeltoodu põhjal tekib küsimus: kas peakartoteek sellisena, nagu ta praegu esineb, on küllalt otstarbekohane? Oma praktiliste kogemuste põhjal asun eitaval seisukohal selle kartoteegi suhtes ja seda järgmisil põhjusil: 1. see kartoteek ei anna kindlat vastust, kas meie käes olev kaart just meid huvitava isiku kohta käib; 2. peame paralleelselt teiste kartoteekide kõrval pidama seda kartoteeki, mis asjatult aega raiskab pidamise ja kasutamise juures; 3. selle kartoteegi pidamine teeb asjata kulu.

Teise kartoteegina eeltähendatud eeskirjas esineb kahtlaste isikute kartoteek. See kartoteek peab andma ülevaate kahtlasist isikuist. Väga hästi põhjendab selle ülevaate tähtsust inspektor Liit oma raamatus „Kuritegude jälgimine“ (lk. 167). Eeskiri räägib selle kartoteegi kohta: „see on senine vangis viibivate ja vangist vabanenute kartoteek, mille pidamiskord järgmiselt muudetakse: kartoteek peetakse kindlas tähestiku järjekorras. Kaardid koostatakse tegevuspiirkonnas elutsevate isikute üle, kes korduvalt anduvad kuritegevusele, kui ka isikute üle, kes küll kohtu poolt veel karistamata, kuid oma kahtlase tegevuse tõttu poliitseilist silmaspidamist nõuavad. Kaardil märgitakse: täielik nimi, vanus, alaline elukoht, elukutse, haridus, sugulased, tutvused, juurdluskokkuvõtete numbrid, mille eest vangi pandud või milles kahtlustatakse, valve alla andmised, töötamisviis, jooksvad agentuurteated tema tegevuse üle. Lähemad teated kantakse kaardile isiku vabanemise puhul vangist kui ka ametnikkude poolt kogutud andme-

tel. Kui vangist vabastatud isik asub elama teise kriminaalpolitsei piirkonda, siis teatab kriminaalkomissar sellest viivitamata vastavale kriminaalkomissarile elukoha juurdelisamisega. Kui vabastatu on kardetav elukutseline kurjategija ning ei ole ülesantud elukohta ilmunud, tuleb sellest ringkirjaga teatada kõigile teistele kriminaalkomissaridele." Samuti määrab ka insp. Liit oma eeltsiteeritud raamatus kahtlase isiku ja kahtlaste isikute kartoteegi kaardi koostamise.

Nagu eeltoodust selgub, lähtutakse kahtlaste isikute määramisel kahest seisukohast: 1. Loetakse kahtlasiks isikuiks kõik need, kes on korduvalt andunud kuritegevusele ja selle eest ka karistatud; seda määrangut võib väga hästi kasutada ka elukutselise kurjategija määramiseks; 2. kes küll kohtu poolt alles karistamata, kuid oma kahtlase käitumise tõttu nõuavad siiski politseilist silmaspidamist. See määritelu punkt on natuke laialdane ja annab igale politseimikule äärmiselt laia võimaluse kahtlaste isikute nimestiku koostamiseks. Siin võib üks konstaabel oma rajoonis väga palju isikuid kahtlaste isikute nimestikku võtta, kuna teine samas rajoonis tegutsev konstaabel leiab, et seal polegi kahtlasi isikuid. Milline käitumine tuleb siis politsei seisukohast kahtlaseks pidada? Ma usun, et selle vastu ei tohiks kellelgi olla, kui politsei seisukohast loeme kahtlaseks selle, kes 1. ei pea mingit ametit, on varanduseta, viibib õhtul hilja ja isegi öösiti kodunt eemal ja siiski elab paremini kui ta naabrid, kes alaliselt töötavad; 2. kellel alaliselt on näha uusi asju, mis varsti jälle kaovad, kuid üldiselt ei ole teada, et ta avalikult kaupleks, ja 3. kelle juures hilja õhtul ja öösiti käib isikuid, kes juhuslike vastutulijate eest katsuvad endid, oma tegu ja esemeid, mis nad kannavad, varjata. Lühidalt öeldes: kahtlasteks isikuteks tuleb kõiki lugeda, kelle käitumine antud ajal ja antud olukorras on ebanormaalne.

Kui eeltoodu põhjal katsuda määrata kahtlaste isikute kartoteegi koosseisu, siis peame seda formuleerima järgmiselt: 1. Kahtlaste isikute kartoteegis peavad leiduma kaardid kõigi nende isikute kohta, kes antud kriminaalpolitsei tegevuspiirkonnas on kohtulikult karistatud; 2. nende isikute kohta, kelle vastu on tõstetud kriminaalpolitsei tegevuspiirkonnas toimitud kuritegude pärast süüdistus, ja 3. nende kohta, kelle süüd ei ole veel suudetud nii kindlaks teha, et oleks saadud kohtulikult vastutusele võtta, kuid kelle kohta siiski on teateid, et ta tegeleb kuritegelisel alal, et ta käitumine on ebanormaalne.

Nüüd katsun selgitada võimalikke vastuväiteid toodud määritelule. 1. Kuritegu võib olla juhuslik ja inimene võib juhuslikult sattuda kohtu alla ja seega ka karistatute nimestikku ja edasi kriminaalpolitsei kahtlaste isikute kartoteeki. Kas saab selline väide põhjustada mõnede isikute väljajätmist kahtlaste isikute kartoteegist? Tuletame siin meelde kahtlaste isikute kartoteegi kaardi koostamist. Teatavasti lähevad sinna teated saabumise järjekorras, nüüd, mida rohkem ja mida kaaluvamad teated on kaardil, seda

aktiivsem on tähendatud isik; kui aga kaardil leidub vähe teateid isiku kuritegelise tegevuse kohta, siis on selge, et ta ei kuulu aktiivsete isikute hulka, kuid meil on igal juhul meid huvitava isiku kuritegelise tegevuse kohta täielik ülevaade. Kui meie need kaardid jätame kartoteegist välja, siis jääb kartoteek puudulikuks, seepärast võimalikult täieliku kartoteegi saamiseks peame kõik eeltähendatud isikud sinna paigutama. 2. Kohtus võib järgneda õigeksmõistev otsus, siin jääb meil alati kontrollimise võimalus kohtus; karistamatuse tunnistuse andmisel kaart siis ka ei ole takistuseks; politsei poolt süüdistuse tõstmine ei tähenda veel isiku süüdlaseks tegemist, vaid siin toimub ainult teatav registreerimine. Edasi võib kohtus süüdlane valetunnistuse tõttu õigeks saada, sest kohuski ei näe kedagi läbi. Pealegi võib õigeksmõistvas otsuses olla süüdi ka eeluurimist toimetanud ametnik, kes ei ole küllaldast hoolt ja tähelepanu avaldanud oma ülesandele. 3. Süüdistus võib olla kuritahtlik, mis selgub vaid kohtus. Selle kohta võin sama ütelda, mis eelmiseги punkti kohta. 4. Tuuakse ette veel asjaolu, et kartoteek paisub liiga suureks. Siin ütlen vaid niipalju, et miljonitesse ulatuvate kaartidega kartoteegid peetakse ära, siis ei tohi meile ka kriminaalpolitsei vast kümnetesse tuhandetesse ulatuvate kaartide arvuga kartoteekide pidamine raskeks ja keeruliseks muutuda.

Kust saada andmeid kahtlaste isikute kartoteegile? Lubatagu tähelepanu juhtida asjaolule, et kahtlaste isikute kartoteek on ja peab olema salajane kõigile väljaspool politseid asuvaile isikuile. Vastutusele võetud isikute kohta saab registratuur andmeid kriminaalpolitseis väljaminevast postist, kuna maa politseikomissarid saadavad nende poolt vastutusele võetute kohta vastavad kaardid vastavalt koostöö eeskirjale. Kui need andmed on kartoteeki asetatud, siis on meil andmed käes ka karistatute kohta, kuigi puuduvad otsekohesed teated selle kohta, kas isik on selle kuriteo eest karistatud või mitte, aga meil on igal ajal võimalik, nagu eespool tähendasin, kohtust saada vastavaid andmeid. Mis puutub kuritegudes kahtlustatavaisse isikuisse, siis siin peavad, vastavalt eeskirjale, paratamatult linnas kõik kriminaal- ja välispolitsei ametnikud ja maakonstaablid kaasa aitama andmeid kogudes. Lubatagu mul tähendada, et just see osa meie kartoteekidest on kõige puudulik.

Millised andmed peavad leiduma kaardil? Esimese punktina nimetab eeskiri täielikku nime; selle all tuleb mõista ees-, isa- ja perekonnanime. Teise punktina esineb vanus. Selle punkti kohta pean oma praktiliste kogemuste põhjal tähendama, et see on puudulik. Väga tihti tuleb ette juhtusid, kus ainult vanusest on vähe, seepärast peab tingimata esinema täpne sünniaeg (vastavalt kehtivale KKS) ja -koht. Siinkohal pean konstateerima fakti, et sünniaeg on niisugune teade, mille juures politseipere kuigi suurt täpsust ei armasta, vaid need teated on väga kõikuvad, mis tihti isegi kümne aastani ulatub, rääkimata päevade ja kuude kõikumisest. Töö edukuse mõttes peaks politseiametkond võtma iga tarviliku teate välja-

selgitamisel täpsuse oma tegevuse sihiks. Edasi on teadete kontrollimiseks ja kohtuasutusile teadete andmiseks väga tarvilik ära märkida koht, kus peetakse antud isiku perekonnakirju. Kolmanda punktina nõuab eeskiri alalist elukohta. Muidugi on see väga tarvilik ja eriti suur tähtsus on tal varandusvastaste kuritegude jälitamisel, kuid tihti puudub kuritegelisel elemendil kindel elukoht, seepärast võib sellele nõudele lisada ajutise elukoha, piisab ka, kui tähendada lihtsalt elukoht. Neljanda punktina nõutakse elukutset. Seegi on punkt, millele tihti väga raske on vastata ja siingi võib nõuet pehmedada ja asendada selle töö nimetusega, mis antud korral isik teeb, aga ka see ei tee raskusi isiku kindlaksteegemisel, kui elukutset üldse ei ole märgitud. (Elukutse märkidest ja nende tähtsusest vt. insp. Liit'i eeltsiteeritud raamatu lk. 155 ja edasi.) Viienda punktina on haridus; see aitab mõndagi asja selgitada, kui see on märgitud, kuid erilist tülüküsimust ei saa tõusta, kui see puudub. Kuuenda punktina on sugulased ja seitsmenda punktina tuttavad. Need punktid on mõlemad kuritegevuse vastu võitlemisel suure tähtsusega, seepärast peab nende selgitamist eriti täpselt ja hoolikalt toimetama. Näiteks, on toimitud vargus, teil on teateid kellegi isiku kohta, et ta on toiminud selle varguse, KKS keelab isiku vahistamise, et sellega hõlbustada asjade leidmist; teil puuduvad teated antud isiku tutvusringi kohta ja läbiotsimisel midagi ei leidu. Teil jääb üle pärast läbiotsimist isikule ainult „saba“ teha, aga ta võib siin teid kergesti eksiteele viia ja kõik on kadunud. Kui teil on käepärast teateid ta tutvuste ja sugulaste kohta, siis on asi palju lihtsam. Ma tean, see küsimus tekitab alati teadete kogumisel pahameelt, kuid ta on hädavajalik, ja seepärast peaks iga politseinik seda ka tõsiselt võtma. Edasi nõutakse, et kaardil peab olema juurdluse kokkuvõtte numbrid. See nõue kehtib ka peakartoteegi kaartide kohta, seepärast registratuuris, mis on korraldatud täpselt eeskirja järgi, on see üleaarne. Üheksanda punktina on: mille eest vangid pandud, või milles kahtlustatakse, kümnendaks valve alla andmised; need on kerged ja lihtsad punktid täita. Üheteistkümnendaks — töötamisviis; see on punkt, mis nõuab erilist tähelepanu, kuigi meie kurjategijad ei ole siiani veel täiel määral spetsialiseerunud, kuid siiski kergendab see tunduvalt kuritegude jälitamist. Samuti on tähtis ka viimane punkt, s. o. jooksvad agentuurteated, millele praegu kahjuks väga vähe tähelepanu pööratakse.

Kui lõpuks küsida: kas kahtlaste isikute kartoteek sellisena, nagu ta esinema peab eeskirja järgi või isegi siin esitatud täiendavate teadete varustatuna suudab täita oma ülesannet, pean vastama, et ta suudab täita oma ülesannet, kuid registratuuri töö lihtsustamisest väljudes peab selle siiski ümber korraldama.

Kui tuletame meelde neid andmeid, mis peavad leiduma peakartoteegi kaardil ja kahtlaste isikute kartoteegi kaardil, siis näeme,

et vaevalt leidub isikuid, kelle kohta on kaart peakartoteegis, aga kahtlaste isikute kartoteegis ei ole, seepärast registratuuri andmeil isiku kindlakstegemisel (dokumentide järgi) peame peale peakartoteegi peaaegu eranditult kasutama kahtlaste isikute kartoteeki; sellest selgub, et pea- ja kahtlaste isikute kartoteek on paralleelkartoteegid. Teiseks isikute kohta vastutuselevõtu andmeid peakartoteeki märkides, s. o. juurdluse kokkuvõtete numbroid, eeskirjade järgi, peame alati pidama silmas kahtlaste isikute kartoteeki ja seal samad andmed, kuid täpsemalt ära märkima; seega peame pidama kaks kartoteeki ja seda ainult sellepärast, et ühe nimi on peakartoteek ja teise nimi on kahtlaste isikute kartoteek. Kui nüüd kolmandaks väljuda töö seisukohast, siis on arusaadav, et kahe paralleelkartoteegi pidamine on märksa rohkem aegavõttev kui ühe kartoteegi pidamine; samuti on ühe kartoteegi pidamine märksa odavam kui kahe pidamine. Kõige eeltoodu põhjal peaks minu arvates selge olema, et lähtudes kartoteekide pidamise, kulude ja registratuuri kasutamise seisukohtadest, on tingimata tarvilik töö lihtsustamiseks pea- ja kahtlaste isikute kartoteek liita.

Võrrelnud vastavate kartoteekide andmeid, näeme, et uue kartoteegi kaardid peavad peale kahtlaste isikute kartoteegi kaardil leiduvate andmete sisaldama ka endise peakartoteegi kaardi andmeid, kuid neid on niivõrd vähe, et see ei muuda oluliselt asja. Siin tahaksin puudutada küsimust, kas on mõtet selles kartoteegis kasutada trükitud plankette, nagu seda mõnelt poolt soovitatakse. Selle kohta pean tähendama, et see on mõttetutu ruumi ja raha raiskamine, sest kõige otstarbekohasem on siin ikkagi valgest kartongist kaart ja kartoteekide ühtlustuse otstarbel peaks see Tallinna ja Tartu eeskujul olema 145×110 m/m suur.

Otsitavate peakartoteek. Eeskiri räägib otsitavate kartoteegi kohta järgmist: „Otsitavate isikute kartoteek peetakse kindlas tähestiku järjekorras. Enne järjekorraliste otsimiste paigutamist kartoteeki, hoolega võrrelda, kas kaardid on saadud kõikide jooksvas nimekirjas seisvate isikute kohta.“ Nagu eeltoodust selgub, on nõutav ainult kontrollimine, kas kõik kaardid on saadud, peale selle tuleb kaardid kohe paigutada kartoteeki. Tegelik elu näitab, et eeltoodud võrdlusest ei ole küllalt, vaid võrdlus peab olema palju täielikum, et saavutada otsimise alal paremaid tulemusi.

Missuguseid andmeid saab kriminaalpolitsei kontrollida otsitavate kartoteegiga otsitavate leidmise arvu tõstmiseks. Teatavasti praegu kehtiva korra järgi saabuvad järjekordsed otsitavate nimekirjad, väikesed raamatud umbes 1½ kuu järgi, kuna kriminaalpolitsei saab umbes üks kord nädalas otsitavate kaardid, seega 6 korda sagedamini, ja juhtub isegi ka seda, et enne järjekordse raamatu saabumist saab kriminaalpolitsei juba järgmises raamatus leiduvate otsitavate kaardid, seega langeb ära eeltähendatud eeskirjas mainitud otsitavate kontroll, saab vaid kontrollida, kas on kõik kaardid numbri järjekorras saanud. Teiseks nõuab eeskiri,

et iga maakonstaabel peab teadma, missugused kahtlased isikud elavad tema rajoonis, ja nende liikumise kohta annavad Tartumaa konstaablid (mõnes kohas seda ei olevat) kord kuus kriminaalpolitseile teateid, millised andmed kriminaalpolitseis kantakse peakartoteeki. Siin on andmed, mis tingimata nõuavad kontrollimist otsitavate kartoteegiga, sest vastasel korral võib mõni kahtlane isik ilmuda rajooni ja enne järjekordse otsimisraamatu saabumist juba kaduda ning otsitav jääb ikkagi leidmatuks. Teisest küljest on siin tarvilik juhuslikult rajooni ilmunud kahtlase isiku kohta kriminaalpolitseid otsekohe informeerida. (Lubatagu minule siin teha väike vahemärkus registreerimise kohustuse kohta. Nagu ma kuulsin, tahetavat maal elanike registreerimine uuesti sundslikuks teha. Meil kehtiva korra järgi karistatakse registreerimismääruste rikkumise eest kas majaomanikku või üürnikku, kelle juures registreerimata isik peatub, aga registreerimata peatuja ei lange kunagi karistuse alla ja sellest tulebki, et paljud isikud elavad isegi linnades registreerimata. Loomulikult elab registreerimata see isik, kellel on põhjust politseid karta. Et võimalduks registreerimata elamine, selleks ei avaldata sisse kukkudes neid isikuid, kelle juures on elatud, ja keegi ei jää süüdlaseks. Kui karistust laiendada ka selle kohta, kes registreerimata elas, siis väheneks teatava protsendi võrra tingimata ka registreerimismääruste rikkumine.) Kehitava korra järgi saadab vangimaja kriminaalpolitseile igal nädalal uuesti sissetulnud isikute nimestiku (tegelikult küll pikema aja järgi ja sedagi suure hilinemisega). Sellest nimestikust kantakse vastavad andmed jällegi peakartoteeki, aga niisugusena on kogu see töö asjatu, seepärast peab jällegi kontrollima otsitavate kartoteegiga ka neid nimekirju. Siin kontrolli hõlbustuseks oleks väga tarvilik saada ka andmeid vanglast vabanenute kohta. Kuid edasi, enne järjekorras saabunud kaartide otsitavate kartoteeki paigutamist on tingimata tarvilik need läbi kontrollida peakartoteegi andmetega. (Siin mõtlen ma peakartoteeki kogu aeg sellisena, nagu eespool peajahtlaste isikute kartoteegi liitmisel sain.) Edasi peab otsitavate kartoteegist andmeid otsima ka igasuguste tunnistuste väljaandmisel, eriti kui isik tahab sõita välismaale või on saabunud välismaalt.

Eeltoodust näeme, et registratuuri ametnik peab alaliselt töötama nende kahe kartoteegiga; see alaline vastavate andmete võrdlemine tarvitab õige palju aega. Kuidas pääseda sellest kahekartoteegivahelisest kontrollimisest? Juurelnud eeltähendatud küsimuse kallal ja otsinud selle lahendust, leidsin selle nende kahe kartoteegi liitmisel. Minul on need kartoteegid tegelikult liidetud 1934. a. septembrikuust alates, seega on mul sel alal teatavad kogemused juba olemas, mispärast ma praktiliste kogemuste põhjal võin anda teatava hinnangu sellele liitmisele.

Liitmisel jääb ära kogu eeltoodud andmete vastastikune kontrollimine, sest vastavaid andmeid kartoteeki kandes, või uusi otsitavate kaarte ladudes on ühtlasi teostatud kontroll. Teiseks, vastavaile järelepärimisile vastates tarvitseb andmeid otsida vaid ühest

kartoteegist, seega täpsete andmete saamine muutub peaaegu poole kiiremaks. Mis puutub nende kahe kartoteegi liitmise tagajärjel tekkinud pahedesse, siis pean tunnustama, et mina neid siiani ei ole leidnud. Ainukesena, mis väljastpoolt tuuakse ette, on kaartide arvu suureks paisumine, kuid see väide on eespool juba ümber lükatud.

Kas liitmist on võimalik samas seisukorras teostada, nagu need kartoteegid praegu esinevad, või on tarvilik enne teostada mõni uuendus? Arvestanud asjaolu, et liitmisele tulevad pea- ja otsitavate kartoteegid, tuleb eeskätt katsuda korraldada asja nii, et kaardid oleksid ühesuurused. Peakartoteegi kaartidega otsitavate kartoteegi kaarti võrreldes selgub, et esimesed on umbes 2 korda suuremad, seega siis peab otsitavate kartoteegi kaardid valmistama 2 korda suuremad. Teatavasti on meil kaks aadressbürood, kus tarvitatakse ka otsitavate kaarte. Need otsitavate kaardid kirjutatakse käsitsi 168×124 m/m kartongile, milline kaart on märksa kallim kui kriminaalpolitseis tarvitatav otsitavate kartoteegi kaart ka kahekordses suurus. Võrrelnud aadressbüroos tarvitavat otsimiskaarti kriminaalpolitsei peakartoteegi kaardiga, näeme, et vahe on pikkuselt 23 m/m ja laiuselt 14 m/m, seega võrdlemisi väike ja selles suurus otsitavate kartoteegi kaarte võib täiesti kasutada ka aadressbüroo oma kartoteegis. Kui nüüd arvestada praegust aadressbüroos tarvitatavate kaartide materjali ja valmistamiskulusid, siis selgub, et otsitavate kartoteegi kaartide senisest 2 korda suuremate valmistamine ja nende aadressbüroodes tarvitusele võtmine tuleb isegi odavam senisest. Kõige eeltoodu põhjal näeme, et pea- ja otsitavate kartoteegi liitmine on täiesti otstarbekohane, sest sellega vabaneb meil praegu asjatult tarvitatud jõudu, mida saame kasutada teistel aladel, ja seega kogu registratuuri töö seada paremale järjele.

Ühendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest.

L. Puusild

Huvitava politseilise abijõu Ameerika Ühendriiges moodustab nn. rahvuslik kaardivägi. Tema kujutab õieti sõjaväe osa, keda võib tarbe korral kasutada puhtpolitseiliseks ülesandeks. Rahvuslik kaardivägi on miilitsavägi, kes komplekteeritakse ainult vabatahtlikest. See sõjaväe osa allub osariikide kuberneridele, kuid teda võib kasutada ka üleriiklikus ulatuses, nimelt siis, kui seda nõuab riigi väline kaitse või riigi sisemine julgeolek suurte siserahutuste puhul või seaduste täitmisele sundimine sunniviisil. Riik kannab 65% selle sõjaväe osa ülalpidamise kuludest, kuna ülejäänud 35% jääb osariikide kanda. Rahvusliku kaardiväe organisat-

siooni ja väljaõpetamise määrab ja juhhib sõjaministeerium. Üldiselt sarnaneb selle sõjaväe osa organisatsioon, varustamine sõjariis-
tadega, mundritega jne. enamvähem hariliku sõjaväe omale. Rah-
vuslikus kaardiväes esinevad kõik sõjaväeüksuste liigid: jalavägi,
ratsavägi, kahurvägi, insenerivägi, õhuvägi jne. Käesoleva aasta
alul oli rahvusliku kaardiväe teenistuses ümmarguselt 13.300 ohvitseri ja 171.000 alamväelast; terve see kaardivägi jagunes umbes
4000 üksusse, nii et iga üksuse peale tuli keskmiselt 40 kuni 50
meest. Terve kaardivägi kokku moodustab kaadri sõjaaegsele 18
jalaväe ja 8 ratsaväe diviisile. Rahvuslik kaardivägi on laiali laotatud üle terve riigi; see jaotus ei ole kaugeltki ühtlane ja oleneb
kohalikest oludest ning puhtsõjaväelisist kaalutlusist. On osariike,
kus leidub kõigest 1.000 meest rahvuslikku kaardiväge, on ka nii-
suguseid, kus neid leidub 20.000 ümber. Iga üksus peab alata
omaette sõjaväelisi õppusi; iga aasta lõpul korraldatakse õppusi
suuremaile koondisile, milleks paigutatakse ühte kohta mitmed üksused. Õppusi suuremaile koondisile korraldatakse selleks eriti
asutatud ja korraldatud laagris. Õppusiks komandeeritakse ohvitseri harilikust sõjaväest rahvusliku kaardiväe juurde, kelle üles-
andeks on aasta läbi korraldada harilikke sõjaväeõppusi ja aasta lõpul organiseerida õppusi eeltähendatud laagris, mis kestavad kahe nädala ümber. Need ohvitserid on ühtlasi kohustatud sõjaväe
ülemjuhatausele alaliselt ette kandma õppuste kordaminekust üksikutes rahvusliku kaardiväe osades ja samuti sellest, kuidas on sõ-
javäeliselt ette valmistatud üksikud osad. Palgana saavad rahvuslikus kaardiväes teenivad isikud 1 kuni 5 dollarit nädalas, rippuvalt
aukraadist. Kaardiväkke võetakse vabatahtlikke, kes on ületanud 18. eluaasta ja pole vanemad kui 45 aastat. Ühendriikide koda-
kondsus, karistamatus ja hea ülalpidamine enne teenistusse astumist on samuti eeltingimuseks sellesse sõjaväe ossa astumiseks. Leping
on kolmeaastane, seda võib hiljem pikendada igal aastal ühe aasta võrra. Ohvitserid saadetakse pensionile 64. eluaasta kätte jõudmisel. Ohvitserkonda täiendatakse kas alalisest sõjaväest, reservist
või rahvusliku kaardiväe oma meestest. Viimaseil aastail olevat rahvuslikku kaardiväge võrdlemisi palju kasutatud, kusjuures ka-
sutajaks on olnud niihästi üksikute osariikide kubernerid kui ka riigi keskvalitsus. Rahvuslikku kaardiväge on kasutatud suuremate strei-
kide, rahutuste kui ka looduslike õnnetuste, eriti uputuste puhul.

Liiklemine on Ühendriikide suuremais linnus määratu suur ja ses mõttes ei saa ükski Euroopa riik ega linn võistelda Ühendriiki-
dega, kus elanike kasutada olevate autode arv ületab üldiselt ja suhteliselt kõik teiste riikide arvud. Seetõttu on liiklemise reguleerimise probleem kujunenud Ühendriiges välispolitsei tähtsamaks
küsimuseks, mille korraliku lahendamise kallal muratakse pead juba aastaid. Küsimus pole seejuures tähtis ainult politseiliselt, vaid ka rahvamajanduslikult, sest mis kasu on, näiteks, auto soetamisest, kui tema abil ei saa linnades, vähemalt sarnastes suurlinnades nagu New York või Chicago, palju kiiremini liikuda kui jalgsi. Sellest

Ühendriikide suurlinnade liiklemisest kõnelevad selget keelt New Yorgi arvud. New Yorgis elab praegu ümmarguselt 7,5 milj. elanikku, linna tänavate pikkus on kokku 5251 miili või 8454 km. Neil tänavail liigub igapäev ümmarguselt 790.000 jõuvankrit ja 400.000 muud sõidukit. Selle hiiglaliikumise reguleerimiseks on seatud ametisse 2.600 liiklemispolitseinikku, kusjuures neist kaugeltki ei jatku ülesande täitmiseks, mistõttu on appi võetud automaatne liiklemise reguleerimine eriliste automaatide abil, mille arv praegu juba ületab 7.700! On selge, et sellise suure tänavaliiklemise juures juhtub hulk õnnetusi. Nende vastu võideldakse mitmesuguste abinõudega. Nii, näiteks, otsustas hiljuti Nassau-County provintsi politseikomisjon ehitada lasta kümme valget politsei patrullautot, samuti ka tellida suurema arvu valgeid politseimundreid. Need valged autod ja mundrid on nähtud ette liiklemispolitseile: valgete autodega kavatsetakse teostada öist järelevalvet patrullimise ja liiklemise üle, samuti ka esimese abi andmist õnnetute juhtude puhul autode liiklemise tagajärjel. Politseinikud neis autodes kannavad valget mundrit, nii et sarnane auto juba kaugele paistab silma ja ühtlasi näitab, et tegemist on liiklemispolitseiga.

Ameerika Ühendriigid on peale Suur-Briti juba pikemat aega pööranud tõsiselt tähelepanu naispolitseile ja tema arendamisele, ja selleks otstarbeks kõigi suurlinnade politsei koosseisudesse võtnud ka naisametnikke. Hiljuti osutus tarvilikuks — muide esmakordselt Ühendriikide politsei ajaloos — terve riigi naispolitsei koondada riigi pealinna, Washingtoni. Ühe usulahu liikmed korraldasid nimelt Washingtonis nädal aega kestva kokkutulemise, millest võttis osa umbes 100.000 isikut, kusjuures kaugelt suure enamuse moodustasid naised ja lapsed. Peale Washingtoni naispolitsei (25 ametnikku) pandi kokkutulemise ajaks töösse pealinnas veel Baltimore, Clevelandi, New Yorgi ja Detroiti linna naispolitsei. Naisametnike peaaesumise seisis kogunenud naispere abistamise korterite leidmisel, samuti valvamises selle järele, et nad ei langeks osavate seiklejate kätte. Koosoleku koha läheduses seati koosolekute ajaks sisse isegi eriline naispolitsei komissariaat. Peale naispolitsei oli käsutatud kohale muidugi ka harilik välis- ja kriminaalpolitsei.

Võitlus kurjategijate vastu nõuab Ühendriiges igal aastal paljude politseiametnike elu. Arvati esialgu, et keeluseaduse kaotamisega langeb ka kuritegevus ja kurjategijate arv, sest väga paljud kurjategijad olid ühel või teisel viisil seotud alkoholi salaveo või müüjaga. Näib siiski, et see arvamus oli ekslik, vähemalt näitavad seda esialgsed andmed ja praegune olukord, kus kurjategijate, eriti nn. gangsterite arv pole sugugi vähenenud. Alles hiljuti tapeti San-Franciskos ühe kuu jooksul neli politseiametnikku, nende seas ka politseiülem. Tapmised sündisid gangsterite poolt kõik ühel ja samal viisil: politseinikud lasti seljatagant püstolitega maha. Kuigi võis arvata, millistest ringkondadest tuleb otsida mõrtsukaid, ei läinud seni korda neid tabada, kuigi nende tabamiseks korraldati süstemaatiline otsimine terves Põhja-Kalifornias. Seejuures peab tä-

hendama, et Ameerika Ühendriikide kriminaalpolitsei saadab mõnikord korda tegusid, mis võivad otse kadestama panna. 1920. aastal teotses Clevelandis röövlite jõuk, kes pani toime hulka röövimisi. kusjuures mitmed politseiametnikud said surma röövlite tagaajamisel. Jõugu pealik oli politseile teada, kuid teda ei suudetud tabada. Siis saadeti kohale New Yorgi kriminaalametnik, kellele tehti ülesandeks kinni võtta jõugu pealik. Kriminaalametnik oli alati mehe jälil, kuid mehel õnnestus ikkagi kuidagi pääseda. Lõpuks läks roimariil korda lahkuda Ühendriigest ja sõita oma kodumaale Itaaliasse. Sellest sai kriminaalametnik teada. Ta sõitis mehele Itaaliasse järele ja seal läks tal pikema otsimise tagajärjel korda meest üles leida ja Itaalia politsei poolt areteerida lasta. Mees mõisteti Itaalia kohtu poolt 30 aastaks sunnitööle. Kriminaalametnik siirdus New Yorki, kus teda politseipresident oli sadamas vastu võtmas. Suur rahvahulk tervitas vaimustatult kangelaslikku kriminalisti, kes oma elu oli kaalule pannud kardetava mõrtsuka tabamiseks ja kahjutuks tegemiseks. Ühendriikide kriminaalpolitsei läheb võib olla tulevikus uuele kurjategijate identifitseerimise viisile üle. Igal aastal tulevad Ühendriikide politseijuhid üle riigi kokku, et mõtteid vahetada politseilise töö üle. Käesoleval aastal tuldi kokku Atlantic-Citys, kus üks ettekandjaist tutvustas politseijuhte uue identifitseerimise viisiga, mis põhjeneb sellel, et silmanaha võrk on igal inimesel isesugune. Selle võrgu ülesvõtmiseks on konstrueeritud eriline päevapildiaparaat. Koosolekul arvati, et ettepanud identifitseerimise süsteem, kui selle põhimõte leiab teaduslikku kinnitamist, võiks väga hästi tarvitusele tulla, esialgu kas või paralleelselt praegu tarvitusel oleva süsteemi kõrval, mis põhjeneb identifitseerimisel näpujälgede abil.

Salakaubitsemine salaveo teel Ühendriigesse toodud kaubaga sünnitab praegugi Ühendriikide võimudele suurt muret. Läänud aasta keskpaigal võeti parlamendi poolt vastu seadus, mis volitab Ühendriikide presidenti viima tollipiiri merel kuni 62 meremiili (115 kilomeetrit) kauguseni mandrist. Sarnase kauge tollipiiriga luuakse muidugi soodsam võimalus salakaubaveo vastu võitlemiseks. Seaduse vajaduse põhjenduseks toodi muide ette, et fiskus Ühendriigis kaotab aastas miljoneid salakaubaveo tõttu; viimaseil aastail olevat sarnasel teel saadud kahju umbkaudsete arvestuste järgi umbes 60 miljonit dollarit aastas.

Saksamaal ollakse kibedasti ametis omavalitsuste politsei ühtlustamise ja allutamisega riiklikule politseile. Hiljuti ilmus riigi siseministri korraldus, mis üksikaşjaliselt käsitab seda küsimust. Kõigepealt reguleeritakse korraldusega omavalitsuste politseiüksuste arvulist koosseisu, tehes selle koosseisu sõltuvaks elanikkonna arvust, kuna see koosseis seni oli ebauhtlane ja enamvähem juhuslik. Tulevikus ei ole omavalitsusüksusil, milles on alla 2000 elaniku, üldse enam erilist omavalitsuse politseid; seal täidab välispolitsei ülesandeid sandarmivägi teiste ülesannete kõrval. Omavalitsusis, kus elanikke 2000 ja 4000 vahel, võib ametis olla üks välis-

politseinik, temale tuleb tarbe korral politseiliste ülesannete täitmiseks appi jällegi sandarmiväkke kuuluv ametnik või ametnikud. Mida suurem on omavalitsusüksus, seda suurem on tema teenistuses olevate välispolitseinike arv. Omavalitsusüksused, kus elanikke on üle 50.000, võivad palgata iga 600 elaniku kohta ühe välispolitseiniku; kui aga erilised asjaolud seda nõuavad, võib ka palgata politseinikke rohkem; piiriks, üle mille ei tohi minna, on 500 politseiniku. Teenistuslikult alluvad omavalitsuste politseinikud riikliku politsei vastavaile ülemusile. Alates 1. jaanuarist 1936 kavatseti kõigi omavalitsuste politseiüksuste kohta üle riigi maksta panna ühtlased teenistusreeglid. Seejuures tehakse vahet välispolitseinike vahel, kes tegelikult täidavad välispolitsei ülesandeid, ja politseiametnike vahel, kelle ülesanded pole puhtpolitseilise iseloomuga; viimaste hulka kuuluvad esijoones need, kelle ülesandeks on mitmesuguste keskasutuste ja kohtute nõudel kutseid ja kirju edasi toimetada, makse sisse nõuda jne. Politseiametnikeks hakatakse nimetama vaid neid, kelle peaülesanne seisab just puhtpolitseiliste ülesannete täitmisel ja kes on saanud nõutava eelhariduse. Neile politseiametnikele selle sõna tõsisel mõttes kavatsetakse keelata ülesannete täitmine, mis ei ole seoses politseiteenistusega, siia kuuluvad kutsete ning teadaannete toimetamine kodanike kätte, samuti maksude sissenõudmine ning neile eelkäivad toimingud (maksulehtede kättetoimetamine, varanduste üleskirjutamine jne.). Ühtlasi kavatsetakse senisest suuremat rõhku panna nende omavalitsuste politseiametnike õpetamisele ja kasvatamisele.

Nagu teada, paneb Saksa valitsus suurt rõhku propagandale ja arendab seda kõigil aladel. Läänud aasta lõpul kavatseti korraldada suurt propagandat politsei kasuks, kusjuures selle propaganda eesmärgiks oli näidata politseiniku tema igapäevases töös ja ühtlasi juhtida kodaniku tähelepanu sellele, kui võrd tähtis on eriti kuritegude paljastamisel ja kurjategijate kinnivõtmisel kodanike kaastöö ja -abi politseivõimudele. Eriti taheti propaganda moodatseda abinõude abil rahva tähelepanu juhtida liiklemisreegleile ja neile õnnetusjuhtudele, mis leiavad aset, kui neid reegleid ei täideta. Propaganda läbiviimiseks ja organiseerimiseks moodustati erikomisjon ühe välispolitsei kolonel-leitnandi juhtimisel. See töökomisjon koosnes kõigi eripolitseide ja politseiharude esindajaist ja pidi töötama kõige lähemas kontaktis riigi propaganda- ja kohtuministeeriumiga. Kava järgi pidi politsei propageerimine kestma üks nädal (13.—19. detsembrini 1935); propagandaks kavatseti muide kasutada ajakirjandust, ringhäälingut ja kinolinti. Propaganda ajakirjanduses pidi toimuma sel viisil, et ajalehtedes pidi igapäev ilmuma kirjatükid politsei kohta: autoreiks pidid olema asjatundjad politsei alalt, igapäev pidi käsitatama eriainet politsei suurelt tööpõllult, artiklid pidid kirjutatud olema ka vähikule arusaadavas keeles, ja iga artikkel pidi taotlema peale üldise propaganda sihi veel sihti tutvustada kodanikku igapäevaste praktiliste küsimustega, millega kodanikul tuleb tegemist teha ja mis on seoses politseiteenis-

tusega. Artiklid pidid sisaldama praktilisi näiteid igapäevasest elust. Ringhäälingu kaudu kavatseti kuulajaile edasi anda tuntud politseitegelaste kõnesid politsei tööalalt, kusjuures neis kõnedes samuti tuli pearõhk asetada praktilisele, igapäevasele elule, näidates kodanikele, mida teeb politsei ja kuidas ning millega võivad kodanikud omalt poolt abistada politseid, kes neile alatasa on abiks elu, tervise ja varanduse kaitsmisel. Edasi kavatseti ka praktiliselt näidata politsei, eriti liiklemispolitsei tööd ja ülesandeid. Selleks pidi teatavail päevil ja kellaaegadel linnade suurematel platsidel demonstreeritama liiklemist, selle reguleerimist ja õnnetusjuhtude ärahoidmist. Ühenduses sellega pidi publikule näidatama, missugused hädaohud neid varitsevad liiklemise alal, kui nad ei täida liiklemise reguleerimise kohta maksmapandud eeskirju. Lõpuks kavatseti trükkida erilisi propagandalehti, mida taheti kätte anda välispolitsei tänavpostidele väljajagamiseks kodanikele. Neis lehtedes kavatseti juhtida kodanike tähelepanu tähtsamaile kuritegudele ja neile karistusile, mida seadus ülemmäärana näeb ette ühe või teise kuriteo toimepanemise eest. Ühenduses sellega kavatseti juhatast anda, mida kodanik peab tegema selleks, et aidata politseid kuriteo paljastamisel ja süüdlaste toimetamisel kindlasse kohta. Kohalikele politseijuhtidele anti käsk kõik teha, mis vähegi võimalik, et propaganda õnnestuks. Selleks anti neile käsk astuda ühendusse teiste riigiasutustega, samuti omavalitsusasutustega, partei organitega ja äriilmaga. Äridelt tuli luba paluda üles panna plakateid politsei propageerimiseks ja kaasa aidata ürituse heaks kordaminekuks.

Läinud aastal tehti Preisi osariigis katseid motoriseeritud tänavpolitseiga; kui katsed annavad tulemusi, tahetakse laiendada motoriseeritud politseid üle riigi. Arvatavasti on esialgsed katsed annud loodetud tulemusi, sest riigi siseministri korraldusel organiseeritakse 1. aprilliks s. a. motoriseeritud tänavpolitsei üle terve riigi. See tänavpolitsei (Strassenpolizei) moodustatakse nn. feldjägerite korpusest. Esialgu kavatsetakse ellu kutsuda 31 motoriseeritud tänavpolitsei komandot, kusjuures igas komandos oleks 45 kuni 50 politseinikku ja 18—22 jõuvankrit. Meeskond peab kasarmutes elama, nii et teda alati suurema jõuüksusena saaks kasutada. Kasarmud kavatsetakse ehitada nii, et need asuksid võimalikult selle tegevuspiirkonna keskuses, mis on määratud antud komandole.

H i s p a a n i a s kestab politsei militariseerimine ja jõu kõvendamine. Hiljuti maksa hakanud korralduse põhjal võetakse, näiteks, tulevikus politseiteenistusse ainult veel isikud, kes on laitmatult teinud läbi kolmeaastase sõjaväeteenistuse. See korraldus maksab kõigi politseiliikide kohta, seega mitte ainult Guardia Civili (sandarmivägi) ja Cuerpo de Seguridadi (riikliku julgeoleku korpus) kohta, vaid samal määral ka hariliku välispolitsei, kommunaalpolitsei, metsapolitsei jne. kohta. Ühtlasi suurendati ka tublisti sandarmiväe ja riikliku julgeoleku korpuse koosseise, nimelt võeti sandarmiväkke juurde 2.000 meest ja riikliku julgeoleku kor-

pusse 3.500 meest, nii et praegu on: 1) sandarmiväe koosseis järgmine: ohvitseri 1.123 meest, allohvitseri 5.133 meest ja sandarme 28.116 meest, kokku seega 34.372 meest; 2) riikliku julgeoleku korpuse koosseis järgmine: ohvitseri 450, allohvitseri 2.009 ja alamväelasi 15.201, seega kokku 17.660. Kuna politsei kulud Hispaania eelarves alaliselt kasvavad, tuleb siin ja seal samas politsei eelarves teha kärpimisi, et need kulud ei kasvaks üle pea: 1934. aastal anti julgeoleku kindraldirektsiooni käsutada neli lennukit (kaks väikest ja kaks suurt) politseilisteks otstarveteks. Peaministri hiljutise dekreediga anti tähendatud lennukid kokkuvõiu saavutamise eesmärgil sõjaväele üle, kusjuures lennuvägi on kohustatud andma siseministri või eeltähendatud kindraldirektsiooni käsutada lennukid, kui see osutub tingimata tarvilikuks. Seega on siis vähemalt esialgu jällegi likvideeritud Hispaania iseseisev õhupolitsei, mis alul äratas suuri lootusi. Näib, et politseiosad igal pool Hispaanias ei olegi nii kohusetruud ja valitsusekindlad, kui arvati pärast viimase mässu (oktoobris 1934) likvideerimist. Nimelt leiti läinud aasta suvel Barceloonas ja teistes Kataloonia linnades, et muust Hispaaniast päritolevate politseiametnike mõned sõjariistad on rikutud, eriti leiti seda häirekomandode ja tähtsamate sõjariistade (kuulipildujate) juures. Samal ajal olid Katalooniast pärit politseiametnike kasutada olevad sõjariistad kõige paremas korras. Hakati asja juurdlema ja siis selgus, et mõned kataloonlased-politseiametnikud seisid salajas ühenduses keelatud separatistliku organisatsiooniga „Estat Catalá“. Politseiteenistusest vabastati 40 politseiametniku ümber, kelle seadusevastase tegevuse põhjalik uurimine kestab.

Läinud aasta juulikuus kutsuti Itaalias ellu eriline ühtlane üle riigi tuletõrjajate korpus, kes peab asendama üksikuid kohalikke tuletõrjekomandosid. Selgus nimelt aja jooksul, et need üksikud kohalikud tuletõrjekomandod ei vasta meie aja nõuetele: nad olid vastavalt kohalikele oludele ja soovidele organiseeritud igauks omamoodi, nende tegevus tulikahjude ja valveloleku ajal oli korraldatud igal pool erinevate põhimõtete järgi, mis ennast eriti valusalt siis tunda andis, kui mitmed komandod pidid koos töötama suurema tulikahju likvideerimiseks, õppused polnud ühtlaselt korraldatud või olid sootuks korraldamata, samuti valitses ebaühtlus mundrites, selle kandmise kohustuses ja üldse tuletõrjekomandode sisekorras. Täiesti selgitamata oli mitmel pool ka tuletõrjekomandode vahekorraldamine politseivõimudega, mis tihti andis ennast teravalt tunda. Kõigi nende pahede likvideerimiseks otsustati, nagu tähendatud, kohalikud komandod likvideerida ja nende asemele ellu kutsuda üleriiklik tuletõrjekorpus, kelle allüksused otsustati laiali paigutada üle maa endiste komandode asemele. Uuele organisatsioonile otsustati ühtlasi anda mõningaid politseifunktsioone ja üldse täpselt korraldada vahekorraldamine politseiga. Sõja korral, nii nägi seda vähemalt eelnõu ette, militariseeritakse terve tuletõrjekorpus.

T ü r g i kuulub nende väheste riikide hulka, kellel seni puudub eriline poliitiline politsei. Ülesandeid, mis mujal maailmas lasuvad

poliitilisel politseil, täitis Türgis seni osalt välis-, osalt kriminaalpolitsei ja osalt sõjavägede staabi vastav osakond. Aja jooksul selgus muidugi, et niisugune töö ja ülesannete jaotus pole otstarbekohane, ei anna soovitud tagajärgi ja koormab teisi riigiasutusi neile võõraste ülesannetega. Jõuti otsusele, et poliitiline politsei vajab samuti, nagu, näiteks, kriminaalpolitsei, eriametnikke erilise ettevalmistuse, oskuse ja kogemustega, ja ei saa vaadata sellele eripolitseile kui mingisugusele teise järgu politseile, kelle ülesandeid võib täita ükskõik kes ja kuidas. Selle tagajärjel otsustati luua eriline poliitiline politsei, kelle ülesandeks on esimeses järjekorras kaitsta maksvat vabariiklikku riigikorda, samuti võidelda salakuulamise vastu siseriigis. Tõuke poliitilise politsei loomiseks olevat annud järjest kasvav kommunistide agitatsioon, mille vastu võitlemiseks olevatki kõigepealt mõeldud uue eripolitsei ellukutsumisel.

Rumeenia on ikka veel riigiks, kus õitseb röövlite tegevus; alatasa loeme ajalehist, et seal on paljastatud ühe või teise röövlite jõugu tegevus ja et üks või teine röövlite jõugu pealik on tabatud ja trellide taha toimetatud. Mõne aja eest läks Rumeenia politseil korda tabada üht kardetavat röövlite jõugu pealikut, kedagi Corvini, kes oli aastaid oma salgaga toime pannud röövimist ja riisumisi ja keda loeti kardetavaimaks kurjategijaks ja „eriteadlaseks“ oma alal. Mees ei viibinud kaua kindlas paigas, oma kaaskurjategijate abil läks tal korda vanglast põgeneda ja jäljetult kaduda. Kuid mehele nähtavasti ei meeldinud vabaduses ja ta ilmus vabatahtlikult politseisse ning andis ennast võimude kätte. Ühtlasi esitas röövlite jõugu pealik palvekirja kuningas Caroli nimele ja palus ennast võtta riigiteenistusse. Mees kandideeris ei vähem ega enam kui sandarmite ülema kohale! Oma palvet põhjendas vana kurjategija sellega, et ta olevat oma pika eluaaja ja tegevuse kestel väga hästi tundma õppinud kuritegevust ja kurjategijaid ja et tema seetõttu olevat kõige sobivam mees kurjategijate vastu võitlemiseks, kelledest ta tundvat isiklikult väga paljusid ja kelle võtete ja kavatsustega ta olevat samuti hästi tuttav. Ainult tema abil olevat võimalik, seletas mees lõpuks, vabastada Rumeenia riiki röövleist ja nende kahjulikust tegevusest. Mõistagi jäeti mehe palve järeldusteta, palve ise aga anti kui omapärane dokument politseimuuseumile.

Hollandis on praegu käimas politsei ümberkorraldamine. Algus tehti sõjaväe politseiga. Viimane kuulus harilikult sõjaväe koosseisu ja allus erilisele inspektorile, kellele samal ajal allus samadel alustel ka sandarmivägi (Maréchaussee). Inspektor omakorda allus jällegi sõja- ja siseministrile, sest mõlemad politsei osad olid ja on sõjaväeliseltsel organiseeritud ja teotsevad sõjaväes maksvate eeskirjade ja instruksioonide põhjal, samal ajal aga täidavad mõlemad kaitseväge koosseisu kuuluvad osad politseilisi ülesandeid. Sarnane jaotus ja alluvus osutus aja jooksul ebaotstarbekaks ja tülikaks. Ühenduses uue riikliku politsei loomisega otsustati hiljuti sõjaväe politsei allutada ainuüksi sõjaministrile. Ühenduses selle reformiga suurendati sõjaväe politsei koosseise, tõstes

neid 700 mehe pealt 1.200 mehe peale. Samal ajal võeti ette kõnesoleva osa sisemine ümberkorraldamine. Sõjaväe politsei jaotati nelja ossa (pataljoni), millest igaüks jaguneb kolme allossa (kompaniisse). Sõjaväe politsei paigutatakse tulevikus peamiselt piiriäärseisse maaribadesse ja tema endised, rohkem politseilist laadi ülesanded muudetakse enam sõjaväeliseks.

Uuendusi politseialalt võetakse ette ka selles riigis, mis on tänapäev kõige rohkem inimeste suus ja on muutunud maailma huvi keskpunktiks — *Abessiinia*s. Juba septembrikuu alul võttis Abessiinia valitsus Prantsusmaa valitsuse nõusolekul oma teenistusse ühe kõrgema prantsuse ohvitseri, Alpide jäägrite majori, keda nimetati sandarmite ülemaks Diredava piirkonda, mis on strateegiliselt väga tähtsaks kohaks, kus pealegi on kaalul prantsuse kapitali huvid raudtee tõttu. See nimetus väärrib tähelepanu veel seetõttu, et selles piirkonnas algavad varem või hiljem ägedad lahingud. Suurt muret abessiinlastele valmistab muidugi õhukaitse, mitte ainult aktiivne, vaid samal määral ka passiivne, sest Abessiinia polnud teadupärast üldse sõja vastu ette valmistatud, kõige vähem oli tema seda veel õhusõja vastu. Hiljuti ilmusid esimesed korraldused passiivse õhukaitse alal Abessiinias. Üldiste häireseadeldiste puudumisel antakse õhurünnakust teada kahuripaukude ja kirikukellade abil. Sarnase häire puhul kästakse elanikke otsekohe lahkuda elamuist ja minna põldudele ja lagedatele väljadele, kuid seejuures mitte kogunedes suurematesse salkadesse. Ühtlasi suurendatakse tuletõrjeüksuste arvu ja korraldatakse proovihäireid nii elanikele kui ka tuletõrjeüksusele.

Petiseist kindlustusaladel.

P. Kasemets

Kriminalistid teavad, et pettused kindlustuse aladel, olgu see tule või murdvarguse vastu kindlustuse, elukindlustuse või muul sarnasel alal, kuuluvad nende kuritegude liiki, mille selgitamine nõuab oskust, vilumust ja tahet ja kuulub üldse raskeimate kriminaalpolitseiniku ülesannete hulka. Huvitav on selle vastu aga märkida, et asjast eemalseisvad isikud kalduvad üldiselt arvamusel, et sarnaseid kuritegusid polegi raske paljastada, et need kuriteod kuuluvad n. öelda süütute hulka. Kindlustuse petised on enamalt jaolt väga vilunud ja harilikult ka päris haritud ja intelligentset inimesed, kelle pea töötab suurepäraselt, kui on vaja leida mõni uus võte kindlustusseltsi petmiseks. Sellele tuleb lisaks see tähtis ja üldiselt vähe tähelepanud asjaolu, et need petised on meistrid tehnika alal, tunnevad seda ala neid huvitavast küljest ja neid huvitavas ulatuses väga põhjalikult ja on seetõttu alatasa võimalikud välja mõtlema uusi trikke, mis seavad kriminaalametnikke raskete ülesannete ette. Peab pidama meeles, et sel alal on pea ikka tegemist

selge mõistusega inimestega, kes hoolimatult ja julmalt katsuvad õnne parandada, nagu ütlevad prantslased, kui nende äriiraamatute saldo kipub võtma ebasoovitava kuju. Ja võib julgesti öelda, et tänapäev ei ole ühtki kindlustuse eriala, millel ei teotse omamoodi spetsialistid, kasutades oma kogemusi ja teadmisi kindlustusseltside tüssamiseks.

Et näidata, missugust kuju võivad omada pettused kindlustuse aladelt ja kuidas sarnastele pettustele mõnikord vaatab terve seltskond, kellele mõnikord sarnane pettus näib olevat ainult hea, odav ja osav äritegemisviis, olgu toodud järgmine lugu, mille halb külg seisab vaid selles, et see tõesti aset leidis.

1922. aastal pühitses ühes väikeses Kesk-Euroopa linnas kohalik linnapea oma 60. sünnipäeva. Linnapea oli soliidne ja väga populaarne isik, kellele taheti valmistada erilist rõõmu tähtsa sünnipäeva puhul. Enne sünnipäeva kätte jõudmist astusid linnaisad kokku, et nõu pidada, mida kinkida linna esimesele kodanikule, mis temale ka valmistaks erilist rõõmu. Ettepanekuid tehti palju, nagu see sarnastel puhkudel tavaliselt sünnib. Nii tehti ettepanek püstitada vanahärria auks mälestustahvel, anda temale linnakassast väike kingitus, talle üle anda auaadress jne. Kõik ettepanekud kukkusid läbi, sest koosolijate arvates olid nad liig tühised selleks, et tõesti valmistada südamerõõmu vanale linnapeale. Siis tuli keegi „nupukas“ mees ja tegi järgmise ettepaneku. Linnapeal oli maja: vana, remonti vajav puumaja, mis oli võrdlemisi kõrgelt kindlustatud tule vastu. Leidlik linnaisa tegi nüüd koosolijaile ettepaneku: maja linnapea sünnipäeval süüdata. Peaks muidugi arvama, et koosolijad põlgusega selle kava kõrvale jätsid. Kuid sündis just vastupidist. Kava hakkas koosolijaile meeldima, ja mida rohkem tema ümber vaieldi, seda vastuvõetavam ta näis olevat. Kingitus paistis olevat küllalt suur — ja ei teinud kellegi taskuile kurja: ei kannatanud selle all linnakassa, sama vähe ka üksikute linnaisade taskud; kindlustusseltsi kahju ei arvestatud, kuna need seltsid „selleks maailmas ongi, et niisuguseil korral kahjusid tasuda ja kanda“. Kui plaan oli kõigiti läbi mõeldud ja kõik võimalused arvesse võetud, tekkis muidugi küsimus, kes võtab süütamise enese peale. Ka siin leiti kerge pääsetee: süütamine tehti ülesandeks linna teenrile, kellele lubati sarnase „erakorralise töö“ eest umbes 15 krooni meie rahas eritasu! Kõik oli korras! Linnapea sünnipäev oli nõupidamisele järgneval pühapäeval. Kui enne lõunat algas jumalateenistus ja linna rahvas enamvähem kõik koos oli kirikus, süttis linnapea maja äkki põlema. Muidugi teatas häire nagu kord ja kohus clanikele ja tuletõrjekomandole tekkinud tulikahjust. Tuletõrjujad ilmusid kiiresti kohale, kuid mitte selleks, et kõigest jõust võidelda tekkinud tule vastu, vaid selleks, et auke raiuda seintesse ja nii hoolitseda korraliku tuuletõmbe eest, millela ka kõige korralikum tuli võib ootamatult kustuda. Ka tuletõrjujad olid hästi ette valmistatud kingituse tegemisele oma lugupeetud linnapeale ja täitsid neile pandud ülesandeid tõesti üle ootuste hästi! See, mis ei langenud

tuleroaks, purustati tuletõrjujate poolt, nii et linnapea sünnipäeva õhtuks sellest majast jäid järele vaid riismed. Nii oli siis asi korras ja võib olla oleks jäänudki teadmatusse ning kindlustusselts oleks kannud kahju, kui üliagarad ja linna eest hoolitsejad linna-isad poleks teinud väikese vea. Nad hakkasid nimelt arvama, et lubatud tasu on ikkagi liiga suur: linnateenril ei olnud muud teha, kui temale ettemääratud kellaajal pista tulitikk valmisoleva süütematerjali otsa. Selle väikese töö eest ei saa ometi nõuda 15 krooni, pealegi pidi see raha tulema linnakassast, nii et juba üldsuse huvidest välja minnes tuli tasumäär alla viia. Ja see viidigi alla ja linnateenrile maksti lubatud 15 krooni asemele 5 krooni vaevatasu. Linnateenija, kes mõistagi vihastus sarnase käitlemise ja tüssamise üle, sammus otsekohe kindlustusseltsi direktori juurde, kus linnapea maja oli tule vastu kindlustatud, ja jutustas direktorile tulikahju tekkimise ja kustutamise loost ning oma osast selles loos.

See oli muidugi harukordne juhtum ja sarnaseid palju ajaloos ei kordu. Kuid kui kõrvale jätta sellesarnaseid lugusid, jääb üle küll veel juhtusid, mis meid pealtvaatajatena sunnivad imetlema. kriminaalametnikena aga tarvitama jõudu, et selgitada asju, mis esimesel pilgul paistavad võimatutena. Siia liiki kuuluvad kõigepealt kõik need süütamised, mis pannakse toime selleks, et maha põletatud hoonete asemele ehitada suuremaid ja ilusamaid. Ja neid juhtusid pole ajaloos ega meie päevil vähe. Juba kuulus keiser Neero laskis süüdata terve linnaosa Roomas, et selle asemele ehitada üles ilusam. Tema on kuulsaks saanud selle kuriteoga. Lähemast minevikust tuleks siin mainida mõned Saksamaal asetleidnud juhtumid. Siebenleheni linnake põletati tema linnapea eestvedamisel ja tuletõrjujate kaasabil järk-järgult maani maha selle sõna tõsisel mõttes, ja seda vaid selleks, et linna uuesti ilusamal ja praktilisemal kujul üles ehitada. Kui lõpuks mõne paari aasta pärast selle linnapea agara töö jälile saadi, oli juba hilja: kindlustusseltsid olid raha maksnud välja, linnad olid uuesti üles ehitatud ja raha tagasinõudmine osutus vägagi keeruliseks probleemiks. Samal ajal sündmus leidis aset ka Eppendorfis, mille kaunistamise selts oli võtnud enesele „ülesandeks“ maha põletada alevik, et seda ilusamal kujul uuesti üles ehitada. Siin võiks veel mainida kõige hilisemat neist juhtudest ja nimelt 1930. aastal Segeberge vallas sündinud tulikahjusid, mis tulid hiljem kohtulikule lahendamisele ja mis tõendasid otse uskumatuid asjaolusid. Kahel ehitusettevõtjal polnud pikemat aega tööd ja nad seisid pankroti lävel. Seal tuli ühel neist „geniaalne“ mõte: ühes vallas maha põletada talupoegade eluhooned, aidad, tallid ja küünid, mis olid tule vastu kindlustatud, et siis nende hoonete üleshitamist enese kätte hankida. Kuna ettevõtjad olid küll enamvähem vilunud ehitusmeistrid, ei osanud nad sootuks süütaja ametit. Et selleks leida „eriteadlasi“, astusid nad ühendusse kurjategijate „Buffalo Billi apašide klubiga“, mis ametlikult teotsete teise nimetuse all ilmsüütu spordiseltsina. See klubi muretses ettevõtjaile tõesti „vilunud“ süütajaid, muidugi kindla taksi ja

ettemääratud protsentide eest tulevases puhtast kasust. Võib olla oleks siingi asi õnnestunud, kuid nii ettevõtjad kui ka nende käsilased, apaaside klubi mehed olid liiga ahned: tulikahjusid tekitati rohkem, kui keegi seda hariliku mõistuse ja arusaamisega seletada oskas.

Kui arvatakse, et nii on lood ainult tulekindlustuse alal, siis on see suur eksitus. Peab otsekohe tähendama, et näiteks murdvarguste vastu kindlustamise ala ei paku praegu põrmugi sümpaatsemat pilti. Ka sel alal on kuritegevus aastate jooksul teinud suuri edusamme. Varematel aegadel juhtus muidugi, et mõni ärimees, kes oli sattunud ülepeäsematuisse ärilistesse raskusis, katsus neist välja rabeleda kindlustusseltsi abil ja simuleeris murdvargust. Neid murdvargusi toimetati enamvähem primätiivselt, vähegi kogenud kriminaalametnikule oli varstigi selge, et murdvargaks on omanik ise, mida harilikult aitasid tõendada ka ärraamatud. Ka sel alal tuli otsida uusi meetodeid, et „jõuda haljale oksale“, et vähemalt katsuma kriminaalpolitseist vähegi ette jõuda. Praegu sünnivad pettused murdvarguste vastu kindlustuse alal suuremates linnades tihti järgmiselt. Kui ärimehe käsi käib halvasti ja seda enam kuidagi varjata ei saa, nii et sellest juba kõnelevad naabrid ja tuttavad, ilmub äriomaniku juurde hästiriidetatud härra, kes pakub oma abi raskusist ülesaamiseks. Kui kaubad on koos, läheb asi järgmist rada. Äri ladu kindlustatakse murdvarguse vastu väga kõrge summa eest, mis kaugeltki ei vasta kauba väärtusele laos ja mis vaid on võimalik seetõttu, et kindlustusseltsid omavahel väga tugevasti võistlevad ja et nende agendid, tegelikud kindlustuste vastuvõtjad, samuti kõvasti konkureerivad ja tihti asjade peale läbi sõrmede vaatavad. Kui kaup on väga kõrge hinna eest kindlustatud, siis toimub ühel ilusal päeval — või õigemini ööl — ettenähtud ja plaanisetud murdvargus. Selle toimetajaks on hästiorganiseeritud spetside jõugud. Kriminaalametnik võib sellistel puhkudel esimese ülevaatuse järgi täie südamerahuga tunnustada, et eriteadlased on ametis olnud. Ja kui korda ei lähe asja põhjalikult selgitada ja süüdlasi kindlaks teha, kordub harilikult see komöödia. Ta ei lõpe mõnel korral enne, kui oma kauba „kindlustaja“ pole sagedasti tema laos toimepandud murdvarguste tõttu omandanud teatavat kuulsust kindlustusseltsides, kes enam pole nõus tema kaupu murdvarguste vastu kindlustama.

Mõne aja eest juhtus Inglismaal järgmine lugu, millel ei puuda ka veidi huumorit. Keegi jõukas mees saatis kullasepale parandamiseks väga kallihinnalise pärlidest koosneva kaelakee. Viimane oli varguse vastu kindlustatud õige suure summa eest. Kui kullasepp avas temale saadetud paki, leidis tema pärlide asemel kastis surnud hiire. Kuidas hiir sattus pakki ja kuidas pärlid sattusid pakist varaste kätte, jäi mõistatuseks. Mitmed tuntud kriminaalametnikud uurisid asja pikemat aega, kuid ei suutnud küsimust lahendada, mille pearaskus seisis selles, et pakend, millest leiti surnud hiir, on täpselt sama, kuhu asetati pärlid.

Päris romaanina kõlab järgmine juhtum, mille peakangelaseks oli üks šveitsi kullasepp ja mis omal ajal väga huvitas Berni prokurööri. Ühel päeval — sesooniajal — ilmus Grindelvaldi keegi väga jõukas ameeriklanna, et seal puhata. Temast kõneldi kohal kui dollarite printsessist, kes kord pärib miljoneid dollareid. Muide see printsess ilmus kord kohaliku kullasepa juurde, et lasta parandada oma pärlidest kaelachet, mis oli väga kallihinnaline. Varsti pärast seda lahkus printsess Grindelvaldist ja sõitis Londoni, et sealt tagasi sõita oma kodumaale — Ühendriigesse. Oma ehte järgi tema ei tulnud, nähtavasti tuli ärasõit liig ootamatult ja asi läks tal suure kiiruse tõttu meelest. Väga rikaste inimeste juures võib see ju juhtuda! Mõne aja pärast tuli daamile ehe nähtavasti meelde ja ta kirjutas sellest kullasepale ning palus selle järele saata. Pärlid asetati kindlasse pakendisse ja saadeti ameeriklannale Londoni, kes ikka veel seal viibis, kusjuures saadeti kindlustati 50.000 šveitsi frangi väärtuses. Pakend jõudis küll Londoni, kuid tühjalt. Kullasepp tõstis lärmi, sest temal oli mängus suur rahasumma, nimelt 50.000 franki. Selle vastu ei tunnud ehteomanik nähtavasti suuremat huvi ehte ja selle kaotuse vastu, vaid jäi päris rahulikuks vastava teate saamisel ega pöördunud isegi politsei poole. Mõni aeg hiljem suri ehteomanik ja dollarite printsess. Oma testamendis määras ameeriklanna oma ehteasja pärijaks noore tütarlapse, kes seisis eeltähendatud kullasepa teenistuses. Siia peab juurde lisama, et sellest testamendist selgus, et surnud daami vend hüpnootiseeris kord seda kullasepa äriteenijat tütarlast ja tarvitas tema kallal siis vägivaldalt. Selle tagajärjel sündis tütarlapsel laps ning selle lapse üleskasvatamise kulude katmiseks määraski ameeriklanna oma pärlidest kaelaehte noorele tütarlapsel Šveitsis. Enne surma seisis heasüdamlik daam pikemas kirjavahetuses tütarlapsel. Kindlustusselts, kus oli kindlustatud kallis ehe, ei tahtnud välja maksta 50.000 franki ja tegi kõiksuguseid takistusi, kuna asi näis olevat kahtlane. Asi läks kohtusse ja kohtuvõimud tundsid suurt huvi kirjavahetuse vastu, mis peeti surnud daami ja ehte pärija tütarlapse vahel. Kirjad anti eksperdi uurida ja siis selgus, et kõik daami poolt Londonist kirjutatud kirjad kirjutati kullasepa äripabereil ja kullasepa kirjutusmasinal. Hakati lähemalt üle kuulama tütarlast, kes risküsimuse vastu ei pannud, vaid mõne aja pärast seletas, et terve romaan on vaid väljamõeldis, et pole olemas ei ameeriklannat (ei surnud ega elusat), kes oleks toonud ehteasja kullasepale parandamiseks, pole olemas ka salakavalat hüpnootisööri ja võrgutajat Don Juani, vaid et ka see isik on tütarlapse fantaasia vili. See fantaasia oli hästi arenenud ning kohtuvõimude kätte sattunud kirjade pakk oli õige tüse. Edaspidisel uurimisel selgus veel mõndagi huvitavat ja imelikku. Tehti näiteks kindlaks, et kullasepa äri käis väga halvasti ja et ta seisis maksujõuetuse lävel. Terves kaelaehte romaanis oli lõpuks vaid üks tõsiasi ja nimelt laps. Kuid tema isaks polnud saladuslik ameeriklane, vaid kullasepp, kes juba aastaid seisis lähedas vahekorras oma äriteenijaga ja mõtles terve loo välja, et

ennast ja oma hingusele minevat äri katsuda saneerida kindlustusseltsi raha abil.

Õige tihti võime ajakirjanduses lugeda juhtumeid, kus on tegemist tapmistega vastava elukindlustuse preemia kättesaamise otsustarbel. On küllalt juhtumeid, kus vanemad tapavad oma lapsi, lapsed vanemaid, abielumehed oma naise ja ümberpöörduvalt, et saada igatsetud raha. Vähem traagilised, kuid inimlikult võib olla veel hullemad on sagedased lood pettustega õnnetusjuhtumite vastu kindlustuse alal. Ilma pikema mõtlemiseta lasevad noored elujõulised inimesed käed või jalad maha raiuda, et raha saada; mõned viskavad ennast rongi alla, hüppavad keeva vette või mõtlevad teisi sarnaseid asju välja, et ennast vigastada ja muutuda eluaegseks sandiks, ja seda vaid raha pärast.

Huvitav on konstateerida pettuste lugude uurimisel kindlustuse aladel, et ikka ühed ja samad inimesed sisse kukuvad, et „saatus taga kiusab“ ikka samu kodanikke. Asi algab sellega, et nende korteris (mille sisseseade on mõistagi suure summa eest tule vastu kindlustatud) tekib tulikahju, mille tagajärjel hävineb mööbel. Siis tekib tulikahju äris (kaup on jällegi kõrgesti kindlustatud tule või murdvarguse vastu, rippuvalt sellest, missuguse „õnnetuse“ teed kavatsetakse käia) või murdvargad viivad kauba laost ära. Järgmine õnnetus juhtub juba nende enestega, nad jäävad trammile alla või vigastavad ennast kuidagi teisiti. Kõigi sarnaste „kurbade saatuselöökid“ tagajärjeks on vastava preemia väljamaksmine kindlustusseltsi kassast. Nende isikute õnnetuste sari lõpeb harilikult suure ja kallihinnalise ehteasja vargusega, mille väärtus tõuseb 100.000 või rohkem kroonini. Need saatuselöögid leiavad aset alati pärast vastava eseme kindlustamist kindlustusseltsis ja regulaarselt pärast esimese preemia maksmist.

Võib olla, et teiste kuritegude uurimine ja selgitamine on huvitavam kui pettuste uurimine kindlustuse aladel, sest psühholoogilised momendid mängivad harilikkude kuritegude juures suuremat osa. Kindlustuse pettused on enamalt jaolt puhtmatemaatiliselt väljaarvatud ja tehniliselt viimistletud kuriteod. Kuid arvesse võttes sarnaste kurjategijate harilikult suurt intelligenti, ettenägelikkust ja haridust, muutub kindlustuse pettuste lahendamine ja selgitamine kriminaalametnikule raskeks ülesandeks, mistõttu see ülesanne on ühtlasi väga huvitav.

Perekonnanimede kaitseregistrist.

Oskar Angelus

Perekonnanimede korraldamise seaduse § 16 (RT 30—1935) määrab:

Siseministeeriumis peetakse perekonnanimede kaitseregistrit, kuhu võivad endid lasta kanda kõik need kodanikud ja nende õigusjärglased, kes pärast 17. detsembrist 1919 on eestistanud oma perekonnanime või muutnud oma eestipärase perekonnanime selle halva või labase tähenduse või halva kõla tõttu, samuti ka need kodanikud, kellel on põline eestipärane perekonnanimi.

Perekonnanimede kaitseregistrisse kandmise kuludeks tuleb tasuda 15 krooni, missuguse summa Siseministeeriumi saabumise päevast loetakse vastav perekonnanimi kantuks tähendatud registrisse.

Perekonnanimesid, mis on kantud perekonnanimede kaitseregistrisse, ei saa anda teistele kodanikele, arvatud välja perekonnanimede kaitseregistrisse kantud perekonnanime omaniku sugulased, kui neil selleks temalt kirjalik nõusolek.

Perekonnanimede kaitseregistrisse kantud perekonnanime andmise keeld ei käi nende kodanike kohta, kelle perekonnanimede muutmise sooviavaldusist on kuulutatud Riigi Teatajas enne vastava perekonnanime perekonnanimede kaitseregistrisse kandmist, kuid tähendatud sooviavalduste vastu võib esitada vastuvaidlusi üldisel alusel.

Enne perekonnanimede kaitseregistrisse puutuvate küsimuste üksikasjalist käsitamist toon paar üldist märkust selle kaitseregistri kohta.

Perekonnanimede kaitseregister, mis pandi maksma Perekonnanimede korraldamise seadusega, pole uuduseks, vaid see seati sisse juba Nimekorralduse seadusega (RT 52—1934), mis üleläänud aasta suvel pandi kehtima Riigivanema dekreedina. Kõnesoleva kaitseregistri sisseseadmise mõtte algatajaks ja õhutajaks oli peamiselt Akadeemiline Emakeele Selts, siis veel mõned teised organisatsioonid ja isikud, viimaste seas ka nende ridade kirjutaja. Kaitseregistri mõte seisab selles, et kodanikud, kellel on eestipärane perekonnanimi, mis on saadud endise perekonnanime eestistamise teel või halvakõlalise või -täendusliku eestipärase perekonnanime muutmise teel või kellel on põline eestipärane perekonnanimi, saaksid ennast kaitsta oma perekonnanime määramise vastu neile sootuks võõraile isikuile. Seda kaitsmist saab teostada maksva seaduse põhjal kahel viisil: vastuvaidlustega, mis antakse neile ametnikele, kes on kuulutanud perekonnanime muutmise soovist Riigi Teatajas, ja kaitseregistrisse kandmisega.

Esimene tee on tülilikam, kuid — vähemalt mõnel korral — odavam. Kodanik, kes ise tahab valvata selle järele, et temale võõrad isikud ei võtaks enesele tema perekonnanime, peab ise lugema kõik Riigi Teataja Lisa numbrid, milles ilmuvad perekonnanimede

muutmiste sooviavalduste kuulutused. Kuna pea kõik Riigi Teataja Lisa numbrid on täis selliseid kuulutusi, tuleb kodanikul, kes tahab seista oma perekonnanime määramise valvel teistele kodanikele, läbi sorida kõik Riigi Teataja Lisa numbrid, kusjuures tal siiski võib veel juhtuda, et üks või teine kuulutus jääb silmapaari vahele. Ka ajalehtedes — viimasel ajal eeskätt „Uues Eestis“ — ilmuvad väljavõtetena Riigi Teataja Lisast kuulutused perekonnanimede muutmiste kohta, kuid ajalehis võib kogemata mõni kuulutus jääda välja, samuti võib kodanikul kuulutuste lugemisel üks või teine perekonnanimi silmapaari vahele jääda — ja tagajärg on, et lugemisest polnudki palju kasu. Pealegi on küsitav, kas see isiklik kontroll ongi palju odavam. Iga vastuvaidlus tuleb varustada ühekroonise tempelmargiga; kui vastuvaidlus on jäetud näiteks omavalitsuse perekonnaseisuametniku poolt tagajärjeta, võib kodanik kahe nädala jooksul pärast otsuse tegemist kaevata Siseministrile (kaebus saadetakse vastava omavalitsuse perekonnaseisuametniku kaudu), kuid ka see kaebus tuleb varustada ühekroonise tempelmargiga. Nii et juhul, kui kodanikul tuleb kirjutada 15 vastuvaidlust ja need kõik rahuldatakse, ongi tal tasutud kaitseregistri maks. Kui aga mõni vastuvaidlus jäetakse rahuldamata ja selle vastu kaevatakse, on 15 krooni tasutud veel vähema arvu sooviavalduste vastu protestimise puhul. Praegusel perekonnanimede hooga muutmise ajajärgul pole seejuures sugugi haruldaseks juhtumiks, et perekonnanimi, mis on kaaskodanikele meeldima hakanud, leiab laialdast pooldamist ja seetõttu ka määramist.

Teine perekonnanime kaitsmise tee selle määramise vastu võhivõõrastele on lihtsam. Kui kodanik laseb oma perekonnanime kanda kaitseregistrisse 15-kroonise maksu eest, on Siseministerium ise kohustatud valvama selle järele, et kodaniku perekonnanime, mis on kantud kaitseregistrisse, ei antaks võhivõõraile isikuile, ja tema sugulasist ainult neile, kellele ta kirjalikult on lubanud määrata oma perekonnanime.

Eeltoodu põhjal olgu omavalitsuste perekonnaseisuametnike tähelepanu juhitud mõnele asjaolule, mille vastu kiputakse patustama ja mis on otseses seoses nende perekonnaseisuametnike tegevusega ühenduses kaitseregistri olemasoluga.

Paljud perekonnaseisuametnikud asuvad seisukohal, et seni, kui kodaniku võetud perekonnanimi, resp. põline eestipärane perekonnanimi ei ole kantud perekonnanimede kaitseregistrisse, ei tule rahuldada kodanike vastuvaidlusi nende perekonnanimede määramise puhul neile võõraile isikuile. See seisukoht ei ole õige. Nagu eelpool juba tähendatud, näeb Perekonnanimede korraldamise seadus ette kaks teed perekonnanimede kaitsmisel nende määramise vastu võõraile isikuile: 1) igakordse vastuvaidluse ja 2) kaitseregistrisse kandmise teel. Kumma tee kodanik valib, on tema asi ja oleneb tema tõekspidamisest ja rahakotist. Kuid asjaolu, et kodaniku perekonnanimi pole kantud kaitseregistrisse, ei oma tähtsust vastuvaidluste lahendamisel. Ühe sugukonna perekonnanime mää-

ramine sellele sugukonnale võõrale isikule ei ole kokkukõlas Perekonnanimedede korraldamise seaduse mõttega, sest selle seaduse § 8 p. 4 järgi tahetakse muu seas anda kodanikele võimalus alal hoida sugukonnanime, ja § 8 p. 3 järgi lubatakse eristada perekonnanime, kui see on liiga laialt tarvitusel. Seetõttu on Siseministeeriumi praktika järgi üldiselt rahuldamist leidnud vastuvaidlused, mis rajatud neile motiividele. Samale seisukohale on asunud ka Riigikohus, kes küll tegi otsuse endise seaduse põhjal, mida aga tuleb arvestada, kuna kehtiv seadus selles osas ei erine endisest seadusest (Riigikohtu otsus Sergei Grüneri perekonnanime muutmise asjas, Riigikohtu adm.-osak. toim. nr. 556/II—1933). Seda arvestades on omavalitsuste perekonnaseisuametnikele Siseministeeriumi Üldosakonna ringkirjaga 24. maist 1935, nr. 751 soovitatud juhtida perekonnanime muuta soovijate tähelepanu sellele, et nad ei valiks uueks perekonnanimeks juba olemasolevat või säärast, mille võtmiseks on varem avaldanud soovi mõni teine kodanik.

Ühenduses sellega olgu omavalitsuste perekonnaseisuametnike tähelepanu juhitud sellele, et vastuvaidlused käivad eranditult kõik tempelmaksu alla (avalduselt 1 kroon ja igalt hariliku suurusega lisalt 20 senti). Seda unustavad perekonnaseisuametnikud sageli ja võivad seetõttu sattuda sekeldusisse võtmata jäänud tempelmaksu tõttu. Tempelmaksu alla käivad samuti omavalitsuste perekonnaseisuametnike poolt eitavalt otsustatud vastuvaidluste puhul Siseministrile esitatavad kaebused, mis tuleb teadupärast esitada vastava omavalitsuse perekonnaseisuametniku kaudu (Perekonnanimedede korraldamise seaduse § 3, RT 30—1935). Viimased on seepärast ka tempelmaksu tasumise kontrollijad. Siin tuleb pidada silmas, et Maksudevalitsuse seletuse põhjal 12. juunist 1935, nr. 131/g tuleb lugeda tempelmaksust vabaks kaebused, mis esitatakse perekonnanime või nime eestistada või halvatähendusliku eestipärase perekonnanime muuta soovija poolt, Perekonnanimedede korraldamise seaduse § 4 alusel.

Kuna, nagu nähtub eeltoodud seaduse tekstist, perekonnanimedede kaitseregistrit peetakse Siseministeeriumis, võib tekkida arvamus, et omavalitsuste perekonnaseisuametnikel üldiselt ei tule tegemist teha kaitseregistrisse puutuvate küsimustega, arvatud välja eelpooltoodud küsimused, mis seisavad ühenduses vastuvaidluste ja kaebustega.

Tegelik elu aga näitab teist. Kodanikud, kes eestistavad oma perekonnanime, teevad seda praegu valdavas enamuses omavalitsuste perekonnaseisuametnike kaudu. Muutes perekonnanime, pöörduvad need kodanikud tihti ka kõiksuguste küsimustega perekonnanimedede kaitseregistri alalt omavalitsuste perekonnaseisuametnike poole, kes tihti pole asjaga kursis, kes ei ole teadlikud ühe või teise küsimuse peensusis ja kes seetõttu pöörduvad seletuste saamiseks Siseministeeriumi poole küll kirja-, küll telefoniteel. Ettetulevate küsimuste lahendamisele ongi pühendatud käesoleva artikli teine pool.

Kõigepealt peavad perekonnaseisuametnikud pidama silmas, et kaitseregistrisse võivad endid kanda lasta vaid need kodanikud, kellel on põline eestipärane perekonnanimi või kes juba on muutnud oma perekonnanime tema võõrapärasuse või halva tähenduse või kõla tõttu eesti keeles. See endastmõistetav ja Perekonnanimed korraldamise seaduse § 16 selgesti väljendatud mõte pole kahjuks kõigile omavalitsuste perekonnaseisuametnikele selge. Paaril korral on Siseministeeriumi saabunud avaldusi, mis võeti vastu ja saadeti edasi perekonnaseisuametniku poolt ja millega palutakse kanda kaitseregistrisse perekonnanimi, mida kodanik ei kannagi veel, mille saamiseks ta vaid esitas sooviavalduse. Kuigi perekonnaseisuametnik tunnustas perekonnanime muutmise põhjuse küllaldaseks ja saatis vastava kuulutuse Riigi Teatajale, pole sellega veel kodanik omandanud seda perekonnanime, milte ainuõigusele ta pretendeerib kaitseregistrisse kandmisega. Isegi üks omavalitsuse perekonnaseisuametnik tahtis sarnaselt ette kaitsta oma tulevast perekonnanime. Niisugused lood — õnneks ei juhtu neid palju — sünnitavad asjatut kirjavahetust Siseministeeriumi ja vastava omavalitsuse perekonnaseisuametniku vahel, sunnivad ministeeriumi saadud raha tagasi saatma ja sellega kodanikule asjatut kulu kaela veeretama uuesti raha Siseministeeriumile saatmise näol, kui perekonnanimi on juba lõplikult muudetud. Üldiselt tuleb märkida, et kodanike perekonnanimed kaitseregistrisse kandmise avalduste vastuvõtmist omavalitsuste perekonnaseisuametnike poolt võib ainult tervitada kui sammu, mis kergendab perekonnanimed eestitamise läbiviimist ja seetõttu teeb selle toiminguga kodanikule vastu võetavaks ja meeldivaks.

Perekonnanime kaitseregistrisse kandmiseks tuleb perekonnanime omanikul esitada sooviavaldus, milles tähendatakse: sooviavaldaja perekonnanimi ja nimi; sooviavaldaja naise ja laste nimed, sooviavaldaja endine perekonnanimi (kui pole tegemist põlise eestipärase perekonnanime omanikuga); kelle otsusega ja millal muudeti perekonnanimi (Perekonnanimed ja nimede korraldamise määruse § 16, RT 90—1935). Nagu tähendatud, võivad ka omavalitsuste perekonnaseisuametnikud võtta vastu neid sooviavaldusi edasitoimetamiseks Siseministeeriumile. Sooviavaldusele tuleb lisandada 15 krooni, ja alles selle summa saabumise päevast Siseministeeriumi loetakse vastav perekonnanimi kantuks kaitseregistrisse, rippumatult sellest, millal saabus sooviavaldus. Kui omavalitsuse perekonnaseisuametnik võtab sooviavalduse ja raha edasisaadmise enese peale, on soovitatav — juhul, kui perekonnanimi muudeti tema otsusega — korruga saata Siseministeeriumile ka vastav perekonnanime muutmise toimik, sest ministeerium nõuab selle niikuinii välja. Kui kaitseregistrisse soovitakse kanda põline eestipärane perekonnanimi, tuleb põlise eestipärase perekonnanime olemasolu tõenduseks sooviavaldusele lisandada sooviavaldaja perekonnaseisu- või sünnitunnistus (Perekonnanimed ja nimede korraldamise määruse § 16). Sooviavaldus ühes lisadega on tempelmaksuvaba tem-

pelmaksu tariifi nr. 1 erandi 33 põhjal, sest tunnistus perekonnanime kandmisest perekonnanime kaitseregistrisse ise on tempelmaksuvaba tariifi nr. 10 erandi 8 põhjal, kuna tunnistuse eest võetakse kõnesoleva Perekonnanime korraldamise seaduse paragrahvi põhjal erimaksu 15 krooni suuruses, mis läheb riigile.

Mida tuleb mõista põlise eestipärase perekonnanime all? Sellele vastab Perekonnanime korraldamise seaduse seletuskiri, mille järgi põlise eestipärase perekonnanime all mõistetakse eestipäraselt perekonnanime, mida vastav kodanik kandis enne 17. detsembrist 1919, s. o. enne esimese perekonnanime muutmist reguleeriva seaduse kehtimapanemist.

Kas igaüks võib taotleda oma perekonnanime kandmist kaitseregistrisse? Minu arvates mitte; seda ei saa näiteks teha abielunaine, sellel seisukohal asub ka Kohtuministeriumi nõunik J. Klesment, nagu nähtub ühest käesoleva „Eesti Politsei“ küsimuste ja kostmiste osas antud seletusest. Kuna Perekonnanime korraldamise seaduse § 9 p. 1 järgi tähendatakse perekonnanime muutmise sooviavalduses muide naise nimi ja kuna naine kannab BES § 5 põhjal mehe perekonnanime, saab abielus olijaist perekonnanime muutmise soovi avaldada ainult abielumees. Isegi naise nõusoleku allkirja ei nõua kehtiv seadus vastandina endisele Nimekorralduse seadusele ja kõigile tema eelkäijaile (Nimekorralduse seaduse § 11, RT 52 — 1934; Perekonnanime muutmise seaduse § 1, RT 57 — 1930, Perekonnanime muutmise seaduse § 4, RT 2/3 — 1920). Sellest kõigest tuleb minu arvates järeldada, et perekonnanime omanikuks kõnesoleva Perekonnanime korraldamise seaduse paragrahvi mõttes on abielumees ja ainult tema võib taotleda perekonnanime kaitseregistrisse võtmist, mida veel aitab tõendada Perekonnanime kaitseregistrisse võtmise määruse § 16, mille järgi perekonnanime kaitseregistrisse kantakse muide „...sooviavaldaja naise ja laste nimed“. Järelikult on mehest, kellele oma sugulasist ta lubab võtta sama perekonnanime, mida ta ise kannab. Kui asuda teisele seisukohale, s. o. et ka abielunaine võib taotleda perekonnanime kandmist kaitseregistrisse, siis võib juhtuda, et oma perekonnanime eestistanud abielumehe sugulased (näiteks vanemad või vennad-õed) ei saa enesele võtta sama perekonnanime, mida kannab nende sugulane, kes varem kandis sama perekonnanime, mis nemadki, kuna abielunaise sugulased, kellel sageli puudub igasugune side uue perekonnanimega, viimase võivad võtta enesele abielunaise nõusolekul.

Kui kaitseregistrisse kandmise sooviavalduse esitajaks on perekonnanime eestistanud või eestipärase, kuid halvapärase või vähemalt mõne perekonnanime muutnud kodaniku õigusjärglased, tuleb viimastel tõendada oma õigust kanda perekonnanime kaitseregistrisse, s. o. tõendada, et nad tõesti ongi selleks õigustatud õigusjärglased, mida võib teha näiteks perekonnaseisutunnistuse esitamise teel.

Perekonnanime ei saa kanda kaitseregistrisse kõik kodanikud,

kellel on eestipärane perekonnanimi, vaid ainult need, kellel on põline eestipärane perekonnanimi või kes on eestistanud oma perekonnanime või muutnud oma eestipärase perekonnanime tema halva kõla või tähenduse tõttu. Seda kipuvad üksikud omavalitsuste perekonnaseisuaametnikud unustama ja viivad seetõttu mõne kodaniku eksitusse. Nii ei saa, näiteks, kaitseregistri kaudu kaitsta oma perekonnanime need kodanikud, kes on muutnud oma perekonnanime soovist alal hoida sugukonnanime või põhjusel, et endine perekonnanimi oli laialt tarvitusel. Peab tähendama, et kehtiv seadus on ses mõttes siiski avaram kui endine Nimekorralduse seadus ja Perekonnanimede korralduse seaduse § 16 algredaktsioon (RT 91 — 1934): seal lubati kaitseregistri kaudu kaitsta oma perekonnanime vaid neile kodanikele, kes olid eestistanud oma perekonnanime. Kaitseregistri sisseseadmise peamotiiviks oli nimelt selle küsimuse propagandaline külg. Taheti muide ka kaitseregistri abil viia inimesi perekonnanimede eestistamisele, luues olukorra, kus inimene, kes eestistas oma perekonnanime, võis oma soovil jääda ühes perekonnaga ainsaks oma uue perekonnanime kandjaks. Tegelik elu sundis siiski sellest mõttest loobuma: oli ülekohtune asetada paremasse seisukorda neid perekondi, kes saja aasta eest olid saanud või ise enesele võtnud võõrapärase perekonnanime, võrreldes näiteks nendega, kes enesele valisid ilusa eestipärase perekonnanime või kellele määrati pilkena nende inimeste üle mõni halvatähenduslik eestipärane perekonnanimi. Olgu veel tähendatud, et ka need perekonnanimeta kodanikud, kellele on määratud perekonnanimi või kes ise on enesele valinud perekonnanime, ei saa oma perekonnanime lasta kanda kaitseregistrisse, mida eriti tuleb silmas pidada Petserimaa ja Naroova tagustes valdades, kus sarnaseid kodanikke puhteestipäraste perekonnanimedega elab õige palju.

Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 16 põhjal antakse kaitseregistrisse kantud perekonnanime omanikule tunnus- teta perekonnanime kandmise kohta kaitseregistrisse.

Kui kodanikul on kaks perekonnanime, millest üks on kantud kaitseregistrisse, nagu näiteks Ranna-Rand, ja tema soovib kahest perekonnanime teisendist võtta tarvitusele ainsa perekonnanimena ainult ühe, ja nimelt selle, mis on kantud perekonnanimede kaitse- registrisse, võib talle selle määrata, kuna ta tegelikult kannabki seda perekonnanime. See on ka ainus juhtum, kus perekonnanimi ei ole kaitstud kaitseregistri kaudu. Kodanik peab sarnasel korral dokumentide varal tõeks tegema, et ta tegelikult kannab mitut pe- rekonnanime, nende seas ka seda, mis on kantud mõne teise koda- niku poolt kaitseregistrisse. Olgu veel tähendatud, et sarnaste juh- tude lahendamine ei kuulu omavalitsuste perekonnaseisuaemetnike võimkonda, vaid ainult Siseministri kompetentsi, sest kahe või mit- me perekonnanime teisendist ühe tarvitamisele võtmine ainsa pe- rekonnanimena ei kuulu lahendamisele lihtsustatud, vaid ainuüksi harilikus korras.

Nõusoleku andmise allkirja tõestamist ei nõuta, kuna Perekon-

nanimede korraldamise seadus ei sea üles sarnast nõuet; harilikult ei tekigi vajadus allkirja tõestamise järgi, sest perekonnanime omaniku allkiri on Siseministeeriumis olemas: sooviavaldusel kanda perekonnanimi kaitseregistrisse. Kui omavalitsuse perekonnaseisumetnikul tekib kahtlus allkirja ehtsuses, võib ta selle saata Siseministeeriumile võrdlemiseks ministeeriumis oleva allkirjaga. Suguluse tõestamist samuti ei nõuta, kuna Perekonnanimede korraldamise seadus ei sea üles säärast nõuet. Pealegi ei saa arvata, et oma perekonnanime kaitseregistri kaudu kaitsnud kodanik hakkaks nõusolekut andma võhivõõraile isikuile, sest säärasel juhul kaob kaitseregistrisse kandmise mõte. Nõusolek perekonnanime määramiseks tuleb tempelmaksust vabaks lugeda kui eraisikute omavaheline kokkulepe, mida aga mitmed omavalitsuse perekonnaseisumetnikud seni pole alati silmas pidanud.

Kui naiskodaniku kaitseregistrisse kantud perekonnanimi muutub tema abiellumise tõttu, ei saa tema minu arvates nii kaua, kui ta kannab teist perekonnanime, lubada teistele võtta kaitseregistrisse kantud perekonnanime; seda võib ta teha, kui ta on saanud tagasi endise, s. o. kaitseregistrisse kantud perekonnanime (näiteks abielulahutuse puhul neiupeelise perekonnanime tagasisaamise tõttu), sest Perekonnanimede korraldamise seadus kõneleb perekonnanime omanikust.

Kaitseregistrisse kantud andmeid võib muuta perekonnanime omaniku sellekohasel soovil vastavate tõenduste esitamisel, näiteks tema nime osas, kui ta on hiljem muutnud oma nime, või täiendada, kui ta hiljem on näiteks abiellunud või talle on sündinud lapsed. Need hilisemad avaldused ei kuulu tempelmaksutamisele Perekonnanimede korraldamise seaduse § 4 põhjal, kui on tegemist perekonnanime eestistamisega või eestipärase perekonnanime muutmisega tähenduslikel põhjustil. Küll aga kuuluvad tempelmaksutamisele põlise eestipärase perekonnanime omaniku sarnased avaldused (Maksudevalitsuse seletus 26. juunist 1935, nr. 136/G).

Tähtpäev 17. detsember 1919 on võetud Perekonnanimede korraldamise seadusse seepärast, et sel päeval hakkas maksma esimene perekonnanimede muutmisel puutuv seadus Eestis, nimelt Perekonnanime muutmise seadus (RT 2/3 — 1920).

Kaitseregistrisse kantud perekonnanimed avaldatakse Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 17 põhjal Riigi Teataja Lisas. Siinkohal tuleb omavalitsuste perekonnaseisumetnike tähelepanu veel kord juhtida sellele asjaolule, et kaitseregistrisse kantud perekonnanimesid ei saa määrata ilma vastava perekonnanime omaniku kirjaliku nõusolekuta teistele kodanikele, mille vastu perekonnaseisumetnikud ikka veel kipuvad eksima. See sagedane eksimine tuleb muidugi sellest, et ei panda tähele Riigi Teataja Lisas ilmuvaid kuulutusi perekonnanimede kaitseregistrisse kandmise kohta. Kõige otstarbekohasem on eksimuste ärahoidmiseks seada kokku tähestikulises järjekorras korraldatud kaitseregistrisse kantud perekonnanimede nimekiri. Siseministeerium saatis omal ajal

kõigile omavalitsuste perekonnaseisuametnikele laiali sarnaselt koostatud trükitud nimekirja. See on nüüd muidugi ammu vananenud, kuid seda nimekirja oleks perekonnaseisuametnikud ise võinud kogu aeg täiendada, nagu mõned seda on teinud. Võib olla koostab ministeerium käesoleva või tuleva kuu jooksul uue sarnase nimekirja ja saadab selle laiali perekonnaseisuametnikele, kellel siis tuleks kindlasti selle eest kanda hoolt, et see alati värske oleks ja sisaldas viimaseid andmeid, muidu ta kaotab jällegi oma väärtuse.

Kui soovitakse vastava kirjaliku nõusoleku olemasolul võtta kaitseregistrisse kantud perekonnanimi omavalitsuse perekonnaseisuametniku kaudu, tuleb viimasel sooviavalduse kuulutuse saatmisel Riigi Teatajale kuulutuse lõppu märkida, et soovitud perekonnanime võtmiseks on kaitseregistrisse kantud perekonnanime omaniku kirjalik nõusolek; vastasel korral saadab ministeerium, kes muidugi midagi ei tea nõusoleku andmisest, kuulutuse omavalitsuse perekonnaseisuametnikule tagasi, millega tekitatakse asjatut kirjavahestust (Siseministeeriumi Üldosakonna ringkiri kõigile omavalitsuste perekonnaseisuametnikele 24. maist 1935, nr. 751).

Omavalitsuste maksumäärade ja eelarvete kinnitamisest.

A. Loorits.

Valla- ja maaomavalitsuste sissetul., väljamin., eelarvete ja aruanete aj. seadus (RT 18/19 — 1920) kui ka Linna sissetul., väljamin., eelarvete ja aruanete seadus (VSKK 274 — 1917) nägid ette ja määrasid kindlaks kuupalju — millise kõrgema ulatuseni ehk ülemmäärani — omavalitsused võisid määrata ja võtta maksu igalt üksikult maksuobjektilt. Ainult mõned maksud olid ülemmääradega piiramata, nagu: valla- ja maaomavalitsuste ühine laada- ja turuplatside maks, vallaomavalitsuste veskite maks, maa- ja linnaomavalitsuste trahterimaks jne.

Valla- ja maaomavalitsuste sissetul., väljamin., eelarv. ja aruan. aj. s. muutmise ja täiendamise seadusega (RT 3 — 1921) kaotati ülemmäärad vallaomavalitsuste veskite maksul (selle ümbernimetamisega tööstusmaksuks ja võtmise laiendamisega), auru- masinate ja naftamootorite maksul, jalgrattamaksul, veoärimaksul, sõiduhobuste ja tõldade maksul, maaomavalitsuste maksudel liikumisabinõudelt veeteedel ja suvitajailt. Tähen datud maksude ülemmäärade asemele seati maa- ja vallavolikogude poolt määratud maksude kinnitamine Siseministrilt kokkuleppel Rahaministriga. Linna sissetul., väljamin., eelarv. ja aruan. s. muutmise ja täiendamise seadusega (RT 3 — 1921) samuti kaotati ära ülemmäärad ja seati kinnitamine Siseministrilt kokkuleppel Rahaministriga veo- ja

kandekauplemise maksul, vooriäri maksul, veesõidukite maksul, kuulutuste ja reklaamimaksul, ehitusplaanide kinnitamise maksul, kaalumaksul, hobuste- ja sõidukitemaksul, koertemaksul, jalgrattamaksul ja suvitusmaksul. Omavalitsuste maksuseaduste muudatuste seadusega (RT 32 — 1926) maksude kinnitamine pandi ainuüksi Rahaministrile, Siseminister vabanes sellest. Aleviomavalitsuse maksude kinnitamist keskvalitsuse poolt seadustes otseselt ei mainita. Et aga Ajutise aleviseaduse (VSKK 187 — 1917) § 126 määrab aleviomavalitsuse maksude võtmiseks sama viisi ja korra, mis on maksvusel linnaomavalitsuse maksude kohta, siis on kinnitamine laiendatud ka aleviomavalitsuse maksudele: vooriäridelt, eraisikute hobustelt ja sõiduriistadelt, koertelt, jalgrattailt, paatidelt ja süstadelt, kuulutusilt ja reklaamelt, veo- ja kandekauplejailt, kogukondlike kaalude tarvitamiselt, suvitajailt ja turgude, tänavate ja platside müügi kohtadeks tarvitamiselt.

Maksude ülemäärade seadusist kaotamise põhjustasid nii raha süsteemi muudatused kui raha väärtuse sagedased kõikumised, mis tingisid vastavalt kiire vajaduse maksumäärade kõrgendamiseks või alandamiseks ning nõudsid seaduste sellekohaselt kiiresti muutusi, millele aeglaselt, pikkamööda teotseval seaduseandlusel oli raske jõuda järele. Maksude ülemäärade kaotamisega jäi maksude kõrgus seadustega piiramata, maksustamine muutus painduvamaks, omavalitsused said võimaluse määrata makse vastavalt oma igakordseile vajadusile.

Kuid maksude ülemäärade kaotamisega omavalitsused ei taotlenud siiski piiramatut vabadust maksude määramiseks. Omavalitsuste poolt määratud maksude kinnitamisele allutamiseega läks maksumäärade kontrollimine nende kinnitajaile, kes võib jätta määratud maksud kinnitamata, kui leiab mõne maksu liialt üleskrivituks, maksnike mõnele liigile ebaühtlaselt ja ebaõiglaselt üleliia koormavaks, või kui maksud üldse on tõstetud liialt kõrgeks, nii et ulatuvad üle maksnike kandejõu ja ähvardavad neid laostumise-ga. Määratud maksude kinnitamata jätmisel omavalitsus on sunnitud neid alandama vastavalt kinnitaja nõuetele. Maksude kinnitamise kord võimaldab kaitsta maksnikke ebaõiglaselt ja üleliia maksudega koormamise eest.

Maksumäärade kinnitamisel Majandusministeerium valvab selle järele, et omavalitsused ei liialdaks maksustamisega, maksnikke liialt ei koormaks, järelikult püüab taotleda, et maksud oleksid võimalikult madalad. Kas määratud ja kinnitatud maksudest jätkub omavalitsuse vajalike kulude katmiseks, selle jälgimine ei kuulu Majandusministeeriumile ja selle kohta temal ei olegi andmeid, kuna kulused temale ei esitata. Maksude määramisel omavalitsustel puudub veel selge ülevaade oma kulude tõelise vajaduse ulatusest. Nagu teada, eelarveaasta algab 1. aprillist. Eelarve peab olema koostatud aegsasti enne eelarveaasta algust. Kuna tuludest sõltuvad kulud, niivõrd kui tulud võimaldavad kulusid, siis ei saa asuda eelarve koostamisele enne, kui

tulud on selgitatud ja kindlaks kujunenud, maksud määratud ja kinnitatud. See sunnib omavalitsusi määrama maksusid ja nõutama nende kinnitamist aegsasti enne eelarve koostamist, millal ei ole veel jooksvagi aasta kõigi kulude ulatus täielikult selgunud, seda vähem suudetakse eeldada ja kalkuleerida järgneva aasta kulude ulatust. Seetõttu maksud määratakse huupi, ilma tarvitamise kalkulatsioonideta.

Üldiselt omavalitsused ei ole liialdanud maksustamisega, ei ole püüdnud ajada makse kõrgeks, arvatud välja vallaomavalitsuste tööstusmaks üksikult suuremailt tööstusettevõtteil, mille määramist mõnikord maksu kinnitajal on tulnud pidurdada. Enamasti on püütud maksud hoida võimalikult madalad, sest maksude määrajad on ise maksnikud ja maksnike esindajad. Küllalt on olnud juhtusid, kus volikogu vähendas vallavalitsuse poolt ettepanud maksumäärasid, hoolimata hädaliste vajaduste rahuldamata jäämisest. Omavalitsuste tulude vähesus üldse ja sealjuures veel samadegi väikeste maksude vähesa ärakasutamise tagajärjeks viimaseil ligikaudu paaril aastakümnel on olnud: omavalitsuste elamine peost suhu — kõige hädalisemate jooksvate tarvete rahuldamine, osalt vanade varade kasutamise ja kulutamise. On tarvitatud ära eelmiste sugupõlvete kogutud kapitale ja varandusi, peetud vanaks ja lastud laguneda nende ehitusi, ilma vastavaid väärtusi asemele muretsemata. Kui midagi on tehtud, siis enamasti laenude abil, kusjuures sageli nurisetakse, et laenu antavat vähe, ainult kuni 75 või 80%, aga mitte 100% ettevõtte väärtusest. Sel viisil edasiteotsemine võib viia omavalitsused viimaks majanduslikesse raskusis, millesse mõned omavalitsused juba ongi sattunud.

Omavalitsuste ajutine järelevalve seadus (RT 78 — 1919), pannud linna- ja maaomavalitsuste tegevuse järelevalve Siseministrile ning valla- ja aleviomavalitsuste tegevuse otsese järelevalve maavalitsusile, õigustas neid jälgima alluvate omavalitsuste tegevust ainult seaduslikkuse seisukohalt, protesteerima seaduste rikkumisi ja taotlema rikkumiste kõrvaldamist administratiivkohtu kaudu. Kuidas omavalitsused rahaldasid oma tarbeid eelarvetega, kas küllaldaselt või hädavaevalt ja millisel määral kasutasid selleks oma tulusid ja maksude võtmise võimalusi, kas täies ulatuses või osalt, need olid otstarbekohasuse küsimused omavalitsuste eneste poolt lõplikult lahendatavad, mis ei sisaldanud seaduste otsest rikkumist ega midagi seadusevastast, mille lahendamise suhtes järelevalveasutusel ei olnud mingit õigust ega mõju. Omavalitsuste eelarvete sisulise külje — tulude ja kulude suuruse ning otstarbekohasuse kohta, ei olnud järelevalveasutustel õigust kaasa kõnelda. Kui eelarve ei sisaldanud seaduserikkumist, ei saadud seda protestida ega selle täitmist protestimisega seisma panna, siis ta astus jõusse iseenesest, automaatselt. See olukord on nüüd suurel määral muutunud.

Viimasel ajal on kõvendatud omavalitsuste järelevalvet, muu seas omavalitsuste eelarved allutatud järelevalveasutuste kinnita-

misele. Linnaseaduse muutmise (RT 25 — 1934) ja Aleviseaduse muutmise dekreediga (RT 36 — 1934) pandi linna- ja aleviomavalitsuste eelarvete kinnitamine Siseministrile ning Omavalitsustesse puutuvate seaduste muutmise ja täiendamise seadusega (RT 109 — 1934) pandi vallaomavalitsuste eelarvete kinnitamine ajutisile maavalitsusile. Omavalitsuste eelarvete kinnitamine suurendab tublisti selle teostajate kohuseid ja vastutust.

Varemalt, omavalitsuste eelarvete ainult seaduslikkuse kontrollimisel, oli järelevalveasutuse kohuseks jälgida ja valvata selle järele, et eelarvesse on võetud kõik kohuslikud kulud ja, et tulud ja kulud on paigutatud õieti, eelarve nomenklatuuriga ettenähtud vastavate peatükkide ja paragrahvide alla, ning põhjendatud kalkulatsioonide ja seaduslikkude korraldustega. Eelarve sisusse järelevalveasutusel ei olnud õigust tungida. Eelarve sisu määramine oli iga omavalitsuse asi ja vastutus selle eest langes täieliselt igale omavalitsusele enesele.

Maksmapandud omavalitsuste eelarvete kinnitamise kord muutis omavalitsuste poolt koostatud ja vastuvõetud eelarved ettepanekuiks, mis järelevalveasutus võib kinnitada või jätta kinnitamata, kui leiab neis puudusi. Eelarve omab jõu kinnitamisega. Eelarve kinnitamine ei ole ainult vormi-täitmine; eelarve kinnitamisel ei saa piirduda ainult seaduse nõuetele vastavuse kontrollimisega, nagu seni. Eelarve kinnitamisega järelevalveasutus võtab enesele ka vastutuse eelarve sisu otstarbekohasuse ja ulatuse — ühiskondlikele vajadusile vastavuse eest. Kuna eelarve on omavalitsuse majandusliku tegevuse aluseks, siis eelarvete ja aruannete kinnitamisega kandub järelevalveasutusile ka osa vastutust omavalitsuste majandamise korralikkuse ja edukuse eest üldse. Vastutuse kandmine kohustab ja sunnib järelevalveasutusi jälgima ja kontrollima kinnitamiseks esitatud eelarvete üksikuid tulu- ja kulumäärasid: kas ja kui võrd needega on nähtud ette omavalitsuse kõigi ülesannete teostamine, kas ja kui võrd need seda võimaldavad, selleks küündivad või on vajalikud. Eelarvete sisuline kontrollimine nõuab järelevalveteostajailt senisest põhjalikumalt ülevaadet ja selgust mitte ainult omavalitsuste jooksvaist tarbeist, mida pakuvad nende aasta eelarved, vaid ka omavalitsuste kõigi asutuste ja ettevõtete kohepealsest seisukorrast, tuleviku vajadusist ja vajaduste rahuldamise võimalusist. Järelevalveteostajail peab olema ülevaade ja selgus: kuidas omavalitsuste asutused ja ettevõtted on varustatud vajalike sisseseadetega ja teotsemise abinõudega; millises seisukorras on asutuste ja ettevõtete ruumid, kas ja kui võrd need vastavad vajadusile, kunas vajavad parandusi ja uuendusi; kuidas võimaldub paranduste ja uuenduste teostamine, uute sisseseadete muretsemine jne. Seesugust ülevaadet ja tuleviku vajaduste eest hoolitsemise jälgimist kergendab omavalitsuste mitmeaastaku majandamiskava, milles oleks nähtud ette: millised suuremad harukordsed ülesanded (asutuste ja ettevõtete sisseseadete uuendamised, seniste hoonete parandamised, uute hoonete ehitamised jne.) osutuvad vajalikuks

teostada ja millal; kuupalju need lähevad maksuma, kas ja kuupalju võib jätkuda nende teostamiseks harilikke jooksvaid tulusid, palju jääb puudu ja kuidas võimaldub puuduva osa katmine — mitme aasta peale jaotamisega ja tagavaraks valmis kogumisega. Omavalitsuste majandamiskava vajadust põhjendati ja selgitati pikemalt „Eesti Politsei“ m. a. nr. 6.

Omavalitsuste eelarvete kinnitamine Siseministeeriumilt ja ajutiselt maavalitsusilt, maksumäärade kinnitamine aga endist viisi Majandusministeeriumilt võib tekitada soovimatuid vastolusid ja raskusi. Eelarve koosneb tuludest ja kuludest, mis moodustavad ühise terviku. Selle terviku kandvaks osaks on tulud. Kulud olenevad tuludest, niipalju kui on tulusid, samapalju võib määrata ka kulusid. Omavalitsuse eelarve kandvast osast, selle tuludest tähtsa osa — omavalitsuse maksud — kontrollib ja kinnitab Majandusministeerium, kellel ei ole andmeid ega ülevaadet neist kuludest, mis omavalitsuse ülesannete täitmiseks tarvilikud ja mille katmist peavad võimaldama tema poolt kinnitatavad maksud. Omavalitsuse eelarvet tervikuna, milles kandvaks osaks on Majandusministeeriumi poolt kinnitatud maksud, kontrollib ja kinnitab lõplikult järelevalveasutus — Siseministeerium või ajutine maavalitsus, kes kannavad ka vastutust omavalitsuse ülesannete korraldiku täitmise võimaldamise eest. Seega omavalitsuse eelarve kui terviku üht osa — omavalitsuse makse — kontrollivad ja kinnitavad kaks asutust: Majandusministeerium ja omavalitsuste järelevalveasutus, kusjuures viimane on sõltuv esimesest. See omavalitsuste eelarvete ühe osa kahekordne kinnitamine on üleaarne ja asjatu. Peale selle, omavalitsuste eelarvete tervikuna kontrollimisel ja kinnitamisel järelevalveasutus võib leida, nagu varemaltki on juhtunud, et mõne omavalitsuse eelarve ei võimalda tema ülesannete tarvilikul määral täitmist, mõne kohusliku ülesande jaoks ei ole määratud vajalikke kulusid ja selleks ei jatku ka tulusid, kuna maksud on määratud ja kinnitatud madalatena. Järelevalveasutus ei või seesugust puudulikkust eelarvet kinnitada, ta peab taotlema tulude ja kulude tasakaalustamist ning selleks maksude uuesti määramist ja kinnitamist, mis tekitab aegaviitva kirjavahetuse kolme asutuse vahel maksumäärade suhtes kokkuleppe saavutamiseks, viivitab ja raskendab eelarve lõplikult valmistamist ja jõusse pääsemist. Eriti vallaomavalitsuste maksumäärade eelarvetest eraldi kinnitamine on üleaarne veel seetõttu, et nende kõrgem ulatus on üldiselt lubatud ja juba ette kinnitatud, määramine piiratud ja ühtlustatud Siseministri ja Majandusministri kokkuleppel maksmapandud ülemmäärade ja juhtnööridega (RT I — 1932). Samuti võidakse üldiselt korraldada, piirata ja ühtlustada ka linna- ja aleviomavalitsuste maksude määramist, kui seda peetakse vajalikuks. Sellest kõigest järgneb, et omavalitsuste maksumäärade kinnitamine eelarveist eraldi on otsarbetu, tuleks ära muuta ja jätta järelevalveasutusele ühes eelarve tervikuna kinnitamisega.

Saksa omavalitsuste majanduselu ümberkorraldusest.

V. Velner

Saksa omavalitsuste korralduses on viimaseil aastail sündinud põhjanevad murrangud. Rahvussotsialistlik Saksamaa on rajanud omavalitsuste korralduse täiesti uutele alustele ja annud kogu uue üldise omavalitsuse seaduse, mis maksev kogu riigis. Kuid vähe sellest, rahvussotsialistlik valitsus on põhjalikule ümberkorraldamisele võtnud ka kogukondade — omavalitsuste majandusliku elu. Kuivõrd kõik need üritused ja ettevõttavad uuendused on otsustarbekohased ja annavad positiivseid tulemusi, seda näitab tulevik, kuid peab ütlema, et teatud tagajärjed paremuse suunas on juba saavutatud.

Paljud saksa omavalitsused olid sattunud raskusesse, olles kooramatud üle jõu käivate võlgadega ja kogu omavalitsuste majapidamine oli häiritud igasuguste vaidlevate ja omavahel kisklevate nõukogude ja komisjonide tegevusest. Selles olukorras võeti ette põhjalikud ümberkorraldused, loodi hoopis uus valitsemisüsteem, uued organid uute võimupiiridega ning tõsteti esile üksikisiku vastutus. Raskusesse sattunud omavalitsusesse määrati keskvalitsuse poolt vastavalt komisjarid asjade normaalolukorda tagasiviimiseks. Ei saatajata, rahvussotsialistlik valitsus on suutnud kogukondade korralduses saavutada osalist edu, vähemalt majanduslikul alal.

Kogukondade majandusliku tegevuse aluseks on võetud teatud kindlad põhialused ja lähtekohad, millest tähtsamatena järgmised. Eraalgatus majanduslikus tegevuses on puudulik ja nõuab teatud kindla il majanduslikel aladel avaliku võimu vahelesegamist. Teatud majanduslikke ülesandeid ei saa küllaldaselt hästi teostada eramajanduslikul teel, kas tingituna vastutustunde puudulikkusest või teisist põhjustist. Näitena olgu nimetatud omavalitsuslik veevarustamise korraldus, kus tervishoidlikud nõuded tingivad, et see ei saatsuks mõne väikese eraettevõtte kätte, kes seda kasutaks ainult oma äritegevuse huvides; samuti ka mitte küllaldaselt tasuv väikeelamute ehitustegevus jne. Teiseks nõuavad eraalgatuse piiramist või hoopis väljalülitamist hügieenilised, politseilised ja sotsiaalsed nõuded. Erakapital pole huvitatud näiteks sanitaarolude korraldusest, ehkki on, siis ainult niivõrd, kuni see on tasuv. Samuti on teatud töö- ja majandusalad niivõrd tähtsad ja üldhuvilised, et neid ei või anda erakapitali käsutusse. Siinkohal võiks nimetada haigemajade, supelasutuste, tapamajade, turukaubamajade, kanalisatsioonide, liikumishuvandite jne. korraldust. Kolmandaks nõuavad teatud alad monopoliseerimist, nagu gaasi-, elektri- ja veevärgi korraldus. Nende alade monopoliseerimine ja omavalitsuste kätte võtmine on hädavajaline, kuna ainult sel teel saavutatakse õigeid ja soovitud tulemusi. Neljandaks, teatud majanduslike alade omavalitsuste

kätte võtmine tuleb parem ja odavam, kui nende teostada andmine eraisikuile. Näitena olgu siin toodud üldiste majanduslike näituste ja messide korraldamine.

Omavalitsuste majanduslik tegevus on lähedases seoses kogu avaliku valitsemisega ja kogukondlik tegevus majanduslikul alal on hädavajaliseks vahendiks nende ülesannete teostamisel. Ei saagi kujutleda valitsemise ülesannete teostamist, ilma et selleks oleksid vastavad majanduslikud ettevõtted või asutused. Seepärast on lähitud kõikjal seisukohast, et omavalitsused peavad omama tugeva majandusliku aluse, nad peavad olema elujõulised majanduslikult, siis alles suudavad nad küllaldaselt täita nende pandud laiaulatuslikke ülesandeid.

Omavalitsuste majandusliku tegevuse sõõr on piiratud järgmiste põhialustega. Omavalitsused peavad ja võivad oma kätte võtta ainult selliste ülesannete täitmist, mis on tingitud üldsuse huvidest. Seepärast võivad omavalitsused korraldada majanduslikke ettevõtteid ainult sel juhul, kui üldsuse kasud sellest on suuremad kui eraettevõtte juures. Seejuures ei või omavalitsused teostada neid majanduslikke ettevõtteid ja üritusi mitte omakasu sihiga, vaid üldsuse ja kogu elanikkonna huvide seisukohalt. Tähtsamate omavalitsuste ülesannetena ja aladena on liiklemise, ühenduste ja heakorra korraldus. Mõlemad need alad on ka seoses kogu omavalitsuste majanduselu ja korraldusega.

Üldise heakorra alal tuleb kõigepealt peatuda valgustuskorralduse juures. Elektrivalgustuse korraldus on Saksamaal suuremalt osalt omavalitsuste käes ja eraettevõtete osa on sel alal tähtsusetu. Suuremalt osalt on elektrienergia omanikud linnad ja maakonnad, kuna neil kui suuremail omavalitsusühikuil on küllaldaselt majanduslikke ja tehnilisi võimalusi selle ala korraldamiseks. Gaasimajandus on samuti peaaegu täies ulatuses omavalitsuste kättes, samuti ka veevarustuse korraldus. Viimase ala omavalitsuste korralduses hoidmine on tingitud ka tervishoidlikest nõudeist.

Eriti tähtsa osa omavalitsuste majanduslikest aladest moodustab liiklemisala, kus esikoha tähtsuselt omab tänavraudtee. $\frac{2}{3}$ kogu tänavraudteedest Saksamaal on omavalitsuste käes. Seda põhjendatakse seega, et ei saa anda tänavraudteede korraldamist erakapitali käsutusse, kes katsub seda ekspluateerida ainult oma huvides.

Saksa omavalitsustegelaste ja asjatundjate arvates ei osutu kogukonna heakorra ja liiklemisettevõtete tähtsus mitte ainult majanduslikus, vaid kogukondlis-poliitiliseks faktoriks. Omavalitsus — kogukond, kes ei oma ettevõtteid, eriti heakorra ja liiklemise alal, ei ole peremees oma majas, ning see omavalitsus ei suuda küllaldaselt hästi toime tulla nende ülesannetega, mis temale pandud.

Kerkib küsimus, kas omavalitsuste ettevõtted suudavad ennast tasuda ja kas nad on majanduslikult hästi organiseeritud. Kuid siin tuleb panna tähele asjaolu, et omavalitsuslikud ettevõtted ei või taotleda ainult ärilisi huve, vaid tuleb silmas pidada ka üldsuse

ja kogu elanikkonna huve. Seepärast ei saa omavalitsuste ettevõtted minna välja ainult kasudele ja vaadata ainult kapitaliprotsentidele, vaid nad peavad pidama silmas ka asjaolu, et nad on kutsutud ellu ja rakendatud kogukonna, kui niisuguse, teenistusse. Kuid seejuures ei tohi kalduda ka teise äärmusse ja jätta omavalitsuse enese ja ka ettevõtte huve hoopis tähele panemata. Ei saa tegutseda selliselt teiste huvides, et omavalitsus selle tagajärjel majanduslikult laostub ja satub raskusisse. Kurva näitena tuuakse ette endist majanduspoliitikat, kus omavalitsused ja nende ettevõtted sattusid majanduslikesse raskusisse ja varisesid kokku. See oli aeg, mil omavalitsusile veeretati küll uusi kohustusi ja ülesandeid, kuid seejuures keerati kinni kõik tuluallikad maksudest ja mujalt nii, et kogukondadel puudus täieline võimalus katta suurenevaid väljaminekuid. Selle tagajärjel tekkinud majanduslikest raskusist väljapääsemiseks tõsteti oma ettevõtete tariife. 1930. a. saksa kogukonnad kogusummas said nettotulusid oma gaasi-, vee-, elektri- ja liiklemisettevõtete kogusummas 616 miljonit rmk., millest elektriettevõttest — 375 miljonit rmk., gaasiettevõttest — 140 miljonit rmk., vee-ettevõttest — 85 miljonit rmk ja liiklemis- ja ühendusettevõtetest 16 miljonit rmk. Üldiselt kogukondade sissetulekud ettevõtetest katsid 1930. a. Saksas keskmiselt 11% kogukondade väljaminekuist, kuid keskmisis ja suuremais linnus ulatus see protsent isegi kuni 20. Kogukonnad ise said väga hästi aru sellest piinlikust seisukorrast, millesse nad olid asetatud, kus nad olid ekspluateerimas oma liikmeid kõrgete tariifidega, kuid ei olnud teist väljapääsu asjade korraldamiseks. Rahvussotsialistlikult häälestatud riigi- ja omavalitsustegelaste arvates on rahvussotsialistlik valitsus päästnud omavalitsused sellest täbarast seisukorrast. Kogukondade vabastamine töötatöölise toetamise koormast, protsentide ärajätmine ja kogukondlike laenude ümberkorraldamine ning sotsiaalne maksureform, millega anti kogukondadele uued sissetulekud, on juhtinud kogukondade majanduse uuesti normaalsetesse roobastesse, mille tagajärjel nad võivad alandada oma ettevõtete tariife, mis ulatusid juba sellise kõrguseni, et need osutusid tarvitajaskonna ekspluateerimiseks.

Kogukondade ettevõtete suhtes on maksuma pandud põhimõte, et kogukondade üldkasulikud ja heakorraga seoses olevad ettevõtted ei tohi asuda erakapitalisti seisukohal, vaid peab arvestama tarvitajaskonna ja kogukonna terve elanikkonna huve. Kogukondade ettevõtete tariifid peavad vastama kodanike majanduslikule kandevõimele.

Kogukondade ettevõtted heakorra, liiklemise ja teistel aladel on Saksas tähtsaks vahendiks töötaolu likvideerimisel ja vähendamisel. Omavalitsuste ettevõtete kordaseadmisel ja laiendamisel on suudetud anda tööd ja leiba paljudele kogukondade liikmetele.

Kogukondlikud ettevõtted on juhitud detsentraliseeritult ja on antud võimalus iga ettevõtte juhatajale tegutseda oma äranäge-

mise järgi. Kuid see sünnib siiski kogukonna juhi järelevalvel, ja iga ettevõtte juht on vastutav oma ettevõtte hea käekäigu ja edu eest.

Kogukondlikud ettevõtted peavad moodustama organilise ter-viku kogu omavalitsuse majapidamise ja tegevusega. Ratsionaalselt organiseeritud ettevõtted peavad ühel ajal taotlema nii omavalit-suste majanduslikke huve kui ka teiselt poolt pakkuma kogukonna elanikkonnale võimalusi oma tarvete rahuldamiseks.

Näib tõesti, et viimaseil aastail on paljud saksa omavalitsused tunduvalt parandanud oma majanduselu ja pankrotist pääsenud. Selleks on neile aidanud kaasa keskvalitsus, kes lõi uue omavalit-suste maksukorralduse, mille järgi omavalitsuste sissetulekud suu-renesid ja vastavad tegelikele väljaminekuile. Teiseks, omavalit-suste võlgade ümberkorraldamine tehti pikaajaliseks ja odavaprot-sendiliseks. Kolmandaks, omavalitsuste ettevõtetes seati jalule kindel kord, mille tagajärjel tulud ettevõtetest muutusid stabiilseks ja realseks. Kuid seejuures viidi läbi ka korraldus, mis peaks tulevikus ära hoidma kogukondade majanduslikesse raskusis-sesse sattumise ja kokkuvarisemise. Nimelt anti hoopis uus üleriiklik oma-valitsuste seadus, millega tõsteti esile üksikisiku printsip ja kärbiti miinimumini nõukogude ja komisjonide võimupiire. Ja nagu ütlevad praegused valitsejad, on öieti see nõukogude ja komisjonide valitsus aidanud suurel määral kaasa selleks, et omavalitsused sat-tusid massiliselt majanduslikesse raskusis-sesse. Kuna kollegiumi kui niisugune ei tunne üldse vastutust, vaid tihtigi teeb otsuseid ainult teatavil demagoogilisil mõjutusel, siis ei olnud ime, et aeti täiesti ühepäeva-majanduspoliitikat, mis pidigi viima sinna, kuhu satuti. Uue seaduse järgi on antud peremehe võim omavalitsuse juhile — bürgermeistrile, kes juhib omavalitsuse majapidamist ja kogu te-gevust, kuid kes seejuures on vastutav omavalitsuse hea käekäigu ja edu eest. Teiseks on omavalitsuste tegevus seatud keskvalitsuse kontrolli alla, mis võimaldab keskvalitsusel omavalitsuse tegevuse vahele segada, kui seda nõuab olukord. Selle kõige tagajärjel loodavad saksa riigi- ja omavalitsustegelased saavutada kindlat ja tervet valitsemist ka kogukondliku valitsemise alal. Ja tegelikult selle mõne aastaga on juba mõndagi saavutatud, ehkki ei saa öelda, et oleks viidud kogukonnad täielisele õitsengule ja jõukusele. Seda ei saa ka nõuda nii lühikese aja vältel, kuid ka see, mis on juba saavutatud, on märkimisväärne.

Kui küsida, mida meie võiksime õppida saksa omavalitsuste korraldamisest, nende majandusest ja tegevusest, siis peaksime küll vastama, et ka meie omavalitsusis on tihtigi vajadus olnud kindlama käe, kindla peremehe ja järelevalve kõvendamise järgi. Kindlama korra jaluleseadmiseks omavalitsusis ja järelevalve ning keskvalit-suse võimupiiride suurendamiseks ongi meil juba osaliselt astunud samme. See oli hädavajaline, kuna üksikud omavalitsused oma-pead tegutsemise ja volikogude vastutustundetuse tagajärjel sattu-

sid pankrotti. Nii oldi sunnitud üksikuis omavalitsusis lõpetama volikogude tegevus ja määrama omavalitsusisse keskvalitsuse poolt uued juhid. Samuti oldi sunnitud kõvendama järelevalveasutuste võimupiire ja vahelesegamise õigust. Kuid need kõik on ainult üksikud väiksemad sammud omavalitsuste elu korraldamise alal. Põhjalikke parandusi ja uuendusi omavalitsuste alal saab teostada siiski üldise omavalitsuse reformiga ja uute omavalitsuste seaduste väljaandmisega. Ja nende koostamisel tuleb meil mõndki võtta eeskujuks Saksast ja saksa omavalitsuste korraldusest. Kuigi Saksas on antud parteile suur mõju ja selles liigagi kaugele mindud, on seal siiski palju positiivset ja elulist, millest võib palju õppida ja eeskujuks võtta. Omavalitsuste eduka tegevuse eelduseks on kindel juhtimine, juhtide täieline vastutus, kuid ka kindel ja mõjukas järelevalve. Selles suunas tuleb ka meie omavalitsuste reformi teostamisel tegutseda. Tegelik elu on selgitanud praeguse korralduse puudusi ja need puudused tuleb kõrvaldada ning seda saame teostada peatselt uute omavalitsuste seaduste maksmapanekul.

Valla varade arvestamisest.

E. Karjahärm

Vallavalitsuste arvepidamise kord (RT 23 — 1932), mis hakkas kehtima 1. aprillist 1932, näeb ette muide ka valla varade arvestamise juhised; määrab kindlaks varade vastavate raamatute vormid; annab näpunäiteid, kuidas arvestada kinnisvarad, kuidas vallasvarad, kuidas vallavalitsuste ettevõtete ja asutuste varad jne.

Kuid nagu revideerimistel ilmnes, ei olnud paljud vallavalitsused, hoolimata arvepidamise kava üle kolmeaastasest maksvususest, suutnud või püüdnud varade raamatuid seada sisse arvepidamise korra nõuete kohaselt. Mõned vallavalitsused olid küll muretsenud uued varade arvestamise raamatud, mis aga olid pidamata, kuid paljudel vallavalitsustel polnud neid sootuks olemaski. Mõningate sellekohaste järelepärimiste peale selgus hiljem, et paljud vallavalitsused ei suutnud käsitada arvepidamise korra § 49 ja 50, mis kõnelevad varade arvestamisest.

Tekkinud olukorra lahendamiseks Omavalitsuste osakond andis üldisi juhatusi vastava ringkirjaga. Ent nagu osutub sellekohaste järelepärimisist, ei ole tähendatud ringkirjaga tehtud selgitused ja juhatused mitmele vallavalitsusele saanud küllalt omaseks ja arusaadavaks. Mainitud asjaolud olidki tõukeks siinkohal selgitada neid küsimusi, mis on kerkinud üles valla varade arvestamisel.

Omaavalitsuste osakonna ringkirjaga nr. 2144 oli muu seas öeldud järgmist: „Vallakoolide kasutada olevatele vallavaradele korraldatagu üksikasjalise nimekirja pidamine koolide juures.

Kooli vallasvarade raamat peetagu üldiselt samade nõuete järgi kui vallavalitsuse vallasvarade raamat. Kooli vallasvarade raamatu võiks jaotada varaliikide järgi nelja ossa: 1) kooli inventar, 2) õppeabinõud, 3) õpetajate raamatukogu ja 4) õpilaste raamatukogu. Suuremal määral jaotuse tegemine ei ole lubatud. Raamatute ja õppeabinõude liigitamine õppeainete järgi kooli vallasvarade raamatus ei ole otstarbekohane. Sarnane liigitus raamatutele, kui selleks on vajadus, võib sündida kooli vallasvarade raamatu kõrval peetavais erikaustikutes.

Õppeabinõud — kriit, tint, paber, katseklaasid, lambiklaasid ja muud seesugused, mis aegajalt ära tarvitatakse või ruttu rikki ja katki lähevad, ei kuulu kooli vallasvarade raamatus arvestamisele. Ülestähendusi nende asjade ja ainete kohta võib teha kooli vastavas materjaliraamatus.

Iga aruandeaasta lõpul koostab koolijuhataja täpse nimekirja aasta jooksul koolile omandatud varade kohta, samuti koostab ta nimekirja aruandeaasta jooksul koolile nimekirjast kustutatud varade kohta ja seab kokku vastava akti, mis peab sisaldama: 1) varade seisu aruandeaasta alul, 2) juuremuretsetud varade väärtuse (erinimekirja järgi), 3) kustutatud varanduse väärtuse (erinimekirja järgi), 4) varade seisu aruandeaasta lõpuks. Selle akti ühes juureostetud ja kustutatud varade nimekirjadega, väljakirjutustena varade raamatust, raamatu eriosade pealkirjade ja järjenumbrites all esitab koolijuhataja peale nende läbivaatamist ja kinnitamist kooli hoolekogu poolt kohe peale aruandeaasta lõppu, hiljemalt 15. aprilliks, vallavalitsusele, kus selle akti ja nende nimekirjade põhjal tehakse vallavalitsuste arveraamatutes ja vallasvarade raamatus vastavad läbikanded.

Juuremuretsetud varade nimekiri tuleb koostada kooli juures kahes osas, kus tähendatakse esiteks vallasummade arvel juuremuretsetud varade ja teiseks kooli hoolekogu summade arvel juuremuretsetud varad, kummagi osa omaette kokkuvõttega, milline vahetegemine on vajalik varade arvestamiseks vallavalitsuste arveraamatutes.

Ühes ülaltähendatud aktiga ja nimekirjadega tuleb esitada vallavalitsusele kontrollimiseks tingimata ka kooli juures peetava vallasvarade raamat ise, mille kohta tehakse vallavalitsuse poolt aktil ja kooli juures peetaval raamatu lõppkokkuvõttel vastav märkas.

Ülaltoodud osakonna ringkirja on mõistetud ja tõlgitsetud, nagu selgub paljudest järelepärimisist, väga mitmet moodi; näiteks: 1) ei osata saada aru, kes kustutab kooli ja üldse valla varandused varade raamatuist; enne olevat teinud seda vallavolikogu, kuid ringkiri muutvat seda korda, 2) milleks koolil eraldada valla ja kooli hoolekogu summade eest ostetud varandusi, sest olevat jäetud välja maakoolivalitsuse ja riigi poolt ja eraisikute poolt annetatud sum-

made eest muretsetud varandused, 3) millises nimekirjas ja kas üldse ja kus kohal tuleb arvestada kehvemate õpilaste õppe- raamatuid, ja kas tuleb arvestada ka õpilaste juturaamatuid ja kas võib neid liigitada õppeaastate järgi, 4) kuidas arvestada tasuta kingitusena annetatud raamatuid, 5) kas vallavalitsuse varade raamatus arvestatakse valla varana ka algkooli varad, mis muretsetud kooli hoolekogude summade arvel, või tuleb need jätta arvestamata, 6) kas vallavalitsuse nimestikus tuleb arvestada ka valla (ja riigi) summadega ostetud raamatud avaliku raamatukogu ülesandeid täit- vas eraraamatukogus, või ainult juhul, kui vallavalitsus peab ise ülal avalikku raamatukogu.

Lubatagu mul siinkohal vastata üksikult ülaltoodud küsimusile.

1. Vallavalitsuste arvepidamise korra § 48 määrab kindlaks varade kustutamise arvelt müümise, hukkumise või kõlbmatuks muutumise tõttu sellekohase dokumendi või akti põhjal.

Varade müügi korral on nende arvelt kustutamise aluseks endastmõistetavalt müügi otsus, või ostumüügileping, või mõni muu seadusepärane dokument, millega müümine konstateeritud. Va- rade hukkumist või kõlbmatuks muutumist konstateerigu valla tarvitamisel olnud varade suhtes vallavalitsus, vallakooli tarvitamisel olnud varade suhtes kooli hoolekogu ja valla avaliku raamatukogu tarvitamisel olnud varade suhtes raamatukogu nõukogu või selle asendaja (Aval. raamatuk. sead. § 14, RT 78/79 — 1924) oma pro- tokollidega ning kontrolligu valla revisjonikomisjon.

Tähendatud protokollide põhjal, kui need revisjonikomisjoni poolt kontrollitud ja õigeks tunnustatud, kustutatagu varad arvelt ja varade raamatust.

Seega mainitud ringkiri ei taotle mingit uut moodust niihästi kooli kui ka valla kasutuses oleva valla varanduse kustutamises. Üht- lasi ei ole tähendatud ringkirjaga keelatud, et seda ei või teha vallavo- likogu. Ringkirjaga on vaid antud juhiseid valla varade arvele võtmises ja arvelt mahakandmises. Kas vallavolikogu otsustab valla varade kustutamisi vallavalitsuse või valla revisjonikomisjoni otsuse alusel, kes ringkirja kohaselt vähemalt neli korda aastas on ko- bustatud kontrollima vallakoolide varanduslikku seisu ja kelle otsus vallavolikogule kantakse ette, see sisult ei muuda asja.

2. Vallal tuleb eraldada valla ja kooli hoolekogu summade eest ostetud varandusi selleks, et valla revisjonikomisjonil oleks kergem kontrollida varade muretsemisi. Maakoolivalitsuse, riigi ja era- isikute poolt antud summade eest muretsetud varandused, kui need on saadud valla eelarve korras, tuleb arvestada valla summadest saadud varanduste osas. Antakse aga toetusi mõne isiku, asutuse või riigi poolt otse kooli hoolekogule (väljaspool vallavalitsuse eel- arvet), siis tuleb antud summade eest muretsetud varandused või antud varandused arvestada kooli hoolekogu summade arvel muret- setud varandustena. Nii ühel kui teisel teel muretsetud varandus moodustab enesest valla varanduse.

3. Nagu ülalpool tsiteeritud ringkirjast selgub, võiks koolide vallasvarade raamatu jaotada nelja ossa: 1) kooli inventar, 2) õppeabinõud, 3) õpetajate raamatukogu ja 4) õpilaste raamatukogu. Raamatute õppeabinõude liigitamine õppeainete jne. järgi kooli vallasvarade raamatus ei ole lubatud ega ole otstarbekohane. Selline raamatute liigitus, kui selleks on vajadus, võib sündida kooli vallasvarade raamatu kõrval peetavas erinimestikus.

Õppeabinõud — kriit, tint, paber, katseklaasid, lambiklaasid ja muud seesugused, mis ruttu rikki ja katki lähevad, mis aegajalt ära tarvitatakse või ära kuluvad, ei kuulu arvestamisele vallasvarade raamatus, ülestähendusi nende asjade ja ainete kohta võib teha kooli vastavas materjaliraamatus.

Ülaltoodust peaks olema küllaldaselt selge, et õpilaste jutu- raamatud, mida otseselt ära ei tarvitata ega kulutata, mis ei lähe ruttu rikki ega katki, vaid on kestvama väärtusega, tuleb kanda kooli vallasvarade raamatu neljandasse — õpilaste raamatukogu — ossa saamise järjekorras, ilma mingisuguse liigituseta. Kui neid on vaja liigitada õppeainete, klasside või muude tunnuste või vajaduste järele, siis tehtagu seda kooli vallasvarade raamatu kõrval peetavas erikaustas.

Samuti peaks päris selge olema ringkirjast, et kooli vallasvarade raamatusse ei tule kanda kehvemate õpilaste õpperaamatuid, samuti kui muidki õppeabinõusid, mis aegajalt ära tarvitatakse või ruttu ära kuluvad, rikki või katki lähevad. Seesugused õppeabinõud tähendatagu vastavasse materjaliraamatusse või erinimekirja, nagu seni tehtud.

4. ja 5. Tasuta, kingituseks saadud raamatud tuleb arvestada hoolekogu summade eest muretsetud varanduste osas. Lähemalt on see küsimus selgitatud käesoleva artikli p. 2.

6. Vallaomavalitsuse avaliku raamatukogu raamatutele, vaatamata sellele, kas see raamatukogu asub vallavalitsuse või vallaalgkooli juures, peetagu erilised rakendusraamatud selleks maksmapandud normide järgi, mispärast neile raamatuile ei tule koostada uut nimekirja vallavalitsuse vallasvarade raamatus. Neid nimekirju peetagu edasi selleks määratud vormide kohaselt, kuid raamatute väärtus tuleb iga aruandeaasta lõpul, s. o. 31. märtsil võtta kokku, märkida maha kustutused ja varade seis raamatu sissekannete lõpul iga aruandeaasta lõpuks välja viia. Juurdeostude, kustutuste ja raamatukogu väärtuste kohta aruandeaasta lõpuks koostada akt selliselt, nagu juhatatud valla algkoolide varade arvestamise osas ja esitada see kohe pärast 31. märtsi vallavalitsusele arvestamiseks üldises vallavalitsuse vallasvarade raamatus. Juhul, kui avaliku raamatukogu ülesandeid täidab eriraamatukogu, siis need raamatud ei kuulu vallaomavalitsuse vallasvarade raamatus arvestamisele.

Kohtuotsuseid.

Seadustada võib kasurnud vallaslast (Riigikohtu adm.-os. toim. nr. 621^{II} — 1935).

BES § 173 järgi seadustatakse vallaslaps tema vanemate abiellumise fakti jõul ning tema seadustamine tõestatakse vastava märkuse tegemisega perekonnaseisuregistrisse abielumehe avalduse põhjal, et ta ennast tunnistas oma naise enne abiellumist sündinud vallaslapse isaks (Perekonnaseisusead. § 31 — RT 191/192 — 1925; Siseministri juhtnõõrid Perekonnaseisusead. kohta § 69 — RT 48 — 1926). Seadustamise tagajärjel BES § 173 alusel omab vallaslaps kõik seadusliku lapse õigused ning vanemate abiellumise momendist on tema perekonnas seadusliku lapse juriidilises seisundis, ja sellest järgnevad vastastikused õigused ja kohustused nii isale kui ka lapsele. Vallaslapse seadustamisel BES § 173 põhjal ei ole tähtsust isa varanduslikul seisukorral, isa vaesus ei või olla takistuseks vallaslapse seadustamiseks, mispärast ei ole õige väita, et seadustamine võib sündida üksnes vallaslapse huvides, aga mitte ka seadustaja isa huvides. BES § 173 põhjal vallaslapse seadustamiseks ei ole seatud üles mingisugust tähtaega ja seadustamine toimub juriidilise fakti, s. o. vallaslapse vanemate järgnenud abielu tõttu isa vastava avalduse põhjal. Seadus samuti ei piira isa avalduse väljendamist mingisuguse tähtajaga või faktiga, näiteks vallaslapse surmaga. Kuna BES § 173 ja Perekonnaseisus. § 31 ei näe ette, et vallaslapse surma järele kaob vallaslapse ema abielumehel õigus taotada selle vallaslapse seadustamist abiellumise tagajärjel vallaslapse emaga, siis ei saa seaduslikuks pidada perekonnaseisumetniku keeldumist sisse kandmast perekonnaseisuregistrisse vastavat märkust V. M. seadustamise kohta.

Ametlik osa.

Siseministri käskkiri nr. 52 — 11. novembrist m. a.

Täie rahulolutundega võin Piirivalve ülemale, ohvitseridele ja kõigile piirivalve üleajateenijatele soovida õnne väeosa aastapäeva puhul.

Kuigi minu õnnesoov on hilinenud mõne päeva, tuleb ta ometi häast tahtest ja minu kui juhataja kohusetundest — öelda piirivalve väeosale sel puhul kõige otsekohesemat tunnustust. Raskeis, meie rahva siseelust eraldatud teenistustingimuses, laiale mööda riigi piiri, on piirivalve korraldanud end vastupanujõuliseks teenistusorganisatsiooniks ja täitnud kõiki tal lasuvaid ülesandeid teadlikult ning mehelikult. Veel rohkem, piirivalve on tõmmanud enesele üldise tähelepanu Eesti piiri kauni korrastamise poolest. Hooned ühes korrastatud ja kaunistatud ümbrusega on arenenud sellise nägususeni tänu piirivalve juhtide enesealgatusele ja kogu meeskonna püüdlikkusele ning heast korrastusest lugupidamisele. Selle poolest on piirivalve enesele loonud hea kuuluse, mida just eskätt on pannud tähele oma käikudel piirile meie Riigivanem. kes

kohustas mind andma edasi piirivalve ülemale ja piirivalvele selle eest oma otsesemat tänu. Kasutangi juhust piirivalve aastapäeva puhul, et seda teha käesoleva käskkirjaga.

Austage ning armastage oma väeosa ja hoidke korras kõigis teenistussuhetes Eesti riigi piir.

K. E e n p a l u,
Siseminister.

Siseministri käskkirjaga 18. nov. m. a. nr. 53.

avaldatakse Riigivanema otsus 13. novembrist s. a.

„Nimetan Poliitilise politsei inspektoriks senine Poliitilise politsei komissar Tartus Konstantin Kirsimägi, arvates 16. novembrist 1935. a.“

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 19. dets. m. a. nr. 35

avaldatakse Politseikooli kõrgema klassi kursuse 8. dets. m. a. lõpetanud kasvandikkude nimestik: Alfred Tiganik, Heino Juudas, Uino Simm, Karl Parveots, Juhan Kütt, Friedrich Hermann, Jakob Mikkau, Arthur Hindoala, Joann Kurvits, Elmar Paju, Aleksander Landberg, Evald Varma, August Sooverk, Endel Kuik, Kornelius Oidla, Erich Virumäe, Anti Koitmäe, Alfred Nagland, Jaan Vahesalu, Harry Jürgens, Leonhard Praks, Evald Mihkelson, Himar Pihelo, Siegfried Etverk, Elmar Raud, Jaan Vellemaa, Oskar Rass, Jakob Tarto, Eduard Veisman, Johannes Olde, Alfred Jõgi, Voldeemar Neljandik, Evgeni Raid, Elmar Martin, Ilarion Tael, Tauno Nutt, Erik Palm, Heinrich Linde, Arnold Grünthal ja Rein Reitag.

Ametisse määramisi:

Politseikooli kõrgema klassi lõpetanuist on määratud prefektuuridesse alljärgnevalt: Jaan Vellemaa Triigi rajooni konstaabliks, Arthur Hindoala ja Joann Kurvits konstaabliks Tartu-Valga prefektuuri juurde, Juhan Kütt Elistvere rajooni konstaabliks, Heino Juudas Voltveti r. konstaabliks, Anti Koitmäe Hallinga-Vee r. konstaabliks, Elmar Paju Kabala r. konst., Evald Mihkelson Viljandi jsk. linna 3. r. ja August Sooverk linna 4. r. konstaabliks, Oskar Rass Talli r. konst., Endel Kuik Imavere r. konst., Leonhard Praks Kapu r. konst., Karl Parveots Rakvere jsk. linna 4. r. konst., Jaan Vahesalu Aegviidu r. konst., Evgeni Raid Venevere r. konst., Uino Simm Petseri jsk. linna 1. rajooni konst., Friedrich Hermann konstaabliks Petseri-Võru prefektuuri juurde, Artur Grünthal Meremäe 2. r. konstaabliks, Siegfried Etverk Narva 1. jsk. 4. rajooni konstaabliks, Kornelius Oidla Voka r. konst., Erich Virumäe Mäetaguse 2. r. konst., Raudteede prefektuuri koosseisu: Himar Pihelo Petseri r. konst., Harry Jürgens Sonda r. konst., Jakob Mikkau Nõmme 2. r. konst. ja Evald Varma Ülemiste r. konstaabliks.

Ametikõrgendusi:

Poliitilise politsei komissari kohustetäitja Tallinnas Julius Edesalu on määratud poliitilise politsei komissariks, arvates 12. dets. m. a.

Poliitilise politsei abikomissari kohustetäitja Elmar Varts on

määratud poliitilise politsei abikomissariks Tallinnas, arvates 14. dets. m. a.

Pol. politsei agent Boris Kaustel on määratud pol. politsei assistendiks, arvates 8. dets. m. a.

Hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest on kõrgendatud järgmisse auastmesse allnimetatud piirivalve üleajateenijad, arvates 1. nov. m. a.: n. a. o. Hans Piirak, Eduard Isop ja Nikolai Jaakson — van. allohvitserideks, 1. j. madr. Voldemar Tiik ja sp. mot. Eduard Aug — noor. allohvitserideks, reamehed Evald Orunuk, Meinhard Neero, Jakob Pink, Rudolf Alla ja Hugo Sõnna — kapraliteks ja kapral Arnold Biilov — noor. allohvitseriks.

Ümberpaigutusi:

Poliitilise politsei komissar Pärnus Tanel Võhma on määratud pol. politsei komissariks Tartu, arvates 16. nov. m. a.

Teenistuse huvides on paigutatud ümber krim.-politsei vanem assistent Paides Helmut Veem samale teenistuskohale Võru kriminaalkomissari juurde ja krim.-politsei vanem assistent Võrus Karl Michelson samale teenistuskohale Paide kriminaalkomissari juurde, arvates 1. dets. m. a.

Teenistuse huvides ja oma palvel on paigutatud ümber poliitilise politsei komissar Petseris Albert Ojasoon poliitilise politsei komissariks Pärnu ja pol. politsei komissar Tallinnas Reinhold Täht pol. politsei komissariks Petseri, arvates 1. dets. m. a.

Pärnumaa 1. jaoskonna politsei-abikomissar Valdo Ojanurm on määratud Tallinna-Harju prefektuuri arestimaja politseikomissariks, arvates 1. dets. m. a.

Teenistuse huvides on paigutatud ümber Petseri linna 1. rajooni konstaabel Endel Reimann Kõlleste-Karilatsi rajooni konstaabliks, arvates 20. dets. m. a.

Teenistuse huvides on paigutatud ümber krim.-politsei assistent Viljandi krim.-komissari juures Martin Kask samale teenistuskohale Paide kriminaalkomissari juurde, arvates 21. dets. m. a.

Teenistuse huvides ja oma palvel on paigutatud ümber pol. politsei assistent Tallinna komissari juures Albert Uik krim.-politsei assistendiks Viljandi krim.-komissari juurde, arvates 21. dets. m. a.

Petseri-Võru prefektuuri konstaabel Jaan Kurg on paigutatud ümber teenistuse huvides ja oma nõusolekul sama prefektuuri Erastvere rajooni konstaabliks, arvates 15. nov. m. a.

Türi rajooni konstaabel Vassili Olter on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Senno rajooni konstaabliks, arvates 8. nov. m. a.

Õisu rajooni konstaabel Hendrik Laos on paigutatud ümber teenistuse huvides ja oma nõusolekul Põltsamaa linna rajooni konstaabliks, arvates 1. nov. m. a.

Viru-Järva prefektuuris on paigutatud ümber oma palvel ja huvides konstaabel Aleksander Neumann prefektuuri juurest Rakvere linna 4. rajooni konstaabliks ja Rakvere linna 4. rajooni konst. Voldemar Viik prefektuuri juurde konstaabliks, arvates mõlemad 20. nov. m. a.

Hallinga-Vee rajooni konstaabel Anton Luster on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Jõõpre rajooni konstaabliks, arvates 15. nov. m. a.

Viljandi linna 4. rajooni konst. Ilmar Veskimets on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Õisu r. konstaabliks, arvates 1. detsembrist m. a.

Petseri-Võru prefektuuris on paigutatud ümber teenistuse huvides Kõlleste-Karilatsi r. konst. Paul Raiküla ratsareservi konstaabliks, arvates 27. nov. m. a.

Viljandi linna 3. rajooni konst. Oskar Aasmäe on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Põltsamaa linna r. konstaabliks, arvates 20. dets. m. a.

Narva prefektuuris on paigutatud ümber oma palvel ja huvides: Skarjatina 1. r. konst. August Arusaar Vasknarva 1. r. konstaabliks ja Vasknarva 1. r. konst. August Soome Skarjatina 1. r. konstaabliks, arvates mõlemad 1. jaan. s. a.

Voka r. konst. Kustu Varendi on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Narva linna 2. r. konstaabliks, arvates 15. dets. m. a.

Tartu-Valga prefektuuri konst. Friedrich Kask on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Tähtvere r. konstaabliks, arvates 1. jaan. s. a.

Tallinna-Harju prefektuuris on paigutatud ümber teenistuse huvides Triigi rajooni konst. Karl Laurson Laitse r. konstaabliks, arvates 21. dets. m. a.

Elistvere r. konst. Tõnis Ausmaa on paigutatud oma palvel ja huvides Tahkuranna r. konstaabliks, arvates 1. jaan. s. a.

Imavere r. konst. Nikolai Enno on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Võlla r. konstaabliks, arvates 1. jaan. s. a.

Ametist vabastamisi:

Kriminaalpolitsei assistent Evald Hansar on vabastatud ametist oma palvel tervislikel põhjusil, arvates 16. dets. m. a.

Põltsamaa linna r. konst. Hendrik Laos on vabastatud teenistusest oma palvel tervislikel põhjusil, arvates 1. dets. m. a.

Tähtvere r. konst. Juhan Narusk on vabastatud teenistusest parandamatu haiguse pärast, mis takistab teenistuse jätkamist, arvates 1. jaan. s. a.

Kuljõ 2. r. konst. Artur Timusk on vabastatud teenistusest oma palvel, arvates 20. jaan. s. a.

Viru-Järva prefektuuri konstaabel Aleksander Neumann on vabastatud konstaabli ametist, arvates 21. dets. m. a., teisele ametikohale ülemineku tõttu politseiametkonnas.

Võlla r. konst. Artvig Kusnits on vabastatud teenistusest oma palvel tervisl. põhjusil pens. mineku puhul, arvates 1. jaan. s. a.

Tahkuranna r. konst. Villem Vestmann ja Talli r. konst. Hugo Kapral on vabastatud teenistusest oma palvel tervislikel põhjusil pensionile mineku puhul, arvates 1. jaan. s. a.

Perekonnanime- ja nimemuutmisi:

Tartu-Valga krim.-komissar Adalberg Tillisson' i nimi ja perekonnanimi on muudetud ja määratud nimeks „Aadu“ ja perekonna-

nimeks „Tillisoo“, Rannu rajooni konstaablile August Stern'ile on määratud uueks perekonnanimeks „Saarla“, Vigala r. konst. Juhan Jaakson'ile — „Põldoja“, Tallinna 2. jsk. konstaablile Edgar Siirmann'ile — „Siirmaa“, Vana-Põltsamaa r. konst. Theodor-Heinrich Taal'ile — „Henno Teesalu“, Tamsalu r. konst. Hans Teder-schmidt'ile — „Ants Killar“, Keila r. konst. Herman Leinbok'ile — „Linnus“, Võnnu r. konst. Ado Laasson'ile — „Laanesoo“, kriminaalpolitsei assistendile Johannes Schütz'ile — „Süvando“, Pöogle r. konst. Eduard Ehrlich'ile — „Raja“, Kurna r. konst. Johan Laksberg'ile — „Laikoja“ ja Taevere r. konst. Heinrich Reitsak'ule — „Räitsak“.

Autasu määramisi ja kiituseavaldusi:

Piirivalve Valitsuse ülema abile kolonel A. Engmaa'le on annetatud Eesti Punase Risti Peavalitsuse koosoleku otsusega 14. nov. m. a. Eesti Punase Risti II järgu I astme mälestusmärk.

Piirivalve Petseri jaoskonna Mägiste rajooni kord. ülemale veltv. Jaan Nõu'le ja Lääne jaoskonna Haapsalu rajooni mootorrattajahi kt. n. a. o. Arkadi Koris'ele on annetatud elupääste tööde eest Eesti Punase Risti Peavalitsuse otsusega kiituskirjad.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga nr. 29 — 9. nov. m. a. on määratud aastapäeva puhul rahalist autasu pikaajalise, eeskujulise, hoolsa ja kohusetruu teenistuse eest järgmisile ametnikele:

Tallinna-Harju prefektuuris: konst. Kristjan Sillaste'le, van. amet. Elfriede Nõmm'ele, Hilda Kalda'le Maret Laar'ile, Mathilde Lemmik'ule, allkonst. Jaan Püü'le, v. kordn. Jaan Taska'le, Eduard Kalmus'ele, Ado Kann'ile ja kordnik Mihkel Metsma'le — igaühele 30 krooni; Tartu-Valga prefektuuris: konst. Aleksander Kompus'ele ja Jüri Konrad'ile, asjaajaja Aksel Juhkam'ile, allkonst. Karl Põdrale ja kordnik Mihkel Päts'ile — igaühele 30 krooni; Viljandi-Pärnu prefektuuris: konst. Henn Allik'ale, Jaan Joosep'ile ja Jaan Pihap'ile — igaühele 30 krooni; Viru-Järva prefektuuris: sekr. Aleksander Lember'ile, konst. August Ustav'ile ja Johannes Aavik'ule — igaühele 30 krooni; Petseri-Võru prefektuuris: konst. Eduard Kera'le, Jaan Laine'le ja Otto Kuus'ele — igaühele 30 krooni; Lääne-Saare prefektuuris: konst. Aleksander Nõukas'ele ja kordn. Martin Umber'ile — kummalegi 30 krooni; Narva prefektuuris konst. Aleksander Jaanson'ile ja Adolf Sildos'ele ja Raudteede prefektuuris kordnik Juhan Kõivik'ule ja kriminaalpolitseis assistentidele Arnold Ervin'ile, Villem Teets'ile ja Arthur Sõbber'ile ja sekr. August Mutso'le — igaühele 30 krooni.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga on määratud Vana-Vändra I. rajooni konstaablile Karl Amor'ile rahalist autasu 30 krooni püsva ja energilise töö eest kurjategija jälitamisel ja tabamisel.

Irboska 2. rajooni konstaabli aj. kt. August Nüüd'ile on avaldatud kiitust kiirelt ja asjalikult tegutsemise eest kurjategija selgitamisel ja tabamisel.

Maksudevalitsus on määranud maksusüütegude vastu võitlemise kapitalist Viru-Järva prefektuuri Paasvere rajooni konstaablile Hans Auksmann'ile ja Avanduse r. konstaablile Otto Liis'ile kummalegi 50 krooni rahalist autasu väljapaistva tegevuse eest puskarivalmistajate avastamisel.

Pensionile mineku puhul poitseitenistusest lahkujale konstaablile: Artvig Kusnits'ale, Villem Vestmann'ile ja Hugo Kapral'ile on avaldatud tõsist tänu pika, vastutusrikka ja hoolsa teenistuse eest heakorra ja julgeoleku kaitse ülesannete täitmisel.

Piirivalve Valitsuse ülema käskkirjadega Piirivalve Narva jsk. N.-Jõesuu rajooni valvurile kapral August Heidelberg'ile on määratud rahalist autasu 20 krooni ja Petseri jsk. U.-Irboska rajooni teenistukoerajuhile n. a. o. Viilip Pae'le (end. Filipp Bremse) 15 krooni hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) spordi ja noorsoo küsimusi käsitava sisuga ajakiri „Noorte Maailm“, ilmub Tartus, üks kord kuus; väljaandja — Herbert Michelson ja vastutav toimetaja Jüri Kitsing;

2) õpilaste vaheline ajakiri „Tõusev Koit“, ilmub Põltsamaal, üks kord kuus; väljaandja — Põltsamaa Tööstuskooli õpilaskond ja vastutav toimetaja — Aleksander Sundja;

3) vaimuliku ja kasvatusliku sisuga ajakiri „Juhiseid Noortele“, ilmub Tallinnas, 12 korda aastas; väljaandja — Seitsmenda Päeva Adventistkoguduste Eesti Liidu Noorsoo osakond ja vastutav toimetaja — Eduard Mägi;

4) põllumajandusliku sisuga ajakiri „Sel'skoje Hosjaistvo“, ilmub Tallinnas 12 korda aastas; väljaandja — Vene Haridus- ja Heategevate Seltside Liit ja vastutav toimetaja — Aleksei Bulatov;

5) mesindusala käsitava sisuga ajakiri „Mesila“, ilmub Tartus, üks kord kuus; väljaandja — Eesti Aiandus-Mesinduse Keskseks ja vastutav toimetaja — August Mätlik; ja

6) informatsioonilise sisuga ajakiri „Kotkas“, ilmub Tartus, 12 korda aastas; väljaandja — Noorte Kotkaste Peastaap ja vastutav toimetaja — Gustav Reial.

Politseivalitsuse poolt on antud load:

laskeriistade ja -moonaga kauplemiseks: Andres Peedu p. Karolin'ile Valgas, Vabaduse 34, maksvusega 12. oktoobrini 1936, A/S A. Rosenvald ja Ko. Viljandi osakonnale, Viljandis, Väiketuru 6, maksvusega 17. oktoobrini 1936, Jaan Ferdi p. Klasmann'ile Rakveres, Tallinna 36, maksvusega 27. novembrini 1936, Jaan Hendriku p. Neemann'ile, Pärnus, Tallinna mnt. 19-a, maksvusega 30. oktoobrini 1936, August Jüri p. Lubja'le Mustvee alevis, Tartu 49, maksvusega 23. novembrini 1936, Karl Mihkli p. Lorentz'ile Türil, Viljandi 10, maksvusega 24. novembrini 1936, K/m. Lier ja Rossbaumi omanikele Franz Lier'ile ja Ludvig Rossbaum'ile Tallinnas, Viru 7, maksvusega 27. novembrini 1936, Käina Majandusühisuse juhatusel Käinas, maksvusega 25. novembrini

1936, Boris Viktori p. Sabsay'le Tallinnas, S. Karja 16, maksvusega 22. novembrini 1936, Paul Villemi p. Saretok'ile Valgas, Kesk 15, maksvusega 25. novembrini 1936, Elmar Kert'ile Tallinnas, S. Tartu sele Otepääl, Turg 13, maksvusega 21. augustini 1936, Vilhelm Jüri p. Bergmann'ile Tõrvas, Tartu 1, maksvusega 23. novembrini 1936, Aleksander Peetri p. Terri'le Tõrvas, Valga 3, maksvusega 27. novembrini 1936, Jaan Johani p. Teimann'ile Puka alevikus, maksvusega 25. novembrini 1936, Elmar Kert'ile Tallinnas, S. Tartu mnt. 53, maksvusega 1. detsembrini 1936, ja Juuli Loorentsi t. Leilop'ile Kilingi-Nõmmes, Pärnu tee 34, maksvusega 9. dets. 1936; laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks ning laskeriistade parandamiseks: Aleksander Joosepi p. Amos'ele Narvas, Joala 26, maksvusega 20. oktoobrini 1936; laskemoonaga kauplemiseks: Alviine Peetri t. Sabi'ile Rapla alevikus, maksvusega 17. novembrini 1936; Jõgeva Majandusühisuse juhatusel Jõgeva alevis, maksvusega 4. oktoobrini 1936, ja Harald Jauker'ile Jõgeva alevis, Suur t. 2, maksvusega 28. juunini 1936;

laskeriistade parandamiseks: Jaan Vaher'ile Kuigatsi vallas, Priipalu alevikus, maksvusega 14. oktoobrini 1936, August Hansu p. Tepper'ile Viljandis, Tartu 84, maksvusega 28. oktoobrini 1936, Johannes Peetri p. Nepo'le Kilingi-Nõmmes, Kiriku 8, maksvusega 1. novembrini 1936, Roman Johannese p. Hang'ele Haljala v. Idavere k., maksvusega 4. novembrini 1936, Johannes Karli p. Arbo'le Kärkla alevis, Paju 2, maksvusega 7. novembrini 1936, Otto Jakobi p. Leepin'ile Laura alevikus, maksvusega 29. oktoobrini 1936, Johan Pritsu p. Petermann'ile Võrus, Kreutzwaldi 15, maksvusega 27. novembrini 1936, Karl Peetri p. Luha'le Tartus, Raekoja 104, maksvusega 13. novembrini 1936, Aleksander Joosepi p. Reinhaus'ile Tallinnas, Narva mnt. 95, maksvusega 24. novembrini 1936, Mihail Sergei p. Venediktovile Vilo vallas, Ratsevo mõisas, maksvusega 28. novembrini 1936, ja Christjan Jaani p. Einmann'ile Otepää alevas, Pühajärve t. 32, maksvusega 22. nov. s. a.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud:

Viljandis elutseva Jüri Andrese p. Koik'i, Rakveres elutseva Voldegar Johannese p. Janovits'i, Harku vallas elutseva Johannes Heinrichu p. Emar'i ja Tartus elutseva Valter Oskari p. Kruuse laskeriistaload ja Holstre vallas elutseva Johannes Jaani p. Peet'i. Mäo vallas elutseva Johannes Kaarli p. Tõnisson'i, Kirna vallas elutseva Kata Jaani t. Ehrenverth'i ja Taevere vallas elutseva Martin Jüri p. Ant'i laskeriistaload jahipüssi hoidmise ja kandmise osas.

Küsimusi ja kostmisi.

„Eesti Politsei“ annab siin kõigile „E. P.“ tellijaile tasuta vastuseid. Kui keegi tellijaist soovib vastuse saada enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-send. postmark. Toimetust jätab enesele õiguse avaldada kirjateel saadetud vastused „Eesti Politseis“, kui küsimused on põhimõttelised ja üldhuvitavad.

P. Küsimus 1. Ringkonnakohtu määruse põhjal on K. U-lt sisse nõuda kaubandusalal maksujõuetuks tunnustatud ühingu konkursivalitsuse kasuks 50 kr. Konkursivalitsus on annud nõudeõiguse üle L. Ühispangale, milline märkus on tehtud ka ringkonnakohtu täitelehele konkursivalitsuse poolt. Märkuse all olevad allkirjad on kinnitamata. Kas see märkus õigustab L. Ühispangale nõudeõiguse ilma kohtuta või kohtu märkusetä.

Vastus 1. Vene senati korduvate seletuste järgi (75/405 ja 543, 77/229, 80/278, 1911/55) võib täitelehe anda edasi teisele isikule edasiandmise pealkirjaga. Täitelehe edasiandmiseks teisele isikule edasiandmise pealkirjaga ei ole tarvis kohtu poole pöördumist ega kohtu vastavat märkust täitelehel (vene senati ühendatud 1. ning kass. dep. määrus 14. XII 1906 asjas nr. 319). **N.**

Küsimus 2. Kas saab kohtuotsuse täitja ametnik täita L. Ühispannga nõuet?

Vastus 2. Järelikult kohtuotsust täitev ametnik saab täita isiku või asutise nõuet, kellele täiteleht on antud edasi edasiandmise pealkirjaga, ilma et oleks tarvis täitelehel kohtu vastavat märkust.

N.

Küsimus 3. Kas kaubandusalal maksujõuetuks tunnustatud ühingu konkursivalitsuse kasuks väljamõistetud nõudesumma õiguse üleandmine kohtu täitelehe järgi kolmandale isikule kuulub tempelmaksustamisele? Jaataval korral missuguse tariifi järgi?

Vastus 3. Kuna Vene senati seletuse järgi (80/278) täiteleht kujutab enesest akti, mis tõendab võla olemasolu, ja kuna teisest küljest Tempelmaksutariifi nr. 53 c järgi võlakohustuste hulka loetakse peale vastavate lepingute igasugused muud paberid, millel võlakohustuse tähendus, tähendab ka täitelehed, ja kuna sama numbri erandi 2 järgi, samuti Tempelmaksutariifi nr. 16 erandi järgi on võlakohustuste edasiandmise pealkirjad tempelmaksuvabad, siis järgneb sellest, et täitelehe edasiandmine teisele isikule edasiandmise pealkirjaga on vaba tempelmaksust.

N.

S. v—s. Küsimus. Teedeministri ja Põllutööministri määruse (RT 33 — 1929) § 12 alusel valvab kruusa võttekohtade korraliku kasutamise üle maavalitsus. Kas on maavalitsusel õigus selle määruse põhjal vallavalitsusele ette kirjutada, et vald omalt poolt peab palkama ametisse kruusaangu esindaja, jaataval korral, kes maksab esindajale palga?

Vastus. Määruse kohaselt on kruusaaukude järelevalve kohustus pandud maavalitsusele. Maavalitsused teostavad küll järelevalvet vallavalitsuste tegevuse üle, kuid see ei anna neile kuidagi õigust neile seaduslikus korras pandud ülesannete täitmist teha kohuseks vallavalitsusele.

J. K—t.

V. vallasekretär. Küsimus. Kas haridusseltsid kuuluvad mingisuguse välisrevisjoni alla?

Vastus. Haridusseltsid ei kuulu välisrevisjoni alla. Välisrevisjoni alla kuuluvad vaid kooperatiivühingud ja nende liidud Koope-

ratiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise seaduse (RT 32 — 1926) § 71, 73—76, 78—80, Kooperatiivühingute ja nende liitude seaduse muutmise ja täiendamise seaduse (RT 42 — 1931) § 70 ja 72, Välisrevisjoni asjus kooperatiivühingute ja nende liitude seaduse § 69 muutmise seaduse (RT 88 — 1932) ja Kooperatiivühingute ja nende liitude seaduse muutmise seaduse (RT 1 — 1934) § 77 põhjal ja korras. Haridusseltsides toimetab revisjoni seltsi oma revisjoni-komisjon nagu teisteski kasu mittetaotlevais ühinguis.

V. v—s. Küsimus. Kas ühispiimatalitust tuleb lugeda ärilisel sihil tegutsevaks tööstuseks ja kas talle tuleb määrata tööstusmaksu vallaomavalitsuse heaks?

Vastus. Riigikohus on asunud seisukohale, et ühispiimatalitused on küll tööstuslikud ettevõtted, kuid mitte ärilise, vaid põllumajandusliku iseloomuga, mistõttu nad ei käi omavalitsuste heaks võetava tööstusmaksu alla, kuna tööstusmaksu on vallad õigustatud võtma ainult äri- ja tööstusettevõtetele (Adm. t. 41 1/31 — 10 VI 31, Adm. t. 410 1/28).

N.

V. v—s. Küsimus. Kas abielu sõlmimisel Perekonnaseisuseaduse § 39 kolmanda lõike alusel tuleb esitada tõendused vastaval korral ka BES § 278 ja 283 eeskirjade täitmise kohta?

Vastus. Abielu sõlmimisel Perekonnaseisusead. § 39 kolmanda lõike alusel erineb abielude registreerimine üldisest korrast ainult kuulutuse ärajätmisega, kuna aga kõik tõendused, et ei ole seaduslikke takistusi abiellumiseks, tuleb esitada ikkagi ka sel korral, kui abielu sõlmitakse Perekonnaseisusead. § 39 kolmanda lõike alusel. Sellest järgneb, et lastega leskmehe või lastega lesknaise uuesti abiellumisel, kuigi abiellumine toimub Perekonnas.-s. § 39 kolmanda lõike alusel, tuleb esitada ka vaestelastekohtu tunnistus, et eelmisest abielust laste pärandusosa surnud vanema päranduses on kindlustatud BES § 278 ja 283 nõuete kohaselt või et selles suhtes ei ole vaestelastekohtu poolt takistusi abiellumiseks.

N.

K. v-s. Küsimus. Kas tuleb perekonnanimede ja nimede eestistamiseks tarvilikkude dokumentide väljaandmise määruse põhjal perekonnaseisuuametnikel-vaimulikel anda välja tasuta kõik isiku perekonnakirjade korraldamiseks tarvisminevad dokumendid?

Vastus. Tuleb. Perekonnanimede ja nimede eestistamiseks tarvilikkude perekonnaseisuu-dokumentide väljaandmise määruse (R. T. 21 — 1935.) § 1 järgi omavalitsuste perekonnaseisuuametnike nõudel Siseministeeriumi Perekonnaseisuuaktide Arhiivist ja perekonnaseisuuametnikelt-vaimulikelt väljaantavalt dokumendilt, mis tarvilikud omavalitsuste perekonnaseisuuametnikele kodaniku võõrapärase või eestikujulise, kuid halva või labase tähendusega või halva kõlaga perekonnanime või nime muutmise sooviavalduse otsustamiseks, maksu ei võeta. Perekonnanime või nime muutmiseks on vaja korraldada perekonnakirju (Perekonnanimede korraldamise seaduse § 5 ja 10 p. 1, B. T. 91 — 1934), mistõttu kõnesolevail juhtudel tuleb tasuta anda kõik dokumendid, mis kodanik vajab oma perekonnakirjade korraldamiseks.

N. N. Küsimus. Kas võib abielunaine, kelle mees ühes temaga eestistas oma perekonnanime, lasta kanda uue perekonnanime kaitseregistrisse?

Vastus. Perekonnanimedele korraldamise seaduse § 15 järgi „perekonnanime muutus maksab ka abikaasa ja alla 18-aastaste laste kohta.“ § 9 p. 1 on öeldud, et sooviavalduses peab leiduma „naise“ nimi. Viimasest paragrahvist peab järeldama, et ainult abielumees võib esitada perekonnanime muutmise sooviavalduse, mis automaatselt on ka sooviavalduseks abielunaise perekonnanime muutmiseks. § 16 järgi kaitseregistrisse „võivad endid lasta kanda kõik need kodanikud ja õigusjärglased, kes pärast 17. detsembrist 1919 on oma perekonnanime eestistanud...“ Sama paragrahvi kolmanda lõike alusel võivad kaitseregistrisse võetud perekonnanime võtta ainult „perekonnanime omaniku sugulased“.

Kuna perekonnanime muutmist abielu kestel võib taotleda ainult mees ning naisel BES § 5 järgi peab olema mehe perekonnanimi, tuleb järeldada, et perekonnanime omanikuks. Perekonnanimedele korraldamise seaduse § 16 mõttes on abielumees ja ainult tema võib taotleda perekonnanime kaitseregistrisse võtmist (§ 16 I lõige).

Samuti on olemas mehest, kellele oma sugulasist ta lubab võtta sama perekonnanime.

J. K.—t.

Väljaandja: *Siseministeeriumi Administratiivala Kirjastus.*

Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

Retsnik, August Jaani p.,
kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 116, v. a. 2. soomusrongi rügemendi ülemalt 30. 9. 25. a.

Margus, Peeter Tooma p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 4185, v. a. 1. Tartu sõjaväe haigemaja ülemarstilt 8. 4. 20. a. (45871)

Türi, Peeter, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6074, v. a. Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 10. 3. 21. a. (3663)

Kobrand, Arvi, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1718, v. a. 7. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 30. a.

Kauts, Adolf Roberti p., legitimatsioonikaart nr. 5466, v. a. Tartu Ülikooli valitsuselt 1924. a. novembrikuus.

Rauks, Hendrik, hobusepass nr. 88/113567, v. a. Karksi vallavalitsuselt 24. 8. 27. a.

Rähn, Jüri Tõnise p., hobusepass nr. 370, v. a. Kõo vallavalitsuselt 4. 9. 29. a.

Avasalu, Verner, sõjav. vabast. tunnistus nr. 7545, v. a. 2. jalaväe polgu ülemalt 6. 8. 21. a. (33362)

Sastok, Hugo, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1524, v. a. 2. jalaväe polgu ülemalt 10. 6. 20. a. (33363)

Treiman, Adolf, sõjaväest vabast. tunnistus nr. 10089, v. a. Tallinna tagavara polgu ülemalt 30. 3. 20. a. (33361)

- Mesilane, Karl, kaitsevæeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 2200, v. a. Viru maakonna rahvavæe ülemalt 17. 7. 19. a. (33364)
- Russmann, Heinrich, kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 2608, v. a. I. jalavæe rügemendi ülemalt 31. 10. 25. a. (33365)
- Mudama, Johannes, kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 9741, v. a. Lääne rahvavæe ülemalt 5. 11. 20. a. (33375) malt 30. 9. 30. a.
- Tamm, Johannes, kaitsevæest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 5868, v. a. Harju kaitsevæeringkonna ülemalt 10. 11. 31. a. (33372)
- Ever, Alfred, kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 76, v. a. Sv. üh. õppeasutuste ülemalt 14. 1. 25. a. (33371)
- Kreemann, Martin, kaitsevæeteenistuse tunnistus nr. 779, v. a. 10. jalavæe rügemendi ülemalt 30. 8. 28. a. (33374)
- Käoson, August Märdi p., kaitsevæest väljaheitmise tunnistus nr. 3812, v. a. Tartu maakonna rahvavæe ülemalt 7. 3. 24. a. (45900)
- Reinaus, Jaan Antoni p., kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 10399, v. a. Harju maakonna rahvavæe ja K. L. ülemalt 29. 5. 20. a.
- Vellik, Artur, kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 2101 — II, v. a. Harju kaitsevæeringkonna ülemalt 27. 6. 35.a. (33370)
- Bendt, Alfred, kaitsevæest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 31, v. a. Valga kaitsevæeringkonna ülemalt 5. 1. 32. a. (33373)
- Ernits, Johannes, kaitsevæeteenistusse kõlbmatuks tunnustamise otsus, v. a. Tartu kv. teen. komisjonilt 18. 7. 19. a. (33367)
- Petersohn, Elmar, kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 4783 — 33, v. a. Harju kaitsevæeringkonna ülemalt 27. 2. 34. a. (33369)
- Roose, Villem, kaitsevæest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 1911, v. a. Harju kaitsevæeringkonna ülemalt 28. 2. 28. a. (33366)
- Kaares, Oskar, kaitsevæeteenistuse tunnistus nr. 238, v. a. Sidepataljoni ülemalt 28. 2. 1931. a. (33368)

Enneolemata kõrges headuses idamaa paberossid

MOKKA

25 tk. — 35 snt.

TUBAKAVABRIK H. ANTON ja Ko.

Rätsepaäri Max Johanson & Poeg

Tallinn, Rataskaevu 22, tel. 432-89. (Enne Lühike jalg 6.)

Lisaks kodumaa riidevalikule saabunud uusi inglise riideid.

Moodsaid **elektriarmatuure elu-, söögi-, magamis-**
tubadesse ja kabinetidesse.

Igasuguseid **keedunõusid, plaate ja triikraudu**
soovitab suures valikus

O-ü. TILGA & Ko.

TALLINN, HARJU 23,

tel. 467-98.

F-ma KING & ROSENBERG

Tallinn, Kullasepa 14.

Tel. 449-54

Elektrotehnika. Raadioaparaate. Jalg- ja mootorrattaid. Elektritriikraudu, elektri-
pirne, -armatuure, kupleid ja elektritarbeid ajakohaste hindadega suurel ja väikesel
arvul. Võetakse vastu elektrisisseseade töid ja parandusi.

Talvehooajaks soovitame moodsaid:

villaseid,
puuvillaseid ja
siid-
kleidi-,
voodri- ja
pesuriideid,
cotton-sukki,
sokke,
trikoopesu,
pitse,
paelu j. n. e.

A.-S. O. KILGAS

Vabrik: Tallinn, Volta tän. 3.

G. MALKOW-PANIN

metsaekspordöör

TALLINN, PIISKOPI 2, tel. 465-02.

Ostab

propse ja eksport-kuuselatte.

A-S. „TEKLA”

Peakontor: TALLINN, S. KARJA 15.

Kodukeskjaam: tel. 448-18

Juhatus: „ 474-31

RIIDEARID:

Tallinn, Suur Karja 15	tel. 445-23	Petseri. Kaubarida 6/7	tel. 1-17
Tallinn, Valli 10	„ 468-02	Pärnu, Tallinna 5-a	„ 1-10
Haapsalu, Ehte 2	„ 1-57	Rakvere, Turuplats	„ 2-85
Kuessaare, Kauba 2	„ 72	Valga, Kesk 14	„ 26
Mustvee, Tartu 15	„ 62	Viljandi, Tartu 6-a	„ 2-40
Narva, Peetri pl. 2	„ 2-38	Võru, Jüri 5-a	„ 1-26

Müügil kindlate hindadega järgmiste kodumaa vabrikute kaubad:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A-S-i

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O-Ü-se

Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse ja

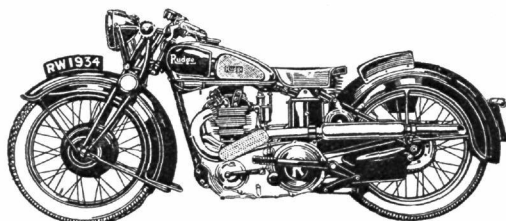
O-Ü. Eesti Niidivabriku.

Välismaa kauba tarvitamisel voolab meie raha üle piiri, suureneb järjest töötute arv, jääb vaeseks maa ja rahvas!

Ostes kodumaa kaupa, vähendate tööpuudust!

NÕUDLIKULE OSTJALE

**Rudge
B. S. A.
Triumph**

mootorrattaid,

kiireid ja tugevaid spordi- ja turismimasinaid.

Jalgrattad:

Wanderer, Brennabor, Rudge, Noris, Triumph, harilikud ja võidusõiduks, aastakümnete jooksul on näidanud üles oma vastupidavust.

K-m. LIER & ROSSBAUM,

TALLINN, VIRU TÄN. 7.

EEKS-MAJA

Asutatud 1866. a.

on kodumaa kõige vanem ning suurem kindlustusselts.

EEKS-MAJA juhatus ja peakontor TALLINNAS, Lai 1 (oma majas), telefon 438-85 ja 445-07. Kontor: Tallinnas, Harju 29, Tallinna Majaom. Pank, tel. 427-49. Osakonnad: Tartus Viljandis, Rakveres, Valgas, Petseris.

**TULE-, ELU-, NOORTE-, MURDVAR-
GUSE-, KLAASI- JA KODULOOMA-
KINDLUSTUSED**

Täpne ja kiire kahjude tasumine. Soodsad tingimused.

Kummitemplite tööstus „PERFEKT“

Omanik E. Blaufeldt

Tallinn, Nunne tän. 8, tel. 437-16

JULIUS ABERGI kalevi- ja valmisriiete ärist

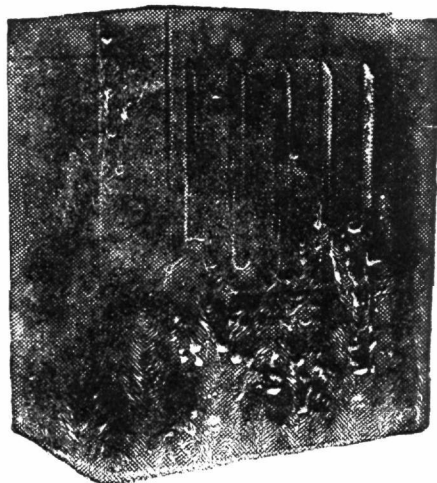
TALLINN, Suur Karja tän. nr. 5

ostate kõige odavamalt viimase moe järgi kodu- ja välismaa riidest valmistatud daamide ja härrade valmisriideid ja kalevikaupu

SAKU

Õlletehase A-S.

Õlu ja mõdu.

RAADIO-LADU

pakub teile kõige suuremat valikut.
Körting, Suprema, Pye, Saba.
Kõrgeväärtuslikud patareiaparaadid.
Tall. Manuf. & Kaubanduse A-S.
Raekojaplats, Teenri 1, Jegorovi m.

TH. BÜTTNER'i kudumistööstus

Tallinn, Luha 40, oma majas, kauplus ja ladu: Estonia all 10, tel. 462-34
Moodsad **kootud** ja **trikookaubad**

Tellimiste vastuvõtmine

Müük suurel ja väikesel arvul

Karl Jürgenson TALLINN, KUNINGA 5, tel. 436-89 asut. 1880

Tiibklavereid, pianinosid ja harmooniume
kõige kõrgema tehnilise väärtusega, esimese klassi kodu-
ja välismaa vabrikutest. **Täieline vastutus. Osamaks.**

E. Kopelovsky & Ko

Metsaeksportäri

Tallinn, Valli tän. 10-45

Tel. 461-29 ja 461-19

Hotell-Restoran-Baar „Europa“

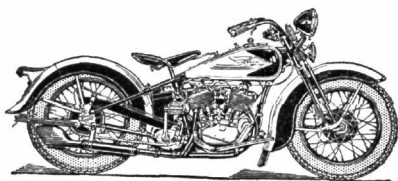
Tallinn, Viru 24, tel. 467-01, 478-08

Eriti suur baar heade söökidega. Muusika lõunaajal ja õhtul

Joh. Freybach

Tallinn, V. Karja 8.

Soovitab politseiametnikele soovsail tingimusil vastupidavaid ja nägusaid mootorrattaid:

Harley-Davidson,
Indian,
Norton,
F. N.,
Excelsior,
New Imperial

ning kergeid ja tugevaid abimootorrattaid

„Hercules“ ja „Ilo“

Ainult „GLORIA“-sukki, mis uue väljatöötamise tõttu on nägusad ja parimad, kannab elegantne daam.

Valmistatakse ka moodsaid meesterahva sokke „GLORIA“-margiga.

A.-S. „TRANSITO“, Tallinn, Uus 28.
Telefon 456-79.

Hotell-restoran „ROOM“ Tallinn, Maneesi tän. 1

Kõnetr. 425-51

Sissesõitjaile soovitame mugavaid ja moodsalt sisustatud, jooksva sooja ja külma veega varustatud tube

LÕUNAD 1-5

HINNAD MÕÕDUKAD

ÕHTUTI MUUSIKA

Central - Garage – H. Johanson

Tallinn, V. Pärnum. 21
Tel. 455-90

Kõige vanem ja täiuslikum autode parandus-mehaanikatöökoda. Uute osade valmistamine, autode värvimine „Duco“ pritsimise teel. tagavaraosade ladu. Kummide vulkaniseerimine, akum. laadimine. Uute autokerede ehitamine.

Silindrite lihvimine, Auto ja mootorite Sadulsepatöökoda.

Tööd vastutusega – Eelarved tasuta

SOOVITAME

SPORTLASTELE OMA VABRIKU SAADUSIST:

SPORDI ÜLIKONDI
VÕIMLEMISÄRKE
JALGPALLIÄRKE
POOLOÄRKE
UJUMISKOSTÜUME

JA OMA RIKKALI-
KUST VALIKUST:

MANTLI-, KLEIDI-,
VOODRIRIIEET JNE.

A|S. RAUANIIT VABRIK
TALLINNAS

A. Klaff

Paberi- ja
kirjutusmaterjali-
kauplus

Tallinn, Harju 20. Tel. 436-51

Tallinna kammi- ja
hambaharjavabrik
„ESTOKAMM”

Kontor ja ladu Maakri 4,
telef. 314-49.

Valmistab kamme, hambaharju
jne.

Müük ainult suurel arvul.

New Consolidated Gold Fields, Ltd.

Eesti osakond.

Kontor: VANA VIRU 12, TALLINN. TEL. 448-16, 450-14.

Vabrik: Kohtlas.

EESTI PÕLEVKIVI SAADUSED

bensiin, kütte-, immutus- jm. õlid, fenolaadid, pigi, tõrv jne.
ÕLIKUTTE SEADED. KUTKE ÕLIGA!

Elegantseid rõivaid on võimalik
valmistada ainult häast riidest.

A-S. KREENBALT

TALLINN.

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise
vabriku A-S.

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manu-
faktuuri O-Ü.

Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse

Eesti Niidivabriku O-Ü.

TOODETE
SUURMÜÜGI KESKKOHT.

Väikemüük kõigis paremais riide-
ja segakauplustes linnas ja maal.

Daamide ja härrade
elegantsete jalanõude
kauplus

„ESPERIA“

Tallinn, Valli 10 (Urla majas). Tel. 462-30.

soovitab oma tööstusest hästi-vastupidavaid jalanõusid.

Toimetab :

tule-, elu-, transport-, väärtuste-,
murdvarguste-, jõuvankrite-, tsi-
viilasutuste- ja õnnetusjuhtude-

kinnitusi.

Juhatus :

Tallinnas, Suur-Karja tän. 15.

Telefon 427-36,

Telegr.-aadr. : „Põhjatuli“.

Agendid igas linnas, alevis ja maakonnas.

Odavam ja kasulikum perenaistele
küpsetamiseks ja praadimiseks on
kõrgeväärtuslik taimevõi

Firma „**OLIVIA**“, Tallinn, Volta tän. 3

„Asta“

Tel. 431-97.

Õ L L E D
P O R T E R
M Õ D U
K A R A S T U S -
J O O G I D

A. L E C O Q

**KUI JUBA KELL,
SIIS AINULT**

OMEGA

**ESIMESEL KOHAL TEDDINGTONI TÄHETORNI
RAHWUSWAHELISEL WÕISTLUSEL 1930 a.**

O.-Ü.

J. RUBIN

Asut. 1880 a.

Tallinn,
Viru t. 17,
tel. 447-36.

Suurim ladu: kelladest, kuld-, hõbe- ja kristall-
asjadest.

Auhindadeks rikkalikus valikus: karikaid, po-
kaale, kanne jne.

Möödukad hinnad!

Möödukad hinnad!

Laferme uudispabeross

„Maret“

– suitsetaja parim seltsiline.

Hermann Rõivas

Kodumaa vabrikute riidekauplus.

Tallinn, Estonia puiestee 11. Kõnetraat 304-80.

Alati hooaja uudised.

Müük suurel ja väikesel
arvul.

Soovitan alandatud hinnaga Riia vabriku **LATVELLO** jalgrattaid, mudel 1936, mis on tugevad ja käigult kerged. Järelmaks kuuviisi võimaldatud. K./m. Rud. Niibo, Tallinn, Valli 4.

E. A. - K. Ü. Erahaigla Tallinn, Narva mnt. 6-a. Tel. 428-80

VESIRAVILA

Avatud kella 9-11 ja 4-7

Pärmi-, söehappe-, merisoola-, männiekstrakti-, kodumaa tervis- muda-, raba-, vahu- ja neljarakuvannid. Charcot-, mantel-, kapillaar-, šoti- ja aurudušid. Istevann, valguskapp, aurukapp, ja diatermia tervismudaga. Arsti kõnet. kella 10-11 ja 7-7

Th. Kaarmann

Tallinn, Raekoja tän. 8, 10 ja 12

Majatarbed

Koloniaalkaubad

Th. Stempel

Asutatud 1867. a

Tallinnas, Pikk 15, tel. 437-37

Linane ja pesuriided
Kardinad Vaibad

O/ü. „EMLO“
Tallinn, Pikk 17. Tel. 431-08.

Kõrges häduses:
konjakid, liköörid, nap-
sid ja whisky.
Uudis! EMLO „KULD“
EMLO „GRANIIT“

Saadaval igas veini-
kaupluses ja restoranis
Eestis

Kõige soodsamalt ostate meie töökojas valmistatud juubelikinke, igasuguseid laske- ja spordivõistluste auhindu,

kella- ja kullasepaarist
RICHARD LANGE,

Tel. 436-20.

Tallinn, Vanaturu kael 5.

Tallinna Juudi Ühispank

Vene tänav nr. 6. — Telefon 448-25.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone
sise- ja välismail.

Rahasaatmine Nõukogude Venesse.
Speditsioon, transport, kinnitamine.

METSATÖÖSTUS

„B. MINKOV & POJAD.“

Ostame piiramatul arvul: **metsa, palke, propse, laudu.**
Siseturu ja ekspordi jaoks.

Tallinna ladu: **Tallinn, Hollandi 44, tel. 304-53.**

Kivimäe ladu: **Nõmme, S. Pärnu m. 187, tel. 520-67.**

Külastage

RESTORAN-OOLOKAAL

TELEFON 449-93

KOHVIK

TELEFON 432-61

O. K.

Tallinn, S. Karja 18

A-S. ALEKSEI GORBATSCHEV & Ko. TALLINN, VENE TURG 5. TEL. 307-34.

Soovitab oma laost kõiksugust nahka: **talla-, pinsoli-, koorepargi
pastlanahka, šeremet, ševrett** jne.

Suures valikus oma mehaanilise jalanõude vabriku „REKORD“
**kroom-, šavroo-, lakk- ja juhtnahast meeste, naiste
ja laste jalanõusid. Suveriidest kingi (tennis). Kala-
meeste säärseapaid, kõige paremas headuses. Hobuseriistu.**

Hinnad võistlemata odavad.

Külastage

öölokaal-restorani
D U N O R D!
TALLINNAS.

Piirituse Puhastamise Vabrikute O.Ü.
Tallinna Viinavabrik
Meripuiestee 15, Telefon 304-26.
Napsid, liköörid, konjakid.
PARFÜMEERIA.

H a a v a p a l k e

ostab kogu Eestis kõigis jaamades

A-s. The Timber Company

Pakkumistega palume pöörduda Tartu, Sõbra tn. 56, tel. 4-86, või
Tallinna, Vabadusplats, „EKA“ maja, tel. 440-76.

Tarvitage ainult vanima tuntud eesti õllefabriku

Pärnu O-ü. Bliebernick'i

kõrgeväärtuslikku õlut.

Tallinna ladu: Klaasingi 11, tel. 314-95 ja 456-17.

Samas ka saadaval üh. „**AHTO**“ parimaid karastavaid
jooke.

Ehitusmaterjalide kontor ja ladu

A. & P. MIETENS

Tallinn, Meripuiestee 15. Tel. 306-46 ja 305-00.

Ökonoomsed kalor-ahjud.

Tarvitage ainult

MILVI hambapastat

Hüglatuubi hind 33 senti.

A.-S. EPHAG, Tallinn.

Kindlustusaksiaselts

TURIS

PEAKONTOR: Tallinn, Valli tän. 10

Puht-eesti kapitaliga töötav ja eestlaste poolt juhitud kindlustusselts

Tule-, elu-, murdvarguse-, klaasi- ja veokindlustus

Tingimused soodsad

Esindajad igas linnas ja alevis

Riigi Põlevkivitööstus

Juhatus ja müügibüroo:

Tallinn, Valli tän. 4.

Telegr. aadr.: „Peapõlevkivi“.

Telefonid: 450-85, 474-76 ja 450-62.

**Kaevandused, õli- ja bensiini-
vabrik:**

Kohtla-Järvel ja Kukrusel.

Õliladu Tallinna sadamas.

Bensiiniautomaadid Tallinnas ja
Kohtla-Järvel.

Riigi Põlevkivitööstuse saadused: põlevkivi, toorõli, kütteõli, bensiin, mootorpetrooleum, mootornafta, diiselnäfta, rasked õlid, bituumen (Esto-bitumen), asfaldemulsioon, tolmuõli, immutusained „Fenolaat“ ja „Esto-karbolineum“, viljapuu-karbolineum R. P. T. 33, putukamürk „Puttox“, katuselakk (katusetõrv), raudlakk (asfaltlakk) ja asfaltmastiks.

Kohvik ja kondiitriäri **H. FEISCHNER**

Harju 45.

TALLINN

Tel. 445-00.

ALEX. SCHMIDT TALLINN, TOOM-PST. 21,
TELEF. 443-93.

G. F. BELJAGIN'i tee. „NUGGET“ & „CHERRY BLOSSOM“ inglise saapakreemid. „COLMAN'S“ & „SARTA“ eht ingl. sinep j. m.

Põllu- ja aiasaaduste eksportäri **Carl Bergmann**

Tallinn, Tehnika 12, telefon 434-90.

Telegrammi address: „Gebergmann“

„ENDLA“ — V. Palias TALLINN,
Maakri 28, tel. 313-60.

Valmistab parimaist tooraineist:

Karamelle, šokolaadi, šokolaadi saadusi, marmelaadi.

Asfaltbetoon-teede ehitus

Insenerid **J. CLAUSEN & O. AMBERG.**

Tallinn, Narva maantee 16, telefon 309-70.

Peeglitööstus - Kaubanduskontor **A. Plätzer**

Tallinn, Liivalaia 44, telefon 457-97.

Mööbliklaas. — Aknaklaas. — Autoklaas. — Merirohi.

Kala-eksportäri **o.-ü. OSTAG**

TALLINN.

S. Roosikrantsi 4.

Tel. 452-34.

Värvimistööstus „LIVO“

Tallinn, Meripuiestee 13.

Telef. 313-74.

Kaubandus-Tööstus-Aktsiaselts

„KREENBALT”

Tallinnas, Suur Karja 13. - Tel. 425-14.

Postkast 346. Telegr. aadress: „Kreenbalt“,
Tallinn.

JÄRGMISTE KODUMAA TEKSTIILVABRIKUTE
MÜÜGIKOHT JA PEALADU:

**Balti Puuvilla Ketramise ja
Kudumise vabriku A-S.**

**Kreenholmi Puuvillasaaduste
Manufaktuuri O.-Ü.**

**Sindi Kalevivabriku Ühisus,
end. Vöhrmann ja Poeg.**

Eesti Niidivabriku Ühisus.

Kõigi ülalnimetatud vabrikute saaduste
e n g r o s müük.

Nõudke kodumaa kaupu!

Nõudke kodumaa kaupu!

Kodumaa suurimaid ja vanimaid kindlustusseltse

EESTI LLOYD

Esindused — üle maa

Vastutussumma ületab
Kr. 1.020.000. —

Kahjutasusid makstud
üle Kr. 3.000.000. —

Töötab eesti kapitaliga, eestlaste juhtimisel.

Soliidne edasikindlustus.

O-ü. HIJU-KÄRDLA KALEVIVABRIK

„K. ja E. Ungern-Sternberg“.

*

Vabrik: Kärdlas, kõnetr. 13, telegr.-aadr.: „Tuchfabrik“
— Kärdla.

Juhatus ja ladu: Tallinnas, Tatari 21-b, kõnetr. 461-59
(kontor) ja 305-59 (ladu); telegr. aadr.: „Dagotuch“ — Tallinn.

*

Valmistab tuntud headuses: palitu-, mantli-, üli-
konna-, kostüümi- ning kleidiriideid ja kale-
veid, kaitsevæe-, kaitseliidu- ning ametnik-
konna mundririideid, voodivaipu, suurrätikuid
ja vaibalõnga.

*

SAADAVAL PARIMATES ÄRIDES ÜLE EESTI.